

Republica Moldova
PARLAMENTUL

LEGE Nr.
din _____ 2026

privind protejarea monumentelor istorice

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I
DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Domeniul de reglementare

Prezenta lege reglementează regimul juridic general al monumentelor istorice, instituirea și punerea în aplicare a sistemului național de protejare a acestora.

Articolul 2. Scopul legii

Scopul legii este de a asigura condițiile necesare pentru protejarea și punerea în valoare a monumentelor istorice ca bunuri imobile ale moștenirii culturale și identității naționale, prin integrarea acestora în politicile naționale și locale din domeniile culturii, educației, urbanismului și amenajării teritoriului, precum și prin asigurarea unui cadru juridic armonizat cu standardele și recomandările internaționale ale UNESCO, ICOMOS și Consiliului Europei în domeniul protejării patrimoniului cultural.

Articolul 3. Obiectivele legii:

- a) eficientizarea sistemului de evidență, documentare, întreținere, conservare, restaurare și punere în valoare a monumentelor istorice;
- b) asigurarea protejării monumentelor istorice în calitate de resursă esențială pentru dezvoltarea durabilă și consolidarea identității culturale, ca expresie a valorilor și rădăcinilor culturale europene;
- c) asigurarea cadrului normativ necesar desfășurării activităților de protejare a monumentelor istorice;
- d) consolidarea cadrului instituțional pentru implementarea eficientă a măsurilor de protejare a monumentelor istorice;
- e) stabilirea obligațiilor și responsabilităților autorităților publice, proprietarilor și deținătorilor cu orice titlu ai monumentelor istorice;
- f) crearea unui sistem funcțional de finanțare a activităților de protejare a monumentelor istorice.

Articolul 4. Principii generale ale protejării monumentelor istorice

Protejarea monumentelor istorice se bazează pe următoarele principii generale:

- a) Principiul responsabilității statului – statul, prin autoritățile publice competente, asigură cadrul normativ, instituțional și administrativ necesar pentru protejarea monumentelor istorice, în condițiile prezentei legi;
- b) Principiul nediscriminării – monumentele istorice, ca parte integrantă a patrimoniului cultural național, sunt protejate fără a se admite discriminări pe criteriul regimului de proprietate, destinației sau stării tehnice sau de conservare;
- c) Principiul dezvoltării durabile – monumentele istorice sunt protejate ca factor fundamental al dezvoltării durabile, echitabile și responsabile a societății;
- d) Principiul conformității științifice și doctrinare – protejarea monumentelor istorice se realizează în baza principiilor doctrinare și a normelor științifice universale acceptate, precum și a documentelor internaționale în domeniul patrimoniului cultural, emise de UNESCO, ICOMOS și Consiliul Europei;
- e) Principiul autenticității și integrității – protejarea monumentelor istorice are ca fundament păstrarea și consolidarea autenticității și integrității acestora, precum și conservarea și/sau regenerarea contextului sau mediului antropic ori natural aferent;
- f) Principiul interesului public – protejarea monumentelor istorice constituie o activitate de interes public, indiferent de regimul juridic al proprietății;
- g) Principiul aplicabilității teritoriale – monumentele istorice situate pe teritoriul Republicii Moldova, proprietate a altor state, sunt protejate în condițiile prezentei legi;
- h) Principiul gestionării riscurilor – protejarea monumentelor istorice include măsuri de prevenire și gestionare a riscurilor generate de factori naturali sau antropici, inclusiv în situații de urgență.

Articolul 5. Noțiuni

În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni semnifică:

ansamblu – grup de construcții ori structuri urbane sau rurale, împreună cu terenul/terenurile istorice aferente, caracterizat prin unitate morfologică, funcțională și/sau juridică, opere de arhitectură peisageră și ale artei grădinilor (scuaruri, parcuri, grădini) și necropole;

autenticitate – set de caracteristici ale monumentelor istorice:

a) pentru categoria monument singular și ansamblu – capacitatea monumentelor și a părților lor componente de a reprezenta prin elementele caracteristice (zidărie, structură portantă, tencuieli, elemente decorative, elemente de tâmplărie, de feronerie, de mobilier fix intern, acoperiș, zid de incintă, porți, spațiu verde, amenajări etc.) epocile istorice în care aceste monumente au fost edificate;

b) pentru centre istorice urbane sau rurale – capacitatea elementelor istorice ale mediului construit de a reprezenta epocile de formare a localității, iar, în cazul construcțiilor noi, capacitatea acestora de a se integra prin caracteristicile lor (formă,

volumetrie, structură compozițională, regim de înălțime, materiale utilizate etc.) caracteristicilor mediului istorico-arhitectural al localității;

clasare – procedura de atribuire, a statutului de monument istoric unui bun imobil sau unei părți componente a acestuia, în temeiul criteriilor stabilite de normele în domeniu și condițiile prezentei legi;

conservare – complex de lucrări (cercetare științifică, proiectare și operare a intervențiilor proiectate) efectuate în scopul prevenirii înrăutățirii stării tehnice a monumentului istoric sau de remediere a unei înrăutățiri deja produse (inclusiv prin lucrări de consolidare cu caracter temporar sau de durată), fără modificarea caracteristicilor arhitecturale și structurale ale monumentului;

degradare – procesul de alterare a stării fizice sau vizuale a unui monument istoric, cauzat de factori naturali sau antropici, inclusiv prin lipsa întreținerii ori prin abandon;

demolare/desființare – distrugerea fizică, totală sau parțială, a unui monument istoric ori a uneia dintre componentele sale;

integritate – gradul în care un monument istoric și părțile sale componente își păstrează unitatea funcțională, structurală și vizuală istorică, reflectată inclusiv prin cuprinderea, în hotarul terenului aferent, a tuturor elementelor și spațiilor construite, deschise sau verzi care exprimă etapele sale de dezvoltare istorică;

intervenții – totalitatea lucrărilor operate asupra monumentelor istorice și componentelor acestora, inclusiv: lucrări de reparație, conservare, restaurare, reabilitare, investigare arheologică, amenajare a terenului sau teritoriului, precum și lucrări cu caracter regenerativ efectuate în zona de protecție a monumentelor;

întreținere – lucrări continue/ciclice, cu caracter nedistructiv, executate cu respectarea valorii de monument a materialelor și a caracterului original al structurii, în scopul prevenirii degradărilor ori al prevenirii extinderii acestora: curățări și/sau lucrări minore de reparare, finisare, de înlocuire a materialelor deteriorate sau distruse;

localitate istorică – centru istoric urban sau rural cu parcurs istoric semnificativ, care deține o identitate culturală și urbanistică distinctă, cuprinzând construcții, structuri și spații publice ce reflectă etape ale dezvoltării istorice a localității;

mediu istorico-arhitectural – mediul spațial și arhitectural al centrelor istorice urbane sau rurale, precum și al zonelor de protecție ale monumentelor istorice situate în localități, definit de următoarele caracteristici fundamentale:

- trama stradală cu parametrii specifici;
- raport/relație între spațiile construite, libere și verzi (inclusiv grădini, scuaruri, străzi, piețe și piațete, fond construit istoric);
- parcelare istorică;
- mod de amplasare și interrelaționare a clădirilor în cadrul parcelelor și cartierelor;
- sistem de dominante urbanistice istorice;
- compoziție volumetrică, regim de înălțime și exterior specific al elementelor fondului construit istoric, caracterizat prin structura fațadelor, tipul acoperișului, tipul tâmplăriei, tipul materialelor de construcție, cromatică etc.;

monitorizare – procesul de supraveghere, măsurare și evaluare periodică a stării de conservare a monumentelor istorice și/sau a mediului asociat acestora;

monument singular – construcție ori structură, împreună cu terenul istoric aferent, stratul cultural-arheologic, construcțiile auxiliare, instalațiile, componentele artistice, elementele de tâmplărie, feronerie, sculptură și de mobilare interioară sau exterioară care fac parte integrantă din acestea, precum și lucrările artistice comemorative (funerare sau de for public), cu excepția mormintelor și operelor comemorative de război reglementate de legislația specială;

monumente istorice – bunuri imobile care constituie mărturii din punct de vedere istoric și cultural ale epocilor și civilizațiilor trecute, exprimând identitatea locului și a comunităților, înscrise în registrele oficiale de protecție;

mutilare – deteriorarea monumentului istoric sau a părților lui componente prin distrugerea, înlăturarea sau modificarea arbitrară, totală ori parțială, a elementelor și caracteristicilor sale interioare și exterioare, ori prin adăugarea arbitrară de construcții noi pe terenul acestuia;

peisaj cultural – teritoriu rezultat din interacțiunea de durată dintre om și natură, care reflectă valori istorice, estetice, tehnice sau simbolice și este recunoscut ca atare potrivit prezentei legi;

programul național de restaurare a monumentelor istorice (în continuare – Programul național de restaurare) – documentul care conține lista monumentelor istorice aflate în proprietate publică, propuse pentru lucrări de conservare și/sau restaurare, reabilitare, însoțită de termene și de repartizare a resurselor financiare;

protejare – ansamblu de măsuri cu caracter științific, juridic, administrativ, tehnic, destinat identificării, clasării, evidenței, cercetării, documentării, delimitării zonei de protecție, prevenirii demolării, degradării sau mutilării, conservării, întreținerii, consolidării, restaurării, reabilitării și punerii în valoare a monumentelor istorice, împreună cu mediul lor istorico-arhitectural sau natural, precum și integrării acestora în viața comunității;

punere în valoare – ansamblul de măsuri care vizează identificarea și evidențierea caracteristicilor istorico-culturale ale bunului protejat, prin realizarea lucrărilor de conservare, restaurare sau reabilitare, amenajarea terenului aferent, atribuirea unei funcțiuni adecvate, integrarea în circuitul turistic, marcarea cu însemne distinctive și plăcuțe informative, precum și promovarea valorilor culturale pe care le întruchiează;

reabilitare – complex de lucrări (cercetare științifică, proiectare și operare a intervențiilor proiectate) efectuate în scopul adaptării bunului imobil protejat la necesitățile moderne de exploatare (instalare încălzire, canalizare, electricitate etc.), inclusiv în contextul schimbării funcțiunii, nedepășind minimul necesar pentru această adaptare, cu caracter neinvaziv, fără a afecta imaginea și valoarea istorico-culturală a monumentului istoric, precum și lucrări necesare de conservare/restaurare;

reconstituire – ansamblul lucrărilor de construire din nou a unui monument istoric dispărut sau a unei părți componente a acestuia, executate pe baza informațiilor documentare (grafice, fotografice etc.) și, dacă există, cu utilizarea urmelor fizice păstrate în teren (fundații, fragmente de ziduri etc.);

regenerare a mediului istorico-arhitectural – activități de intervenție constructivă asupra centrelor istorice urbane și rurale cu statut de monument sau de intervenție în cadrul zonei de protecție a monumentelor istorice situate în localități, direcționate spre consolidarea sau, după caz, reconstituirea caracteristicilor fundamentale ale mediului istorico-arhitectural, bazate pe continuitate, subordonare și integrare armonioasă /organică în acest mediu, inclusiv activități de eliminare sau neutralizare a impactului negativ produs de construcțiile/amenajările destructurante asupra mediului istoric urban sau rural;

reparație – complex de lucrări efectuate în scopul menținerii monumentului istoric în stare de exploatare, fără modificarea caracteristicilor lui istorice, arhitecturale sau structurale;

restaurare – complex de lucrări (cercetare științifică, proiectare și operare a intervențiilor proiectate) efectuate în scopul punerii în valoare, păstrării și fortificării valorii istorico-culturale a bunului imobil protejat, inclusiv prin restabilirea integrității fizice și funcționale a acestuia și prin remedierea unor modificări/alterări suferite în timp;

sit – loc al memoriei colective, legat de evenimente istorice sau culturale semnificative ori de viața unor personalități remarcabile; centre istorice urbane sau rurale (localități istorice); terenuri/teritorii care cuprind vestigii arheologice; peisaje culturale rezultate din interacțiunea omului cu natura, inclusiv rezervații istorico-culturale sau cultural-naturale;

specialist în domeniul monumentelor istorice – persoană cu experiență profesională și cunoștințe teoretice, metodologice și practice în una sau mai multe specializări ale domeniului protejării monumentelor istorice, atestată să activeze în cadrul specializării/specializărilor respective.

Capitolul II

CADRUL GENERAL AL PROTEJĂRII MONUMENTELOR ISTORICE

Articolul 6. Categoriile monumentelor istorice

(1) În sensul prezentei legi, bunurile imobile cu statut de monument istoric se clasifică în următoarele categorii:

- a) monument singular;
- b) ansamblu;
- c) sit.

(2) Statutul de monument istoric poate fi atribuit bunurilor imobile păstrate integral, parțial (fragmentar) sau în stare de ruină. Caracteristicile estetice, funcționale și materiale ale monumentelor istorice sunt subsidiare valorii lor de mărturie ale istoriei.

Articolul 7. Componentele monumentelor istorice

(1) Monumentele istorice sunt alcătuite din următoarele componente:

a) componenta construită – construcții principale și auxiliare, instalații și alte amenajări arhitecturale, precum și, după caz, componenta verde – suprafețe cu vegetație organizată ori spontană, grădini, scuaruri, parcuri și amenajări asociate;

b) terenul – teren legat istoric și/sau funcțional de componenta construită și/sau de componenta verde;

c) stratul cultural-arheologic – depuneri subterane conținând vestigii arheologice rezultate din activitatea umană desfășurată în trecut.

Articolul 8. Hotarul monumentelor istorice

(1) Fiecare monument istoric dispune de hotar stabilit pe perimetrul terenului acestuia.

(2) La baza stabilirii hotarelor monumentelor istorice din categoria monument singular și ansamblu stau limitele parcelei/parcelelor componentei construite și verzi ale acestora, cunoscute la momentul înscrierii în registrele de protecție.

(3) Drept referință pentru stabilirea traseelor exacte ale hotarelor monumentelor istorice menționate la alin. (2) servește drept bază analiza planurilor istorice ale acestor proprietăți și a materialelor de arhivă, ținând cont de necesitatea asigurării integrității monumentului, prin includerea în acest hotar a tuturor componentelor (teren, elemente construite, spații verzi), existente și dispărute, care reflectă etapele de dezvoltare istorică a acestuia, în conformitate cu normele metodologice aprobate de Ministerul Culturii.

(4) Traseele hotarelor monumentelor istorice specificate la alin. (2) se precizează sau se rectifică în cazul identificării unor date noi, obținute în urma investigațiilor arheologice, istorice sau istorico-arhitecturale. Rectificarea traseelor se realizează conform procedurii de clasare a monumentelor istorice, cu operarea modificărilor efectuate în dosarul monumentului istoric, în S.I. „Inventarul monumentelor” și în registrul bunurilor imobile.

(5) Pentru monumentele din categoria sit (cu excepția localităților istorice), hotarele se stabilesc în baza determinării extinderii teritoriale a valorilor arheologice, arhitecturale, istorico-culturale și/sau cultural-naturale care au stat la baza includerii sitului în registrul de protecție.

(6) Pentru localitățile istorice, drept referință pentru stabilirea hotarelor acestora servesc limitele intravilanului atinse la începutul secolului al XX-lea.

(7) Planul hotarului monumentelor istorice se aprobă de către Ministerul Culturii.

Articolul 9. Zona de protecție a monumentelor istorice

(1) În scopul protejării monumentelor istorice, păstrării și/sau regenerării mediului istorico-arhitectural ori natural al acestora, precum și asigurării integrității percepției lor dinspre principalele direcții de acces vizual, fiecare monument istoric dispune de o zonă de protecție.

(2) Zona de protecție se desfășoară perimetral, de jur împrejurul limitei exterioare a terenului monumentului, pe o rază de 100 de metri în intravilanul

localităților urbane, 200 de metri în intravilanul localităților rurale și 500 de metri în extravilan.

(3) Zona de protecție prevăzută la alin. (2) se instituie în mod automat odată cu înscrierea bunului imobil în registrul de protecție.

(4) Pentru asigurarea scopurilor prevăzute la alin. (1), în zona de protecție a monumentelor se stabilesc reglementări specifice de amenajare, de intervenții asupra imobilelor existente și de intervenții prin inserție de construcții noi.

(5) Delimitarea traseului exact al hotarului zonei de protecție, conform reperelor topografice, geografice, cadastrale sau urbanistice locale, precum și stabilirea reglementărilor prevăzute la alin. (4), se realizează după încheierea procesului de clasare. Acestea sunt stabilite prin planul zonei de protecție a monumentului istoric, elaborat pe baza documentării și a investigațiilor de teren, în conformitate cu normele metodologice aprobate de Ministerul Culturii.

(6) Zonele de protecție ale monumentelor și reglementările aferente se includ, în mod obligatoriu, în documentația urbanistică și cadastrală a localității, în baza avizului pozitiv emis de Ministerul Culturii.

(7) Planul zonei de protecție a monumentelor istorice se aprobă de către Ministerul Culturii.

(8) În cazul intersectării prin suprapunere parțială a zonelor de protecție ale două sau mai multe monumente istorice de același tip, se instituie o zonă unificată de protecție, iar în documentația cadastrală și urbanistică se marchează un hotar unic al acesteia.

Articolul 10. Includerea protejării monumentelor istorice în documente de politici publice și de planificare teritorială

(1) Protejarea monumentelor istorice constituie parte integrantă a strategiilor de dezvoltare durabilă economico-socială, culturală, turistică, urbanistică și de amenajare a teritoriului, la nivel național și local.

În vederea asigurării protejării monumentelor istorice, se aprobă și se implementează documente de politici publice: strategii și programe de stat, inclusiv strategii și programe ale autorităților administrației publice de nivelul II, privind păstrarea, conservarea/restaurarea, reabilitarea, utilizarea și valorificarea monumentelor istorice, inclusiv măsuri de prevenire și gestionare a riscurilor care pot afecta aceste bunuri imobile.

(2) Modul de elaborare a Programului național de restaurare, condițiile de eligibilitate, criteriile de stabilire a priorităților, procedura de evaluare a bunurilor imobile cu statut de monument incluse în program, precum și condițiile de acordare, utilizare și control al finanțării pentru lucrările asupra monumentelor istorice se stabilesc prin norme metodologice aprobate de Guvern.

(3) Bunurile de patrimoniu cultural imobil și zonele lor de protecție se includ, în mod obligatoriu, în planurile de amenajare a teritoriului național, ale unităților administrativ-teritoriale și al unității teritoriale autonome Găgăuzia (în continuare - *UTA Găgăuzia*), precum și în planurile urbanistice ale localităților.

Articolul 11. Restricții generale în legătură cu monumentele istorice

(1) Demolarea, degradarea și mutilarea, parțială sau totală, a monumentelor istorice și a părților lor componente sunt interzise. În cazul constatării demolării unui imobil cu statut de monument istoric sau a unei părți componente a acestuia, înscrierea în registrul bunurilor imobile a unor construcții noi pe terenul monumentului istoric, altele decât imobilul reconstituit în parametrii săi fizici, exteriori și interiori, anterior demolării, este nulă de drept.

(2) Reconstituirea bunurilor cu statut de monument istoric și/sau a părților lor componente demolate, precum și restaurarea monumentelor istorice degradate ori mutilate (inclusiv a caracteristicilor specifice ale terenului monumentului) se realizează pe cheltuiala persoanelor fizice sau juridice care au inițiat, finanțat ori executat lucrările ilegale asupra monumentului sau care l-au lăsat în stare de abandon ori fără întreținere, în baza unei documentații de proiect avizate de autoritatea publică centrală responsabilă de domeniul patrimoniului cultural.

(3) Amplasarea, în cadrul monumentelor istorice, a unor funcțiuni care pun în pericol stabilitatea tehnică a elementelor construite, care implică extinderea acestora pe verticală și/sau orizontală și care conduc la modificarea structurii planimetrice interne a monumentului este interzisă.

(4) În cazul constatării de Inspectoratul Național al Monumentelor a stării de abandon și lipsei de întreținere a bunurilor cu statut de monument istoric aflate în proprietate privată, se inițiază procedura de expropriere pentru cauză de utilitate publică, în conformitate cu Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei (Granada, 3 octombrie 1985).

(5) Amplasarea, pe suprafața și terenul monumentelor istorice, a gardurilor, construcțiilor de protecție, elementelor de mobilier fix, elementelor de publicitate, siglelor de companii sau a altor instalații, în alte condiții decât cele prevăzute în avizul Ministerului Culturii, este interzisă.

(6) Utilizarea monumentelor istorice în moduri care pot conduce la distrugerea, degradarea sau afectarea integrității acestora este interzisă, inclusiv în situații de urgență.

Articolul 12. Protejarea monumentelor istorice în situații de risc

(1) Monumentele istorice beneficiază de protecție în situații de risc, inclusiv în caz de dezastre naturale, incendii sau alte situații de urgență.

(2) Autoritățile publice competente integrează măsuri de prevenire, pregătire și intervenție în documentele de politici și programele din domeniul protejării patrimoniului cultural.

(3) În vederea protejării monumentelor istorice, autoritățile publice cooperează cu instituțiile responsabile de gestionarea situațiilor de urgență, în condițiile legii.

Articolul 13. Proprietatea asupra monumentelor istorice și dreptul de dispunere

(1) Monumentele istorice pot aparține domeniului public sau privat al statului ori al unităților administrativ-teritoriale, inclusiv UTA Găgăuzia, sau pot fi proprietatea persoanelor fizice ori juridice de drept privat.

(2) Monumentele istorice care nu au proprietar ori al căror proprietar nu este cunoscut se înregistrează în proprietatea statului, în condițiile stabilite de legislație.

(3) Condițiile exercitării dreptului de proprietate asupra monumentelor istorice, inclusiv restricțiile prevăzute de prezenta lege, sunt obligatorii și se aplică tuturor titularilor dreptului de proprietate, indiferent de forma de proprietate sau de titlul juridic al deținerii.

(4) Administrarea monumentelor istorice aflate în proprietatea statului sau a unităților administrativ-teritoriale se realizează, în condițiile legii, de către Guvern, respectiv de către consiliile raionale, municipale, orășenești, comunale/sătești și UTA Găgăuzia, care administrează monumentele istorice aflate în proprietatea unităților administrativ-teritoriale și înscrise în Registrul național sau în registrele locale, după caz.

(5) Dreptul de a dispune de monumentele istorice care constituie proprietate privată este exercitat de proprietar.

Articolul 14. Mențiunea în acte a statutului de monument istoric

(1) Statutul de monument istoric sau de parte componentă a unui monument istoric, precum și Obligația de protejare, se menționează în orice act referitor la circuitul civil al acestor bunuri imobile.

(2) Statutul de monument istoric al bunurilor imobile și al părților lor componente se înscrie în registrul bunurilor imobile gestionat de Instituția Publică „Cadastrul Bunurilor Imobile” și se include în Cartea tehnică a imobilului.

(3) Modificarea adresei monumentului istoric sau a unei părți componente a acestuia, divizarea, separarea ori comasarea cadastrală a monumentului istoric sau a unei părți componente a acestuia, precum și comasarea acestora cu bunuri imobile fără statut de monument se înregistrează în documentele cadastrale numai în baza avizului pozitiv al Ministerului Culturii.

(4) În cazul modificării adresei monumentului istoric sau a unei părți componente a acestuia, ori al divizării sau separării cadastrale, indiferent de forma de proprietate a bunului, noile adrese sau bunurile imobile rezultate își păstrează statutul de monument istoric, acest statut fiind menționat în toate actele referitoare la respectivele adrese sau bunuri.

Articolul 15. Circuitul civil al monumentelor istorice aflate în proprietate publică

(1) Monumentele istorice și părțile lor componente aflate în proprietate publică sunt inalienabile, imprescriptibile și insesizabile.

(2) Monumentele istorice aflate în proprietate publică pot fi transmise în folosință, concesiune, locațiune sau comodat, cu respectarea prevederilor prezentei legi și a legislației în vigoare privind administrarea și deetatizarea proprietății publice.

(3) Condițiile și procedura de transmitere a monumentelor istorice sunt prevăzute în Regulamentul privind transmiterea monumentelor istorice, aprobat de Guvern la propunerea Ministerului Culturii.

(4) Nerespectarea de către gestionarul monumentului istoric transmis sau a părții componente a acestuia a obligațiilor de protejare constituie temei pentru rezilierea actului de transmitere.

Articolul 16. Circuitul civil al monumentelor istorice aflate în proprietate privată și dreptul de preemțiune asupra acestora

(1) Monumentele istorice sau părțile lor componente aflate în proprietate privată pot face obiectul circuitului civil, în condițiile stabilite prin prezenta lege.

(2) În cazul intenției de vânzare a monumentelor istorice sau a părților lor componente aflate în proprietate privată și înscrise în Registrul național, proprietarul are obligația de a notifica în prealabil, în scris, Ministerul Culturii, în vederea exercitării dreptului de preemțiune al statului.

(3) Dreptul de preemțiune al statului se exercită prin intermediul Ministerului Culturii, în termen de cel mult 60 de zile de la data recepționării notificării privind intenția de vânzare.

(4) Notificarea trebuie să conțină datele de identificare și de contact ale proprietarului sau ale reprezentantului său legal, datele de identificare și localizarea bunului imobil, dosarul cadastral al bunului, precum și oferta de vânzare. Notificarea se consideră nevalabilă în cazul în care conține informații incomplete sau inexacte.

(5) Achiziționarea în baza exercitării dreptului de preemțiune se realizează în condițiile legislației civile.

(6) Actele juridice privind înstrăinarea monumentelor istorice sau a părților lor componente aflate în proprietate privată, încheiate cu încălcarea obligației de notificare a Ministerului Culturii sau a dreptului de preemțiune al statului, sunt nule de drept.

(7) Monumentele istorice aflate în domeniul privat al statului sau al unităților administrativ-teritoriale pot face obiectul circuitului civil în condițiile legislației privind administrarea și deținerea proprietății publice, cu respectarea regimului de protejare a monumentelor istorice și a prevederilor prezentei legi.

Articolul 17. Administrarea localităților istorice

(1) Administrarea localităților istorice (centre istorice urbane și rurale) se realizează de către autoritățile administrației publice locale, prin intermediul subdiviziunilor din cadrul aparatului acestora, inclusiv al celor din domeniul culturii și al patrimoniului cultural, care asigură coordonarea procesului, în cooperare cu alte subdiviziuni competente, potrivit competenței teritoriale.

(2) Subdiviziunile sau structurile prevăzute la alin. (1) își desfășoară activitatea în baza unui regulament de organizare și funcționare, aprobat în conformitate cu legislația privind administrația publică locală.

(3) Gestionarea localităților istorice se realizează în baza unui Plan de management al localității istorice, elaborat în conformitate cu normele metodologice aprobate de Ministerul Culturii.

(4) Planul de management al localității istorice stabilește direcțiile de protejare, valorificare și dezvoltare durabilă a patrimoniului istorico-arhitectural și urbanistic și cuprinde următoarele componente:

a) viziunea de dezvoltare durabilă a localității istorice;

b) obiectivele de dezvoltare, pe opt direcții majore de activitate (patrimoniul cultural imobil, cultură și turism, dezvoltare economică, condiții și mediu de locuire, mobilitate, planificare urbană și dezvoltare, protecția mediului și recreerea, conștientizarea comunității și promovarea cercetării localității), precum și măsurile de implementare ale acestor obiective;

c) sistemul de management al localității istorice, inclusiv responsabilitățile și structura organizatorică și administrativă;

d) sistemul de monitorizare a implementării prevederilor Planului de management.

Articolul 18. Rezervațiile istorico-culturale și cultural-naturale

(1) Siturilor care prezintă o unitate remarcabilă din punct de vedere istorico-cultural și/sau cultural-natural li se poate atribui statutul de instituție publică – Rezervație istorico-culturală sau, după caz, Rezervație cultural-naturală.

(2) Gestionarea edificiilor, construcțiilor, structurilor și terenurilor aflate în administrarea sau gestiunea Rezervațiilor, în care se păstrează valori istorice și artistice (inclusiv piese de patrimoniu mobil supuse conservării și expunerii publice), se realizează în conformitate cu legislația din domeniul muzeelor și cu prezenta lege.

(3) Regulamentele de organizare și funcționare ale Rezervațiilor istorico-culturale sau cultural-naturale, actele de stabilire a hotarului acestora, precum și planurile lor de management se aprobă prin hotărâre de Guvern.

(4) În cazul localităților istorice care fac parte integrantă din Rezervații istorico-culturale sau cultural-naturale, administrarea acestora din punct de vedere istoric, urbanistic și peisajer se realizează de către subdiviziunile structurale specializate ale Rezervației.

Capitolul III

EVIDENȚA ȘI CLASAREA MONUMENTELOR ISTORICE

Articolul 19. Registrul național și registrele locale ale monumentelor istorice

(1) Evidența monumentelor istorice se realizează prin intermediul Registrului național al monumentelor istorice (în continuare – *Registrul național*) și al registrelor locale ale monumentelor istorice (în continuare – *registrele locale*).

(2) Registrul național și registrele locale constituie liste oficiale care cuprind bunurile imobile cărora li s-a acordat statutul de monument istoric.

(3) Registrul național se aprobă de către Parlament. Registrele locale se aprobă, cu avizul Ministerului Culturii, de către autoritățile administrației publice locale de nivelul II. Registrele locale se elaborează și se actualizează de aceste autorități, în baza datelor rezultate din inventariere și a propunerilor autorităților administrației publice locale de nivelul I, după caz.

(4) Registrul național și registrele locale, în caz de necesitate, se actualizează conform procedurilor similare celor pentru aprobare.

(5) Evidența datelor din Registrul național este ținută de către Ministerul Culturii, prin intermediul Institutului Patrimoniului Cultural. Registrele locale ale monumentelor istorice sunt gestionate de subdiviziunile autorităților administrației publice locale de nivelul II, responsabile de domeniul patrimoniului cultural.

(6) Registrele locale ale monumentelor istorice, precum și modificările, completările și actualizările acestora, se prezintă Ministerului Culturii spre evidență centralizată și se publică pe paginile web oficiale ale autorităților administrației publice locale de nivelul II, cu respectarea legislației privind accesul la informație și protecția datelor cu caracter personal.

(7) Pentru autoritățile publice abilitate, registrele menționate la alin. (1) constituie baza legală pentru includerea monumentelor istorice și a zonei lor de protecție în registrul bunurilor imobile gestionat de Instituția Publică „Cadastrul Bunurilor Imobile”, în planurile de amenajare a teritoriului, planurile urbanistice, precum și în alte documente de politici locale și naționale.

(8) Regulamentul privind Registrul național și registrele locale ale monumentelor istorice se aprobă de către Guvern.

Articolul 20. Clasarea monumentelor istorice

(1) Pot fi supuse clasării bunurile imobile cu o vechime de cel puțin 70 de ani, în baza normelor metodologice aprobate de Ministerul Culturii.

(2) Prin excepție, bunurile imobile, inclusiv opere de arhitectură contemporană, cu o vechime cuprinsă între 40 și 70 de ani, pot fi clasate dacă prin expertiză de specialitate se dovedește că au o valoare culturală deosebită.

(3) Clasarea localităților istorice se face la propunerea autorităților administrației publice locale, conform competenței teritoriale, exprimată prin decizia consiliului local.

(4) În funcție de valoarea lor istorică, artistică, tehnică, de vechime sau unicitate, bunurile imobile se clasează:

- a) în monumente istorice de valoare națională;
- b) în monumente istorice de valoare locală.

(5) Clasarea bunurilor imobile în calitate de monumente istorice de valoare națională, indiferent de forma de proprietate, se aprobă prin act normativ adoptat de Parlament la propunerea Ministerul Culturii.

(6) Clasarea bunurilor imobile în calitate de monumente istorice de valoare locală, indiferent de forma de proprietate, se aprobă prin decizia autorității publice locale de nivelul al doilea și a UTA Găgăuzia, în baza proiectului elaborat de subdiviziunea responsabilă de domeniu din subordinea acestora, coordonat de Institutul Patrimoniului Cultural.

(7) Procedura de clasare se inițiază de către Ministerul Culturii, pentru bunurile imobile propuse de a fi clasate ca monumente istorice de valoare națională, respectiv, de către autoritățile publice locale de nivelul al doilea și a UTA Găgăuzia, pentru bunurile imobile propuse de a fi clasate ca monumente istorice de valoare locală.

Procedura poate fi inițiată inclusiv la propunerea autorităților administrației publice locale de nivelul I, a cetățenilor sau a asociațiilor de profil.

(8) Procedura de clasare a bunurilor imobile cuprinde următoarele etape:

a) inițierea procedurii de clasare prin întocmirea și aprobarea fișei de clasare;

b) elaborarea și aprobarea actului normativ privind clasarea, și includerea în registrul monumentelor.

(9) Fișa de clasare a bunului imobil propus pentru clasare ca monument istoric de valoare națională, întocmită de către Institutul Patrimoniului Cultural și avizată de Consiliul Național al Monumentelor Istorice, se aprobă de ministrul culturii.

(10) Fișa de clasare a bunului imobil propus pentru clasare ca monument istoric de valoare locală, întocmită de subdiviziunea responsabilă de domeniu a autorităților publice locale și coordonată de Institutul Patrimoniului Cultural, se aprobă de primarul localității.

(11) Conținutul fișei de clasare se stabilește prin norme metodologice aprobate de Ministerul Culturii.

(12) Procedura de clasare se finalizează în termen de 120 de zile pentru monumentele singulare și 180 de zile pentru ansambluri și situri. Termenul poate fi prelungit o singură dată, cu până la 120 de zile, în baza unui raport justificativ al autorității care a inițiat procedura de clasare.

(13) Procedura de clasare se consideră inițiată după 5 zile de la înregistrarea propunerii și se încheie la data publicării actului normativ privind clasarea în Monitorul Oficial al Republicii Moldova sau, după caz, în Registrul actelor locale.

Articolul 21. Monumentele istorice nou-identificate

(1) Bunurile imobile intrate în procedura de clasare se consideră monumente istorice nou-identificate și beneficiază, pe întreaga durată a acestei proceduri, de regimul juridic aplicabil bunurilor deja înscrise în Registrul național, începând cu data emiterii ordinului Ministerului Culturii de inițiere a procedurii de clasare, în scopul prevenirii mutilării, degradării sau demolării acestora.

(2) Ministerul Culturii informează autoritățile administrației publice locale competente teritorial cu privire la inițierea procedurii de clasare a bunurilor imobile respective. Proprietarii, gestionarii sau titularii altor drepturi reale asupra bunurilor imobile intrate în această procedură sunt obligați, de la data informării, să respecte prevederile prezentei legi.

Articolul 22. Clasarea de urgență a monumentelor istorice

(1) Clasarea de urgență este o procedură excepțională prin care un bun imobil istoric aflat în pericol iminent de demolare, degradare sau mutilare este plasat, printr-o procedură simplificată, sub incidența legislației privind protejarea patrimoniului cultural imobil, pentru adoptarea măsurilor juridice necesare salvării acestuia.

(2) Ministerul Culturii sau autoritățile administrației publice locale de nivelul II inițiază procedura de clasare de urgență, la solicitarea autorităților și instituțiilor publice, inclusiv a autorităților administrației publice locale de nivelul I, a asociațiilor obștești ori a proprietarului bunului imobil istoric.

(3) Clasarea de urgență se inițiază în cel mult 5 zile de la înregistrarea solicitării, în baza unui proces-verbal de constatare a stării imobilului, întocmit de Inspectoratul Național al Monumentelor sau, după caz, de subdiviziunea responsabilă de domeniul patrimoniului cultural din cadrul autorității administrației publice locale de nivelul II.

(4) După emiterea ordinului sau a deciziei de clasare de urgență, se elaborează actul normativ de înscriere a bunului în Registrul național sau, după caz, în registrele locale, urmându-se procedura prevăzută pentru clasarea ordinară.

Articolul 23. Declasarea monumentelor istorice

(1) În sensul prezentei legi, prin declasare se înțelege radierea unui bun imobil din Registrul național sau din registrele locale.

(2) Declasarea monumentelor istorice urmează aceeași procedură ca cea prevăzută pentru clasare. Declasarea poate fi inițiată în cazul dispariției sau distrugerii integrale a monumentului istoric ca urmare a unor calamități naturale, atunci când se constată imposibilitatea reconstituirii acestuia pe același amplasament (din motive precum scindare, alunecare, prăbușire a terenului sau inundare permanentă a acestuia).

(3) Demolarea, degradarea și/sau mutilarea totală ori parțială a unui bun cu statut de monument istoric, ca urmare a acțiunii sau inacțiunii umane, nu poate constitui temei pentru declasarea lui, ci reprezintă suportul juridic pentru sancționarea proprietarului sau a gestionarului bunului protejat și pentru obligarea acestuia de a repara prejudiciul adus bunului imobil. După caz, aceasta poate constitui și temei juridic pentru exproprierea monumentului istoric pentru cauză de utilitate publică.

Articolul 24. Notarea statutului de protecție în registrul bunurilor imobile

(1) Statutul de monument istoric, de parte componentă a unui monument istoric, precum și statutul imobilelor din zona de protecție a monumentelor istorice se notează în registrul bunurilor imobile, în condițiile legislației cadastrale.

(2) Notarea se efectuează la solicitarea autorității publice centrale competente în domeniul protejării patrimoniului cultural, sau a autorității executive a administrației publice locale de nivelul II, pentru bunurile înscrise în registrele locale ale monumentelor istorice.

(3) În cazul divizării cadastrale a monumentelor istorice sau al modificării adresei acestora, bunurile imobile rezultate își mențin statutul de monument istoric sau de parte componentă a acestuia, cu păstrarea regimului juridic de protecție prevăzut de prezenta lege.

(4) Actele de divizare sau modificare a adresei monumentelor istorice ori a părților lor componente, fără avizul autorității publice centrale responsabile de domeniul protejării patrimoniului cultural, sunt nule de drept.

Articolul 25. Inventarierea monumentelor istorice

(1) Inventarierea monumentelor istorice constă în acțiunea de acumulare a totalității informațiilor, documentelor și studiilor privind bunurile incluse în Registrul național sau în registrele locale ale monumentelor istorice.

(2) Inventarierea se realizează potrivit dispozițiilor prezentei legi, prin elaborarea fișei monumentului istoric și a dosarului aferent fiecărui monument istoric, în conformitate cu normele metodologice aprobate de Ministerul Culturii.

(3) Inventarierea bunurilor incluse în Registrul național este realizată de către Institutul Patrimoniului Cultural; inventarierea bunurilor incluse în registrele locale este realizată de către autoritățile administrației publice locale de nivelul II, în funcție de resursele disponibile, în baza datelor colectate la nivel local și la propunerea sau cu participarea autorităților administrației publice locale de nivelul I, precum și cu participarea instituțiilor de cercetare, a asociațiilor de profil sau a specialiștilor în domeniu.

(4) Datele acumulate în urma inventarierii monumentelor din Registrul național sau registrele locale se introduc și se actualizează în Sistemul informațional „Inventarul monumentelor” (în continuare - *S.I. „Inventarul monumentelor”*).

(5) *S.I. „Inventarul monumentelor”* reprezintă un sistem informațional de stat, în care sunt colectate, prelucrate și păstrate datele privind bunurile cu statut de monument, în scopul gestionării, protejării și valorificării acestora.

(6) *S.I. „Inventarul monumentelor”* se pune în funcțiune și se operează în baza Regulamentului privind modul de ținere, organizare și funcționare a Sistemului informațional „Inventarul monumentelor” aprobat de Guvern, la propunerea Ministerului Culturii.

(7) Ministerul Culturii, în calitate de posesor al sistemului, asigură administrarea, mentenanța și dezvoltarea continuă a *S.I. „Inventarul monumentelor”*.

(8) Institutul Patrimoniului Cultural, în calitate de deținător al *S.I. „Inventarul monumentelor”*, asigură accesul public la datele generale privind monumentele, cu respectarea legislației privind registrele și protecția datelor cu caracter personal.

(9) Finanțarea lucrărilor de actualizare a *S.I. „Inventarul monumentelor”* se efectuează în limita bugetului Institutului Patrimoniului Cultural.

(10) Autoritățile publice, persoanele fizice și juridice care dețin, administrează sau gestionează monumente, precum și instituțiile care dețin baze de date privind bunuri imobile, furnizează, la solicitare, informațiile disponibile necesare pentru dezvoltarea și actualizarea *S.I. „Inventarul monumentelor”*, în condițiile legii.

Articolul 26. Însemnul distinctiv al monumentelor istorice

(1) Statutul de monument istoric se marchează printr-un însemn distinctiv. Acest însemn, împreună cu inscripția informativă corespunzătoare, este amplasat de către reprezentanții autorităților administrației publice locale pe monumentele istorice singulare, respectiv la intrarea pe terenul/teritoriul ansamblurilor și siturilor, în conformitate cu normele metodologice aprobate de Ministerul Culturii. Autoritățile administrației publice locale pe teritoriul cărora sunt amplasate

monumentele istorice asigură, în limitele bugetelor aprobate, finanțarea executării și amplasării însemnelor distinctive, inclusiv din alte surse legal constituite.

(2) În cazul monumentelor istorice și altor bunuri culturale imobile, în sensul Convenției de la Haga din 14 mai 1954 pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat, însemnul distinctiv utilizat (adițional celui menționat la alin. (1)) este *Scutul Albastru (Blue Shield)*, conform anexei la convenție, ca simbol al protecției bunurilor culturale imobile în situații de conflict armat și alte situații de risc.

(3) Ministerul Culturii întocmește, actualizează și păstrează Lista bunurilor culturale imobile marcate cu însemnul *Scutul Albastru*, în conformitate cu prevederile alin. (2). Lista se comunică autorităților competente și se publică pe site-ul web oficial al ministerului, cu respectarea legislației privind protecția informațiilor sensibile.

(4) Modul de aplicare, evidență și întreținere a însemnelor prevăzute la alin. (1) și alin. (2) se stabilește prin norme metodologice aprobate de către Ministerul Culturii, în conformitate cu prevederile Convenției de la Haga și ale legislației naționale.

Capitolul IV

INTERVENȚII LA MONUMENTELE ISTORICE ȘI ÎN ZONA LOR DE PROTECȚIE

Articolul 27. Cadrul general al intervențiilor asupra monumentelor istorice, asupra bunurilor situate în cadrul acestora și în zonele lor de protecție

(1) Intervențiile asupra monumentelor istorice și în zona lor de protecție se realizează doar în baza documentației de proiect, elaborate, verificate și aprobate în conformitate cu prevederile prezentei legi, precum și ale regulamentelor, normelor și metodologiilor în domeniul protejării monumentelor istorice.

(2) Desființarea bunurilor imobile situate pe terenul monumentelor istorice, inclusiv al ansamblurilor și al localităților istorice, precum și în zona de protecție a acestora se avizează doar în baza unui studiu istorico-arhitectural și/sau istorico-urbanistic, care justifică lipsa valorii culturale a imobilului și oportunitatea desființării.

(3) În cazul în care desființarea este parte a unei intervenții de construire sau amenajare, aceasta poate fi avizată numai după aprobarea proiectului de execuție aferent intervenției propuse.

(4) Intervențiile realizate asupra monumentelor istorice și în zona lor de protecție, în condiții care nu corespund prevederilor prezentei legi, sunt interzise.

(5) Actele permissive pentru intervenții asupra monumentelor istorice și asupra imobilelor situate în zona lor de protecție (autorizația de construire, autorizația de desființare) se eliberează exclusiv în baza și cu respectarea avizului pozitiv emis de Ministerul Culturii. Actele permissive emise fără avizul Ministerului Culturii sau cu nerespectarea condițiilor acestuia sunt nule de drept.

Articolul 28. Intervențiile asupra monumentelor istorice singulare și ansamblurilor

(1) În cazul monumentelor istorice singulare sau al ansamblurilor, precum și asupra componentelor acestora, se pot realiza doar lucrări de intervenție având ca scop, după caz, repararea, conservarea, consolidarea, restaurarea, reabilitarea și punerea în valoare a bunurilor de patrimoniu cultural sau a părților lor componente, inclusiv, după caz, lucrări de remodelare ori de eliminare a inserțiilor de structurante de construcție nouă.

(2) Intervențiile prin construcții noi pe terenul monumentelor menționate la alin. (1), limitate ca suprafață și volum, sunt admise doar dacă acestea sunt strict necesare valorificării moderne a monumentului, cu respectarea strictă a caracteristicilor sale istorice, a principiilor istorice de organizare spațială, structurală și compozițională, a regimului de înălțime, a echilibrului compoziției și a relației sale istorice cu mediul istorico-arhitectural sau natural. Intervențiile prin construcții noi fără legătură funcțională cu aceste monumente și fără argumentare istorico-arhitecturală sunt interzise în mod expres.

(3) Documentele normative în construcții pot fi aplicate intervențiilor asupra monumentelor istorice doar în măsura în care aplicarea acestora nu prejudiciază autenticitatea și integritatea monumentului.

(4) În cazul în care un monument istoric este divizat în mai multe adrese sau parcele cadastrale, divizarea vizuală sau fizică a terenului monumentului prin amenajarea de bariere sau garduri este interzisă.

Articolul 29. Intervenții asupra centrelor istorice urbane și rurale cu statut de monument.

(1) Lucrările de intervenție în perimetrul localităților istorice au drept scop protejarea și/sau regenerarea mediului istorico-arhitectural al acestora.

(2) Intervențiile prin construcții noi în cadrul localităților istorice se realizează cu respectarea caracteristicilor mediului istorico-arhitectural, a principiului de organizare spațial-istorică, urmărind parcelarea și scara specifică, contribuind astfel la consolidarea acestor caracteristici. Intervențiile prin construcții noi în cadrul fragmentelor de structură urbanistică cu mediu istorico-arhitectural degradat sau mutilat, după identificarea caracteristicilor sale istorice, se realizează în scopul regenerării acestui mediu.

(3) Funcțiunile urbane, sistemul de mobilitate urbană și rețelele edilitare trebuie adaptate specificului localităților istorice, asigurând păstrarea, regenerarea și perpetuarea caracteristicilor istorice ale mediului acestora. Funcțiunile urbane a căror dezvoltare conduce la degradarea sau distrugerea acestor caracteristici vor fi amplasate/transferate în afara localităților istorice sau, după caz, în afara zonei lor exterioare de protecție.

(4) Marile artere de circulație propuse prin proiectele de amenajare a teritoriului nu vor traversa/penetra localitățile istorice, facilitând tranzitarea lor, ci vor fi proiectate astfel încât să faciliteze doar accesul către acestea. Pentru transportul de tranzit se vor amenaja căi de ocolire a localităților istorice.

(5) Terenurile sau spațiile de parcare/staționare pentru vehiculele persoanelor care locuiesc sau activează în localitățile istorice vor fi amenajate astfel încât să nu

afecteze caracteristicile mediului istorico-arhitectural. Parcările destinate vizitatorilor părții cu statut de monument a localităților se vor amenaja în afara limitelor localității istorice. Totodată, se vor îmbunătăți condițiile de utilizare a zonelor pietonale, transportului public și alternativ.

(6) Reglementarea intervențiilor și activităților în cadrul localităților istorice se realizează prin stabilirea unui set de măsuri orientate spre protejarea și dezvoltarea lor durabilă. Aceste măsuri se fundamentează pe elaborarea, în baza cercetărilor istorico-documentare și a investigațiilor de teren, a Planului de referință istorico-arhitectural și a proiectului zonelor de protecție a localității istorice (în continuare – *Plan de referință*).

(7) Planul de referință pune în evidență caracteristicile mediului istorico-arhitectural al localității, zonificarea ei internă și stabilește un set de reglementări generale și punctuale, având ca scop protejarea, regenerarea și utilizarea durabilă a elementelor constitutive ale localității istorice.

(8) Conținutul și metodologia de elaborare a Planului de referință se stabilesc prin regulament aprobat de Ministerul Culturii. Planul de referință stă la baza elaborării tuturor categoriilor de documentații de urbanism pentru localitățile istorice, precum și a Planului de management al acestora.

(9) Planul de referință constituie baza elaborării regulamentelor urbanistice locale privind: dimensiunile, proporțiile și regimul de înălțime al edificiilor și construcțiilor; structura fațadelor și tipul acoperișurilor; soluțiile stilistice și cromatice; materialele de construcție recomandate; permisivitățile sau restricțiile referitoare la funcțiunile zonei; reglementările privind traficul și staționarea vehiculelor; remodelarea ori eliminarea construcțiilor destructurante; publicitatea prin sisteme de afișaj pe clădiri sau în spațiul stradal, precum și orice alte prevederi necesare pentru protejarea localității istorice și a caracteristicilor mediului său istorico-arhitectural. Planul de referință stă, de asemenea, la baza elaborării Planului de management al localității istorice, întocmit conform normelor metodologice aprobate de Ministerul Culturii.

Articolul 30. Intervenții în zona de protecție a monumentelor istorice

(1) Intervențiile în zona de protecție a monumentelor istorice se efectuează în scopul păstrării și/sau regenerării mediului istorico-arhitectural ori natural al monumentelor istorice, inclusiv pentru păstrarea integrității percepției vizuale a monumentelor dinspre principalele direcții de acces vizual.

(2) Intervențiile în zona de protecție a monumentelor istorice se realizează în conformitate cu reglementările stabilite prin planul zonei de protecție.

(3) În absența planului zonei de protecție, intervențiile asupra bunurilor situate în această zonă pot fi inițiate numai în baza unui studiu istorico-arhitectural și/sau istorico-urbanistic al zonei în cauză. Acest studiu va permite identificarea structurii și a caracteristicilor istorice ale mediului monumentului, fundamentând astfel intervențiile propuse (inclusiv intervenții asupra imobilelor existente, inserarea de construcții noi, remodelarea ori eliminarea construcțiilor destructurante, amenajări, introducerea de utilități etc.). Studiul se elaborează în conformitate cu normele metodologice prevăzute la art. 9 alin. (5).

Articolul 31. Autorizarea intervențiilor la monumente istorice și în zona lor de protecție

(1) Autorizarea intervențiilor asupra monumentelor istorice și în zona lor de protecție, respectiv eliberarea actelor permissive corespunzătoare (autorizația de construire și autorizația de desființare), se realizează de către autoritatea administrației publice locale competentă teritorial, doar în baza documentației de proiect examinate și aprobate de Consiliul Național al Monumentelor Istorice la fazele schiță și proiect de execuție și în baza avizului eliberat pentru această documentație de către Ministerul Culturii.

(2) Autorizarea intervențiilor pe teritoriul rezervațiilor istorico-culturale sau cultural-naturale sau zonelor de protecție ale acestora, respectiv eliberarea actelor permissive corespunzătoare, se realizează de către autoritatea administrației publice locale competentă teritorial, doar în baza documentației de proiect coordonată de arhitectul-șef al rezervației și aprobată de Consiliul Național al Monumentelor Istorice.

(3) Actele permissive emise de autoritățile administrației publice locale fără avizul Ministerului Culturii sunt nule de drept.

Articolul 32. Specialiștii în domeniul monumentelor istorice

(1) Studiile și proiectele de intervenție asupra monumentelor istorice și a zonei lor de protecție, precum și cercetările și studiile de specialitate în domeniu, se elaborează de către specialiști atestați, în funcție de specializare:

- proiectare de intervenții asupra monumentelor istorice (restaurare arhitecturală, urbanism istoric, consolidare/restaurare structuri istorice, peisaje culturale și grădini/parcuri istorice etc.);

- cercetare și documentare a monumentelor istorice (cercetări fundamentale, documentare/inventariere, memorii/studii analitice istorico-arhitecturale de fundamentare a intervențiilor asupra monumentelor istorice, memorii istorico-arhitecturale și istorico-urbanistice de fundamentare a intervențiilor în zona de protecție a monumentelor).

Registrul specialiștilor în domeniul protejării monumentelor istorice este ținut de Ministerul Culturii.

(2) Lucrările practice de intervenție asupra monumentelor istorice sunt realizate de specialiști atestați în dirigenția și executarea acestor lucrări (conservare/restaurare structuri zidărie sau lemn; pictură murală; decorații din piatră, stucatură sau ceramică; metal etc.), înscriși în Registrul de specialitate ținut de Ministerul Culturii.

(3) Atestarea specialiștilor menționați la alin. (1) și (2) se realizează în baza Regulamentului de atestare a specialiștilor cu activitate în domeniul protejării monumentelor istorice aprobat de Guvern.

(4) În activitățile de cercetare, proiectare și execuție a intervențiilor asupra monumentelor istorice, specialiștii atestați sunt obligați să respecte principiile prevăzute în Codul deontologic al specialiștilor din domeniul protejării monumentelor istorice, aprobat de Ministerul Culturii. Încălcarea Regulamentului

prevăzut la alin. (3) precum și a prevederilor Codului deontologic constituie temei pentru suspendarea sau retragerea atestării specialistului.

Articolul 33. Documentația de proiect de intervenție asupra monumentelor istorice

(1) Documentația de proiect de intervenție asupra monumentelor istorice se referă, după caz, la activități de reparație, conservare, consolidare, restaurare, reabilitare, reconstituire a elementelor construite istorice, precum și la remodelarea sau demolarea elementelor construite destructurante situate pe terenul monumentelor istorice.

(2) Soluțiile adoptate în documentația de proiect de intervenție asupra monumentelor istorice trebuie să contribuie la păstrarea sau fortificarea autenticității și integrității acestora.

(3) Elaborarea documentației de proiect de intervenție asupra monumentelor istorice conține următoarele componente:

a) cercetarea istorico-documentară a monumentului (identificarea materialelor de arhivă, cadastrale, cartografice, bibliografice, documentații de proiect anterioare etc.);

b) investigația de teren a monumentului (efectuarea sondajelor, săpături arheologice, fixare fotografică, studierea amenajării terenului, elaborarea releveelor, identificarea degradărilor și mutilărilor, stabilirea etapelor de formare a imobilului și a componentelor sale, întocmirea expertizei tehnice etc.);

c) elaborarea memoriului analitic istorico-arhitectural de fundamentare a soluțiilor de intervenție asupra monumentului istoric;

d) elaborarea schiței de proiect de intervenție asupra monumentului istoric. În cazul unor proiecte complexe, până la aprobarea schiței, se poate elabora conceptul de intervenție, care se supune aprobării, ca parte a studiilor de prefezabilitate sau fezabilitate;

e) elaborarea proiectului de execuție de intervenție asupra monumentului istoric;

f) întocmirea raportului științific general privind finalitatea și rezultatul operării practice a intervențiilor proiectate.

(4) Documentația de proiect de intervenție asupra monumentelor istorice se avizează de către Ministerul Culturii în două faze majore de elaborare: schiță de proiect și proiect de execuție.

(5) Avizarea documentației de proiect de intervenție asupra monumentelor istorice precede procedura de emitere a actelor permissive de către autoritățile administrației publice locale și nu se supune procedurii ghișeului unic.

(6) Expertiza tehnică a componentei construite a monumentului istoric stabilește starea tehnică a acesteia, gradul de conservare a structurii sale istorice de rezistență, modificările structurii survenite în timp, precum și mijloacele/soluțiile tehnice prin care structura respectivă poate fi restabilită sau întărită/consolidată, fără a prejudicia autenticitatea și integritatea construcțiilor și fără a afecta imaginea istorică a exteriorului și interiorului, asigurându-se perpetuarea în timp a

monumentului. Metodologia efectuării expertizei tehnice a monumentelor istorice se stabilește prin regulament aprobat de Ministerul Culturii.

(7) Regulamentul privind conținutul-cadru și metodologia elaborării documentației de proiect de intervenție asupra monumentelor istorice, regulamentul privind conținutul-cadru și metodologia de elaborare a memoriului istorico-arhitectural de fundamentare a intervențiilor la bunuri cu statut de monument, precum și alte documente normative (norme metodologice, instrucțiuni de specialitate etc.) privind investigarea monumentelor istorice și proiectarea intervențiilor asupra acestora, se aprobă de către Ministerul Culturii.

Articolul 34. Intervenții de urgență asupra monumentelor istorice

(1) Pentru punerea în siguranță a monumentului istoric sau a părților componente ale acestuia, până la elaborarea și implementarea practică a documentației de proiect, se pot efectua intervenții de urgență, cu notificarea prealabilă sau, după caz, imediată a Ministerului Culturii și cu transmiterea la finalizarea intervenției a raportului privind lucrările efectuate.

(2) Intervențiile de urgență constau în aplicarea unor măsuri cu caracter provizoriu, reversibile, pentru stoparea sau încetinirea proceselor de degradare ori pentru eliminarea riscurilor de colaps sau prăbușire a monumentului istoric sau a părților sale componente prin lucrări de conservare temporară. Aceste lucrări pot include: amenajarea de copertine, repararea învelitorilor, încorsetarea structurilor istorice cu structuri de oțel, contravântuiri, distanțiere etc.

(3) Pentru realizarea intervențiilor de urgență asupra monumentelor istorice aflate în proprietatea publică, administratorul sau gestionarul bunului imobil poate încheia contracte de executare a lucrărilor prin procedura de negociere fără publicarea prealabilă a unui anunț de participare, cu respectarea prevederilor legislației în vigoare privind achizițiile publice.

Articolul 35. Intervențiile arheologice asupra monumentelor istorice

(1) Cercetarea arheologică este obligatorie în următoarele cazuri:

a) în cadrul lucrărilor de excavare a solului pe terenul monumentelor istorice (inclusiv la fundațiile elementelor construite, la amenajarea rețelelor tehnice subterane, în cadrul activităților de sistematizare a terenului etc.);

b) în cazul intervențiilor care nu implică excavarea solului, dar care necesită cercetări arheologice pentru fundamentarea soluțiilor propuse în documentația de proiect (stabilirea nivelului inițial de călcare, adâncimii tălpii fundațiilor, etapelor de construcție etc.).

Cercetările arheologice se efectuează în conformitate cu actele normative în domeniul protejării patrimoniului arheologic, în baza sarcinilor formulate de elaboratorul documentației de proiect.

(2) Cercetarea arheologică trebuie efectuată înainte de începerea oricăror lucrări de excavare a solului pe terenul monumentelor istorice și trebuie prevăzută în documentația de proiect care stă la baza intervenției.

(3) Cercetările arheologice sistematice la monumentele istorice se realizează în baza unor proiecte multianuale și a unui caiet de sarcini coordonat cu Ministerul Culturii.

Capitolul V

ORGANIZAREA INSTITUȚIONALĂ ȘI COMPETENȚELE AUTORITĂȚILOR PUBLICE ÎN DOMENIUL PROTEJĂRII MONUMENTELOR ISTORICE

Articolul 36. Competențele autorităților publice în domeniul protejării monumentelor istorice

(1) De competența Parlamentului țin următoarele atribuții:

a) stabilirea politicii de stat în domeniul protejării monumentelor istorice și aprobarea cadrului legislativ aferent;

b) aprobarea prin lege a Registrului național al monumentelor istorice.

(2) De competența Guvernului țin următoarele atribuții:

a) asigurarea implementării politicii de stat în domeniul protejării monumentelor istorice;

b) aprobarea cadrului normativ secundar în domeniul monumentelor istorice;

c) aprobarea Strategiei naționale în domeniu;

d) aprobarea Programului privind implementarea Strategiei;

e) aprobarea Programului național de restaurare;

f) acordarea sprijinului financiar pentru implementarea Programului național de restaurare.

Articolul 37. Ministerul Culturii

(1) Organul de specialitate al administrației publice centrale responsabil de domeniul protejării monumentelor istorice este Ministerul Culturii.

(2) Instituțiile din subordine prin care Ministerul Culturii asigură implementarea politicii statului în domeniul protejării monumentelor istorice sunt:

- Institutul Patrimoniului Cultural
- Inspectoratul Național al Monumentelor

În exercitarea atribuțiilor sale, Ministerul Culturii este asistat de Consiliul Național al Monumentelor Istorice, în calitate de organ consultativ.

(3) În domeniul protejării monumentelor istorice, Ministerul Culturii are următoarele atribuții:

a) elaborează, promovează și coordonează politicile statului în domeniul protejării monumentelor istorice;

b) elaborează și asigură realizarea Strategiei în domeniu, a Programului privind implementarea Strategiei, a Programului național de restaurare, respectiv prezintă propuneri pentru elaborarea Cadrului bugetar pe termen mediu și a proiectului legii bugetului de stat;

c) elaborează și promovează actele legislative și normative în domeniul protejării monumentelor istorice, precum și propunerile de actualizare a Registrului național al monumentelor istorice;

d) elaborează și aprobă normele, metodologiile și reglementările din domeniul protejării monumentelor istorice, precum și nomenclatorul și mărimea tarifelor la serviciile prestate contra plată;

e) coordonează sistemul de cercetare, evidență și inventariere/documentare a monumentelor istorice, precum și sistemul de monitorizare și control, asigurând respectarea prevederilor legale, a normelor și metodologiilor din domeniul de referință;

f) avizează proiectele de acte normative, reglementări, norme și metodologii care privesc monumentele istorice, elaborate de alte autorități decât Ministerul Culturii;

g) gestionează, prin intermediul instituției de implementare din subordine, Fondul național al patrimoniului cultural;

h) emite avizul pentru documentațiile de proiect de intervenție la monumentele istorice și în zona lor de protecție;

i) emite avizul pentru documentațiile de proiect privind intervențiile asupra imobilelor cu statut de monument istoric sau situate în zona lor de protecție, aferente misiunilor diplomatice și oficiilor consulare, precum și altor reprezentanțe oficiale ale statelor străine. Avizul emis pentru aceste documentații este valabil 5 ani de la data emiterii, ținând cont de specificul procedurilor de coordonare aplicabile acestora;

j) emite avizul pentru Planul de amenajare a teritoriului național – secțiunea patrimoniu cultural imobil (monumente istorice, situri arheologice) și monumente de for public, precum și pentru secțiunile de specialitate din planurile de amenajare a teritoriului care au ca obiect patrimoniul cultural imobil și monumente de for public, inclusiv localități istorice, rezervații istorico-culturale sau cultural-naturale;

k) emite avizul pentru planurile urbanistice generale ale localităților, planurile urbanistice zonale și regulamentele locale de urbanism, planurile urbanistice de detaliu, alte tipuri de documentații de urbanism, planurile de referință istorico-arhitecturale și proiectele zonelor de protecție, proiectele zonelor de protecție ale

monumentelor, precum și pentru regulamentele locale care privesc patrimoniul cultural imobil;

l) inițiază procedura de expropriere pentru cauză de utilitate publică a monumentelor istorice, în scopul salvării acestora de la degradare și demolare;

m) instituie Registrul specialiștilor în domeniul protejării monumentelor istorice (pe domenii de activitate) și emite certificate de atestare pentru acești specialiști;

n) reprezintă statul în relația cu proprietarii de monumente istorice și cu titularii altor drepturi reale asupra acestora;

o) consiliază, prin intermediul subdiviziunii de specialitate și al instituțiilor de specialitate din subordine, autoritățile publice locale cu privire la modalitățile de integrare a monumentelor istorice în documentele și programele de dezvoltare locală, precum și cu privire la punerea lor în valoare;

p) exercită, în numele statului, dreptul de preemțiune asupra monumentelor istorice înscrise în Registrul național;

q) încheie acorduri internaționale în domeniul protejării monumentelor istorice și asigură realizarea prevederilor acestora;

r) asigură implementarea practică a prevederilor documentelor din domeniul protejării patrimoniului cultural imobil adoptate de organizațiile internaționale la care Republica Moldova este parte;

s) înaintează Guvernului spre aprobare propunerile de nominalizare a monumentelor istorice în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO;

t) colaborează cu organizațiile neguvernamentale naționale, cu organizațiile internaționale interguvernamentale și neguvernamentale, la realizarea de programe și proiecte de protejare și valorificare a monumentelor istorice;

ț) exercită alte atribuții specifice în domeniul protejării monumentelor istorice;

u) coordonează măsurile de prevenire și gestionare a riscurilor care pot afecta monumentele istorice, în cooperare cu autoritățile competente.

Articolul 38. Institutul Patrimoniului Cultural

(1) Institutul Patrimoniului Cultural (în continuare – *Institutul*) este o instituție bugetară cu personalitate juridică, aflată în subordinea Ministerului Culturii, finanțată din bugetul de stat și din mijloace provenite din alte surse conform legislației.

(2) Institutul asigură implementarea politicii statului în domeniul protejării și valorificării monumentelor istorice prin activități de cercetare științifică fundamentală și aplicativă, documentare, inventariere, expertizare, contribuții la dezvoltarea formării profesionale în domeniu, elaborarea cadrului metodologic de specialitate și coordonare științifică și metodologică.

(3) Institutul își desfășoară activitatea în baza unui regulament aprobat de Guvern.

(4) Institutul poate presta contra plată servicii conexe atribuțiilor sale, în condițiile legislației.

(5) În domeniul monumentelor istorice, Institutul are următoarele atribuții de bază:

a) desfășoară cercetări fundamentale și aplicative în domeniul patrimoniului cultural imobil;

b) efectuează inventarierea și documentarea monumentelor istorice înscrise în Registrul național, prin elaborarea fișelor și dosarelor monumentelor, precizarea hotarelor terenurilor monumentelor istorice, precum și întocmirea documentației necesare pentru includerea monumentelor istorice și zonei lor de protecție în registrele cadastrale;

c) documentează, inventariază și propune spre clasare monumentele istorice pasibile de clasare;

d) participă la elaborarea dosarelor pentru includerea bunurilor de patrimoniu cultural imobil în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO;

e) elaborează metodologii, norme și reglementări de specialitate în domeniul protejării și managementului patrimoniului cultural, pe care le propune Ministerului Culturii spre aprobare;

f) cooperează cu instituțiile de învățământ superior și alți furnizori autorizați de formare profesională în vederea dezvoltării competențelor profesionale în domeniu, organizează procesul de atestare a specialiștilor din domeniul monumentelor istorice și ține evidența lor prin Registrul specialiștilor în domeniul protejării monumentelor istorice (pe specializări);

g) ține evidența documentară a monumentelor istorice înscrise în Registrul național, fișele și dosarele monumentelor istorice, precum și arhiva de specialitate;

h) ține, actualizează și gestionează S.I. „Inventarul monumentelor”;

i) editează publicații științifice și informative privind patrimoniul cultural imobil;

j) elaborează documentații-pilot de intervenție și proiecte de intervenții de urgență asupra monumentelor istorice;

k) examinează, la solicitarea Ministerului Culturii, proiecte de acte normative și politici în domeniu și formulează opinii de specialitate;

l) acordă suport de specialitate privind elaborarea secțiunilor referitoare la monumentele istorice din documentațiile de urbanism și de amenajare a teritoriului la nivel național, regional și local;

m) exercită alte atribuții specifice, în conformitate cu atribuțiile prevăzute de legislație și regulament.

(6) În exercitarea atribuțiilor sale, Institutul asigură cooperarea cu instituții și organizații europene și internaționale în domeniul protejării patrimoniului cultural.

Articolul 39. Inspectoratul Național al Monumentelor

(1) Inspectoratul Național al Monumentelor (în continuare – *Inspectoratul*) este autoritate administrativă subordonată Ministerului Culturii, cu personalitate juridică de drept public, care exercită atribuții de supraveghere, control și constatare în domeniul protejării monumentelor istorice și a monumentelor de for public, inclusiv asupra bunurilor imobile situate în zonele de protecție ale acestora și în cadrul

ansamblurilor, siturilor istorice, rezervațiilor istorico-culturale, rezervațiilor cultural-naturale, localităților istorice și în zona lor de protecție, precum și asupra activităților de intervenție realizate de persoane fizice și juridice, în condițiile legislației privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, după caz.

(2) Inspectoratul își desfășoară activitatea în baza Regulamentului de organizare și funcționare, a structurii și efectivului-limită aprobate de Guvern, la propunerea Ministerului Culturii.

(3) Ocuparea funcției de director al Inspectoratului este interzisă persoanelor care au fost implicate, direct sau indirect, în activități ce au condus la demolarea, mutilarea ori degradarea monumentelor istorice.

(4) Inspectoratul exercită următoarele atribuții:

a) efectuează inspectarea în teren, documentează cazurile de încălcare a legislației și întocmește acte de constatare;

b) inspectează șantierele de intervenții, inclusiv cele din zona de protecție, supraveghind respectarea avizelor de specialitate emise de Ministerul Culturii;

c) monitorizează starea de conservare a monumentelor istorice și elaborează/actualizează Lista monumentelor istorice aflate în pericol sau în stare de urgență;

d) contribuie, în limitele competenței sale, la elaborarea și implementarea programelor, strategiilor și politicilor naționale în domeniul protejării monumentelor istorice, inclusiv a Programului național de restaurare;

e) întocmește Obligația de protejare a monumentelor istorice, verifică respectarea acesteia, notifică proprietarii sau deținătorii cu privire la obligațiile legale ce le revin și monitorizează respectarea obligațiilor legale;

f) emite prescripții și sesizează autoritățile competente în vederea suspendării sau retragerii autorizațiilor de construire ori a dreptului de desfășurare a activităților de proiectare și executare a lucrărilor de intervenție, precum și înaintează Ministerului Culturii propuneri privind suspendarea sau retragerea atestării specialiștilor, în cazul constatării nerespectării prevederilor legale;

g) constată contravențiile comise în raport cu bunurile de patrimoniu cultural imobil și încheie procese-verbale în conformitate cu Codul Contravențional al Republicii Moldova;

h) sesizează organele de drept competente în vederea tragerii la răspundere civilă, contravențională sau penală pentru demolarea, degradarea, mutilarea sau pentru intervențiile ilegale;

i) monitorizează, prin responsabili tehnici de specialitate atestați de Ministerul Culturii, lucrările de conservare, consolidare și restaurare a monumentelor istorice finanțate total sau parțial în limita alocațiilor prevăzute în acest scop în bugetul Ministerului Culturii;

j) reprezintă Ministerul Culturii în comisiile de recepție a lucrărilor de intervenție la monumente istorice și a lucrărilor de construcție capitală (remodelare de construcții existente, inserții de construcție nouă) realizate în zona lor de protecție;

k) emite prescripții administrației publice locale de nivelul I și sesizează autoritățile competente în vederea retragerii autorizației de construire emise, în cazul

în care aceasta a fost eliberată fără avizul de specialitate sau cu încălcarea prevederilor acestuia;

l) constată și dispune sistarea lucrărilor efectuate, realizate cu încălcarea prevederilor legale (inclusiv lucrări fără autorizație, fără documentație de proiect sau care contravin documentației aprobate) și solicită aplicarea măsurilor legale;

m) calculează prejudiciile aduse monumentelor istorice sau componentelor acestora și sesizează organele competente în vederea recuperării acestora, în condițiile legii;

n) eliberează, la solicitarea proprietarilor, certificate de conformitate a lucrărilor de conservare/restaurare efectuate asupra monumentelor istorice, în raport cu avizele de specialitate emise de Ministerul Culturii;

o) redactează anual un raport analitic privind starea monumentelor istorice din Republica Moldova;

p) introduce acțiuni în instanța de judecată privind contestarea actelor administrative emise cu încălcarea legislației în domeniu, precum și a altor acte juridice emise în domeniul urbanismului, construcțiilor și evidenței bunurilor imobile, în vederea apărării intereselor statului în domeniu;

q) înaintează Ministerului Culturii și autorităților administrației publice locale propuneri privind clasarea sau declasarea monumentelor istorice;

r) îndeplinește și alte atribuții prevăzute de cadrul normativ în domeniu sau de regulamentul său de funcționare.

(5) Inspectoratul are dreptul, în condițiile legii, de acces la orice monument istoric și monument de for public, inclusiv la bunurile imobile situate în zonele de protecție ale acestora și în cadrul ansamblurilor, siturilor istorice, rezervațiilor istorico-culturale, rezervațiilor cultural-naturale, localităților istorice și în zona lor de protecție. Organele abilitate ale statului au obligația să sprijine personalul Inspectoratului în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

(6) În exercitarea atribuțiilor, Inspectoratul este împuternicit să solicite informații și documente de la orice persoană fizică sau juridică, care are obligația de a le furniza într-un termen de cel mult 15 zile calendaristice de la data solicitării.

Articolul 40. Consiliul Național al Monumentelor Istorice

(1) Consiliul Național al Monumentelor Istorice (în continuare – *Consiliul*) este un organ consultativ, fără personalitate juridică, care exercită rolul de autoritate științifico-metodică în domeniul protejării monumentelor istorice.

(2) Consiliul funcționează pe lângă Ministerul Culturii, în baza unui regulament de organizare și funcționare aprobat de Guvern, la propunerea Ministerului Culturii.

(3) Consiliul este format din 13 membri, persoane cu experiență profesională în domeniul protejării monumentelor istorice, inclusiv specialiști atestați, din entități guvernamentale și nonguvernamentale cu preocupări statutare în domeniu, desemnați prin ordin al ministrului Culturii, pentru un mandat de 4 ani.

(4) Nu pot fi membri ai Consiliului persoanele implicate în activități care au condus la demolarea, mutilarea sau degradarea monumentelor istorice.

(5) Independența membrilor Consiliului în adoptarea deciziilor este garantată, în condițiile legii.

(6) Retribuirea membrilor Consiliului se realizează în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 116/2025 privind organizarea și funcționarea Consiliului Național al Monumentelor Istorice, în limitele alocațiilor bugetare aprobate în bugetul de stat pentru Ministerul Culturii.

(7) Ședințele Consiliului sunt publice. Prin derogare, examinarea documentațiilor aferente imobilelor cu regim special, inclusiv ale misiunilor diplomatice și oficiilor consulare, precum și ale obiectivelor ce țin de securitatea națională sau infrastructura critică, se realizează cu respectarea regimului de confidențialitate, în condițiile legii.

(8) Consiliul Național al Monumentelor Istorice are următoarele atribuții principale:

a) examinează și propune spre avizare metodologii, norme, normative și reglementări în domeniul protejării monumentelor istorice;

b) examinează și propune spre avizare proiectul Programului național de restaurare a monumentelor istorice;

c) examinează compartimentul de specialitate din Planurile de amenajare a teritoriului național, ale unităților administrativ-teritoriale, a UTA Găgăuzia și ale rezervațiilor istorico-culturale sau cultural-naturale;

d) examinează planurile de referință istorico-arhitecturale, proiectele de planuri urbanistice generale, zonale și de detaliu, precum și regulamentele de urbanism care privesc patrimoniul cultural imobil;

e) examinează propunerile de actualizare a Registrului național al monumentelor istorice;

f) analizează documentațiile de intervenție asupra monumentelor istorice, conform fazelor de elaborare: schiță de proiect și proiect de execuție. Proiectul de execuție se examinează în baza avizului valabil pentru schița de proiect;

g) analizează documentațiile de intervenție în zona de protecție a monumentelor istorice, conform fazelor de elaborare: schiță de proiect și proiect de execuție. Proiectul de execuție se examinează în baza avizului valabil pentru schița de proiect;

h) examinează propunerile de nominalizare a monumentelor istorice în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO;

i) examinează alte documentații și materiale specifice domeniului protejării monumentelor istorice, la solicitarea Ministerului Culturii.

j) îndeplinește și alte atribuții prevăzute de legislație sau de regulamentul de funcționare.

(9) Consiliul analizează conformitatea soluțiilor propuse în documentațiile de proiect cu prevederile legislației în domeniul patrimoniului cultural, precum și cu prevederile documentelor din domeniu ale organizațiilor internaționale de profil, inclusiv UNESCO, ICOMOS și Consiliul Europei. Consiliul propune avizarea doar în cazul în care soluțiile respective contribuie la conservarea și/sau fortificarea autenticității și integrității monumentelor istorice, precum și la păstrarea sau regenerarea caracteristicilor mediului istorico-arhitectural al zonei lor de protecție.

(10) Consiliul poate propune avizarea documentațiilor care prevăd demolarea/desființarea, mutilarea sau degradarea totală ori parțială a monumentelor istorice.

(11) Membrii Consiliului au obligația de a declara și de a evita situațiile de conflict de interese în procesul de examinare a documentațiilor, în condițiile legii.

(12) Modul de convocare, desfășurare a ședințelor Consiliului se stabilește prin regulamentul prevăzut la alin. (2).

Capitolul VI

ATRIBUȚIILE AUTORITĂȚILOR ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE ÎN DOMENIUL PROTEJĂRII MONUMENTELOR ISTORICE

Articolul 41. Atribuții generale

(1) Atribuțiile autorităților administrației publice locale se exercită de către autoritățile deliberative și executive, potrivit competențelor stabilite de legislația privind administrația publică locală.

(2) În vederea protejării monumentelor istorice, autoritățile administrației publice locale au următoarele atribuții generale:

a) cooperează cu Ministerul Culturii, cu instituțiile din subordinea acestuia, cu organizațiile neguvernamentale care activează în domeniu, precum și cu proprietarii sau administratorii/gestionarii de drept ai monumentelor istorice;

b) integrează în politicile și programele de dezvoltare economico-socială, turistică, urbanistică și de amenajare a teritoriului, obiective specifice privind protejarea monumentelor istorice;

c) elaborează, actualizează și aprobă, în condițiile legii și în baza avizului de specialitate emis de Ministerul Culturii, documentațiile de amenajare a teritoriului și de urbanism care cuprind monument situate pe teritoriul administrat;

d) informează de îndată Inspectoratul Național al Monumentelor cu privire la degradările sau distrugerile produse la monumentele istorice din raza teritorială administrată;

e) iau măsuri tehnice și administrative necesare pentru asigurarea întreținerii monumentelor istorice aflate în proprietatea unităților administrativ-teritoriale și pentru prevenirea degradării acestora;

f) atrag finanțări din fonduri externe și elaborează proiecte pentru protejarea și valorificarea monumentelor istorice situate pe teritoriul administrat;

g) contribuie, în condițiile legii, la finanțarea sau cofinanțarea acestor proiecte, în limita alocațiilor prevăzute în acest scop în bugetele locale.

(3) Autoritățile administrației publice locale emit actele permise privind proiectarea și executarea intervențiilor asupra monumentelor istorice și asupra bunurilor imobile din zona lor de protecție exclusiv în baza și cu respectarea condițiilor avizului emis de Ministerul Culturii.

(4) Actele permise emise cu încălcarea prevederilor alin. (3) sunt nule de drept.

Articolul 42. Atribuțiile autorităților administrației publice locale de nivelul I

În domeniul protejării monumentelor istorice, autoritățile administrației publice locale de nivelul I, prin autoritățile deliberative și executive, au următoarele atribuții:

a) colaborează cu Inspectoratul Național al Monumentelor, Institutul Patrimoniului Cultural, Agenția Națională Arheologică, precum și cu subdiviziunea de specialitate din cadrul autorității publice locale de nivelul II, în vederea asigurării protejării monumentelor istorice situate pe teritoriul administrat;

b) asigură, în cadrul elaborării sau modificării planurilor urbanistice generale, zonale ori de detaliu, includerea secțiunilor de specialitate referitoare la protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural imobil, inclusiv în regulamentele locale de urbanism, și transmit documentațiile spre avizare Ministerului Culturii, inclusiv la etapa elaborării caietului de sarcini;

c) asigură elaborarea proiectelor zonelor de protecție a patrimoniului cultural imobil situat pe teritoriul administrat, împreună cu reglementările aferente acestora, și le aprobă în condițiile legii și în baza avizului de specialitate al Ministerului Culturii;

d) asigură includerea patrimoniului cultural imobil, a zonelor de protecție și a reglementărilor respective în documentațiile de urbanism și de amenajare a teritoriului, precum și în regulamentele aferente acestora;

e) asigură administrarea sau gestionarea centrelor istorice urbane sau rurale cu statut de monument, prin structuri organizatorice proprii sau prin alte forme prevăzute de lege;

f) elaborează și implementează programe sau măsuri administrative pentru prevenirea degradării monumentelor istorice situate pe teritoriul administrat;

g) colaborează cu subdiviziunile specializate ale altor autorități ale administrației publice locale în cazul în care monumentele istorice sau zona lor de protecție sunt situate pe teritoriul mai multor unități administrativ-teritoriale;

h) transmit la Inspectoratul Național al Monumentelor, în termen de cel mult 5 zile lucrătoare de la data emiterii, copii ale actelor permissive pentru lucrările de intervenție asupra monumentelor istorice și asupra bunurilor imobile situate în zona lor de protecție;

i) notifică de îndată Inspectoratul Național al Monumentelor, dar nu mai târziu de 5 zile de la constatare, despre construcțiile sau intervențiile neautorizate, inclusiv de demolare, asupra patrimoniului cultural imobil sau în zona de protecție;

j) participă la identificarea și raportarea riscurilor care pot afecta monumentele istorice situate pe teritoriul administrat;

k) nu emit acte permissive pentru intervenții asupra monumentelor istorice și asupra bunurilor imobile din zona lor de protecție fără avizul de specialitate al Ministerului Culturii sau cu încălcarea condițiilor acestuia.

Articolul 43. Atribuțiile primarului

În domeniul protejării monumentelor istorice, primarul are următoarele atribuții:

a) verifică, în cadrul procesului de perfectare a documentelor de autorizare a intervențiilor asupra monumentelor istorice și în zona lor de protecție, existența avizului de specialitate emis de Ministerul Culturii;

b) asigură includerea în autorizația de construire a statutului de monument istoric al bunului imobil, după caz, precum și a mențiunii privind amplasarea în zona de protecție a monumentului și a condițiilor stabilite prin avizul de specialitate;

c) dispune, în condițiile legii, oprirea lucrărilor de construire sau desființare neautorizate pe terenurile monumentelor istorice ori în zona lor de protecție și sesizează Inspectoratul Național al Monumentelor;

d) în cazul descoperirii de vestigii arheologice, dispune instituirea măsurilor de protecție temporară și notifică de îndată Agenția Națională Arheologică în vederea declanșării procedurilor de intervenție de urgență;

e) asigură montarea însemnelor distinctive care marchează statutul de monument istoric al bunului imobil și urmărește întreținerea corespunzătoare a acestora;

f) informează de îndată Inspectoratul Național al Monumentelor cu privire la orice intervenții neautorizate sau situații de risc care afectează monumentele istorice.

Articolul 44. Atribuțiile autorităților administrației publice locale de nivelul II și ale UTA Găgăuzia

În domeniul protejării monumentelor istorice, autoritățile administrației publice locale de nivelul II și ale UTA Găgăuzia au următoarele atribuții:

a) asigură, în cadrul structurii organizatorice a subdiviziunii responsabile de domeniul culturii, instituirea funcțiilor sau posturilor cu atribuții specifice în domeniul protejării monumentelor istorice;

b) elaborează și actualizează registrele locale ale monumentelor istorice, în condițiile legii;

c) transmit Ministerului Culturii, spre informare și evidență centralizată, registrele locale ale monumentelor istorice, precum și modificările și actualizările acestora, și asigură publicarea acestora pe paginile web oficiale, cu respectarea legislației privind accesul la informație și protecția datelor cu caracter personal;

d) asigură evidența operativă a monumentelor istorice înscrise în Registrul național, situate pe teritoriul administrat;

e) aprobă și implementează politici publice, programe și proiecte pentru protejarea, conservarea, restaurarea și punerea în valoare a monumentelor istorice situate pe teritoriul administrat;

f) promovează inițiative și proiecte internaționale pentru protejarea și punerea în valoare a monumentelor istorice;

g) asigură includerea secțiunilor de specialitate privind protejarea patrimoniului cultural imobil în documentațiile de amenajare a teritoriului elaborate, modificate sau actualizate și le supun avizării Ministerului Culturii;

h) colaborează activ cu Ministerul Culturii și cu instituțiile specializate din subordinea acestuia în vederea implementării politicilor naționale în domeniul protejării monumentelor istorice;

i) integrează măsuri de protecție a monumentelor istorice în planurile și programele teritoriale, inclusiv în domeniul gestionării situațiilor de urgență;

j) informează Inspectoratul Național al Monumentelor cu privire la situațiile de risc, degradare sau intervenții neautorizate asupra monumentelor istorice identificate pe teritoriul administrat;

k) contribuie, în condițiile legii, la finanțarea și cofinanțarea proiectelor de protejare, conservare și valorificare a monumentelor istorice.

Capitolul VII

OBLIGAȚIILE PROPRIETARILOR DE MONUMENTE ISTORICE

Articolul 45. Obligațiile proprietarilor și titularilor dreptului de administrare a monumentelor istorice

(1) În scopul protejării monumentelor istorice, proprietarii, titularii dreptului de administrare sau ai altor drepturi reale asupra acestora au următoarele obligații:

a) să întrețină, să utilizeze și să exploateze imobilul cu respectarea prezentei legi și a Obligației privind protejarea monumentului istoric;

b) să asigure paza și integritatea monumentului istoric, să ia măsuri pentru prevenirea și stingerea incendiilor și să efectueze lucrările necesare de conservare, consolidare, restaurare, reparații curente și întreținere, în condițiile legii, și să nu admită demolarea, mutilarea, degradarea, abandonarea sau lipsa de întreținere a monumentului istoric și a părților componente ale acestuia;

c) să încheie contracte de asigurare pentru monumentele istorice deținute, indicând valoarea acestora (teren și construcții), stabilită prin evaluare efectuată de experți atestați;

d) să notifice de îndată, în scris, Inspectoratul Național al Monumentelor, precum și autoritatea administrației publice locale, competentă teritorial, despre orice modificare sau degradare a stării fizice a monumentului istoric deținut, precum și despre descoperirea întâmplătoare a unor elemente de construcție, piese de inventar fix sau mobil ori alte vestigii necunoscute, asigurând păstrarea acestora până la intervenția instituției de specialitate;

e) să asigure accesul specialiștilor autorităților și instituțiilor competente în domeniu pentru inspectare, verificarea lucrărilor, evaluarea stării de conservare și efectuarea activităților de evidență și cercetare;

f) să obțină avizele prevăzute de legislație pentru orice intervenție asupra monumentului istoric și să respecte integral condițiile stabilite prin acestea;

g) să asigure elaborarea documentațiilor de intervenție și executarea lucrărilor de conservare, consolidare, restaurare sau reabilitare exclusiv de către persoane fizice sau juridice atestate în domeniu, în condițiile legii, și să includă în contractele încheiate condițiile și termenii prevăzute în avizele de specialitate;

h) să permită montarea și să asigure întreținerea însemnelor distinctive care atestă statutul de monument istoric al imobilului;

i) să comunice în scris Ministerului Culturii și, după caz, autorității administrației publice locale competente teritorial orice schimbare privind titularul drepturilor asupra monumentului istoric.

(2) În cazul înstrăinării, închirierii sau concesiunii imobilelor cu statut de monument istoric ori a părților lor componente aflate în proprietate privată, proprietarii acestora au următoarele obligații:

a) să notifice în scris Ministerul Culturii despre intenția de înstrăinare, pentru monumentele istorice înscrise în Registrul național, în vederea exercitării de către stat a dreptului de preemțiune, în condițiile prezentei legi;

b) să informeze viitorul proprietar, chiriaș sau concesionar cu privire la statutul de monument istoric al imobilului, precum și la obligațiile legale aferente acestui statut;

c) să comunice în scris Ministerului Culturii și autorității administrației publice locale schimbarea proprietarului, chiriașului sau concesionarului, în termen de cel mult 15 zile de la data autentificării și/sau înregistrării contractelor, potrivit legii, și să transmită câte un exemplar (copie) al actului respectiv.

(3) În cazul în care un monument istoric nu are proprietar cunoscut, obligațiile prevăzute de prezenta lege revin autorității administrației publice locale pe al cărei teritoriu este situat bunul imobil respectiv, până la clarificarea situației juridice a acestuia;

(4) Nerespectarea obligațiilor prevăzute la prezentul articol atrage răspunderea după caz, civilă, contravențională sau penală, în condițiile legii.

Articolul 46. Obligația de protejare a monumentului istoric

(1) Obligația de protejare a monumentului istoric este un act administrativ individual prin care se descriu bunul imobil cu statut de monument istoric și părțile componente ale acestuia, stabilindu-se condițiile și regulile de utilizare, întreținere intervenție asupra monumentului istoric sau a componentelor acestuia.

(2) În cazul în care elementele construite ale monumentului istoric sau terenul aferent sunt divizate între mai mulți proprietari sau gestionari, Obligația de protejare se întocmește pentru fiecare dintre aceștia, cu menționarea expresă a monumentului istoric din care face parte și cu indicarea responsabilităților aferente părții deținute de fiecare dintre aceștia.

(3) Modul de întocmire, conținutul-cadru și procedura de emitere a Obligației de protejare a monumentului istoric se stabilesc prin norme metodologice aprobate prin ordin al ministrului Culturii.

(4) Obligația de protejare a monumentului istoric are următoarele caracteristici:

a) este întocmită de Inspectoratul Național al Monumentelor pentru bunurile înscrise în Registrul național al monumentelor istorice și de subdiviziunile specializate ale autorităților publice locale de nivelul II pentru bunurile înscrise în registrele locale, și se aprobă de Ministerul Culturii, respectiv de autoritățile administrației publice locale competente, în termen de cel mult 90 de zile de la data înscrierii bunului imobil în registrul respectiv;

b) se comunică proprietarului bunului imobil de către instituția emitentă, respectiv Inspectoratul Național al Monumentelor sau subdiviziunea specializată a autorității administrației publice locale de nivelul II;

c) constituie o sarcină legală asupra imobilului, opozabilă terților, și se consemnează în dosarul cadastral al acestuia de către autoritatea competentă în domeniul cadastrului bunurilor imobile;

d) devine parte integrantă a Cărții tehnice a construcției, iar în lipsa acesteia, ține locul documentației tehnice de utilizare/exploatare a bunului imobil;

e) însoțește actele juridice privind dreptul de proprietate, concesiune sau închiriere pe toată durata existenței imobilului.

Capitolul VIII

REPARAREA PREJUDICIULUI ADUS MONUMENTELOR ISTORICE

Articolul 47. Prejudicierea monumentelor istorice

Monumentele istorice sau părțile lor componente se consideră prejudiciate în cazul în care au fost, total sau parțial, demolate, mutilate ori degradate.

Articolul 48. Evaluarea prejudiciului adus monumentelor istorice

(1) Prejudiciul adus unui monument istoric se stabilește prin evaluarea:

a) costului elaborării documentației de proiect pentru restaurarea sau, după caz, reconstituirea monumentului ori a părților sale componente;

b) costului lucrărilor de demolare a construcțiilor edificate cu încălcarea prezentei legi;

c) costului executării lucrărilor prevăzute de documentația de proiect.

(2) Ghidul metodologic privind evaluarea prejudiciului adus monumentelor istorice se aprobă prin ordin al ministrului culturii.

Articolul 49. Repararea prejudiciului adus monumentelor istorice

(1) Prejudiciul adus unui monument istoric sau părților lui componente se repară de:

a) proprietarul, gestionarul sau titularul altor drepturi reale asupra acestuia;

b) după caz, de persoanele fizice sau juridice care au inițiat, finanțat ori executat lucrările care au generat prejudiciul.

(2) Procesul de reparare a prejudiciului se inițiază prin emiterea unui ordin al ministrului culturii, prin care se solicită persoanelor prevăzute la alin. (1) repararea prejudiciului. Ordinul se întemeiază pe actul de constatare a stării monumentului (demolat, mutilat, degradat – total sau parțial) și pe actul de evaluare a prejudiciului, întocmite de Inspectoratul Național al Monumentelor.

(3) În cazul în care proprietarul, gestionarul sau titularul altor drepturi reale asupra monumentului istoric acceptă repararea prejudiciului pe cale voluntară, aceasta se realizează, în temeiul unui contract, prin suportarea următoarelor costuri:

a) costurile pentru elaborarea documentației de proiect de restaurare ori, după caz, de reconstituire a monumentului sau a părților acestuia;

b) costurile pentru demolarea construcțiilor edificate cu încălcarea prevederilor prezentei legi;

c) costurile pentru executarea lucrărilor prevăzute de documentația de proiect.

(4) În cazul neconformării proprietarului, gestionarului sau titularului altor drepturi reale asupra monumentului istoric de a se conforma cererii de reparare voluntară a prejudiciului, Ministerul Culturii se adresează instanței de judecată pentru obligarea acestora la repararea prejudiciului.

(5) Sumele achitate cu titlu de reparare a prejudiciului se utilizează exclusiv pentru repararea prejudiciului adus monumentul istoric în cauză.

(6) Procesul de reparare a prejudiciului se consideră finalizat la executarea integrală a lucrărilor de restaurare sau, după caz, de reconstituire, precum și a lucrărilor de demolare a construcțiilor neautorizate și de aducere în stare conformă.

(7) Repararea prejudiciului nu exonerează persoanele responsabile de răspunderea contravențională sau penală, după caz.

Capitolul IX

FINANȚAREA ACTIVITĂȚILOR DE PROTEJARE A MONUMENTELOR ISTORICE

Articolul 50. Surse și modalități de finanțare a activităților de protejare a monumentelor istorice

(1) Activitățile de protejare a monumentelor istorice sunt finanțate de către proprietarii, administratorii, gestionarii sau titularii altor drepturi reale asupra monumentului istoric.

(2) Finanțarea acestor activități poate fi asigurată și din surse atrase prin proiecte internaționale, donații, sponsorizări și alte surse prevăzute de legislație.

(3) Finanțarea Programului național de restaurare poate fi acoperită parțial sau total din bugetul de stat în limita alocațiilor aprobate în acest scop în legea bugetară anuală.

(4) Finanțarea lucrărilor aferente elaborării studiilor tehnice, documentațiilor de proiect, precum și, după caz, a lucrărilor de conservare, consolidare, restaurare sau reabilitare a monumentelor istorice realizate de autoritățile administrației publice locale, inclusiv UTA Găgăuzia, se asigură, parțial sau integral, din bugetele acestora, în limita alocațiilor aprobate.

(5) Serviciile de documentare, cercetare, expertizare, proiectare și lucrările de intervenție asupra monumentelor istorice finanțate din alocații bugetare sunt atribuite conform legislației în vigoare privind achizițiile publice.

Articolul 51. Bugetul autorităților administrației publice pentru protejarea monumentelor istorice

(1) Autoritățile administrației publice centrale și locale, inclusiv UTA Găgăuzia, asigură, în limitele bugetelor aprobate, finanțarea măsurilor de protejare a monumentelor istorice aflate în proprietatea, administrarea sau gestiunea acestora.

Articolul 52. Fondul național al patrimoniului cultural

(1) Pentru finanțarea proiectelor, programelor și activităților din domeniul protejării patrimoniului cultural se instituie Fondul național al patrimoniului cultural (în continuare – *Fondul național*), ca mecanism financiar bugetar constituit în cadrul bugetului de stat, prin bugetul Ministerului Culturii. Institutul Patrimoniului Cultural asigură implementarea programelor finanțate din Fondul național, în coordonare cu Ministerul Culturii.

(2) Modul de organizare, funcționare și utilizare a mijloacelor Fondului național, inclusiv procedurile de depunere, evaluare, selectare, contractare, monitorizare și recuperare a mijloacelor utilizate neconform, se stabilesc prin regulament aprobat de Guvern.

(3) Mijloacele financiare ale Fondului național se constituie din alocații aprobate anual prin legea bugetului de stat.

(4) În domeniul reglementat de prezenta lege, mijloacele Fondului național sunt utilizate pentru:

a) realizarea programelor de inventariere, documentare și evidență, inclusiv gestionarea S.I. „Inventarul monumentelor”;

b) elaborarea metodologiilor, normelor, reglementărilor și a altor documente specifice domeniului protejării și managementului patrimoniului cultural;

c) implementarea Programului național de restaurare;

d) finanțarea sau cofinanțarea activităților și publicațiilor de sensibilizare și educație privind patrimoniul cultural imobil;

e) realizarea proiectelor de protejare a bunurilor de patrimoniu cultural imobil și a intervențiilor de urgență asupra acestora;

f) exercitarea dreptului de preemțiune al statului și efectuarea exproprierii pentru cauză de utilitate publică a monumentelor istorice;

g) realizarea programelor de colaborare internațională și cofinanțări, inclusiv pentru bunuri înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO;

h) realizarea altor activități și programe specifice domeniului protejării patrimoniului cultural imobil.

(5) Transparența utilizării mijloacelor Fondului național se asigură prin publicarea anuală a informațiilor privind alocarea și utilizarea acestora pe paginile oficiale ale Ministerului Culturii și ale Institutului Patrimoniului Cultural.

(6) Mijloacele financiare ale Fondului național nu pot fi utilizate în alte scopuri decât cele stabilite de lege și de regulament.

Articolul 53. Acoperirea costului lucrărilor asupra monumentelor istorice incluse în programe aprobate prin hotărâri ale Guvernului

(1) Costurile lucrărilor de proiectare, expertizare, conservare, consolidare, restaurare, reabilitare sau reparare a monumentelor istorice ori a părților lor componente, aflate în proprietate publică, incluse în Programul național de restaurare, se acoperă din bugetul de stat și/sau din bugetele autorităților administrației publice locale, în condițiile legii.

(2) Lucrările prevăzute la alin. (1) constituie lucrări de interes public național, pentru care nu se percep taxe pentru eliberarea certificatului de urbanism și a autorizației de construire.

Capitolul X

COOPERAREA ÎN DOMENIUL PROTEJĂRII MONUMENTELOR ISTORICE ȘI APLICAREA CONVENȚIILOR INTERNAȚIONALE

Articolul 54. Cooperarea în domeniul protejării monumentelor istorice

Autoritățile administrației publice colaborează, în condițiile legii, cu instituții și organizații internaționale, organizații neguvernamentale, asociații de profil, entități publice și religioase, precum și cu persoane fizice și juridice, în vederea protejării, conservării și punerii în valoare a monumentelor istorice.

Articolul 55. Drepturile organizațiilor neguvernamentale în domeniul protejării monumentelor istorice

(1) Organizațiile neguvernamentale care au, potrivit statutului, ca obiect de activitate protejarea monumentelor istorice, pot iniția, promova și implementa proiecte în domeniul documentării, inventarierii, cercetării, conservării, restaurării, reabilitării și punerii în valoare a acestora numai prin intermediul persoanelor fizice sau juridice atestate în domeniu.

(2) Organizațiile neguvernamentale pot participa la monitorizarea civică, la promovarea transparenței în aplicarea legislației privind protejarea monumentelor istorice, inclusiv prin sesizarea autorităților publice competente.

Articolul 56. Aplicarea tratatelor internaționale

În cazul în care tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte conțin prevederi diferite de cele ale prezentei legi, se aplică dispozițiile acestora.

Capitolul XI

RĂSPUNDEREA PENTRU ÎNCĂLCAREA PREZENTEI LEGI

Articolul 57. Răspunderea pentru încălcarea prezentei legi

(1) Persoanele fizice și juridice poartă, după caz, răspundere civilă, contravențională sau penală pentru încălcarea prevederilor prezentei legi.

(2) Persoanele fizice și juridice care au cauzat prejudicii monumentelor istorice prin demolarea, mutilarea, degradarea sau prin alte intervenții realizate cu încălcarea prezentei legi sunt obligate la repararea integrală a prejudiciului, inclusiv prin suportarea costurilor lucrărilor necesare pentru înlăturarea efectelor produse.

(3) Repararea prejudiciului nu exonerează persoanele responsabile de răspunderea contravențională sau penală, după caz.

Capitolul XII

DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 58. Intrarea în vigoare

(1) Prezenta lege intră în vigoare la expirarea termenului de 12 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) Prevederile art. 38 și art. 52 se aplică din data de 1 ianuarie 2028.

(3) La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr. 1530/1993 privind ocrotirea monumentelor (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 326–333, art. 624).

(4) La data intrării în vigoare a prezentei legi, la Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 15–17, art. 24), cu modificările ulterioare, se operează următoarele modificări:

a) în titlu, sintagma „pentru punerea în aplicare a Legii privind ocrotirea monumentelor” se substituie cu sintagma „cu privire la Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat”;

b) textul „Art.2. – Se aprobă Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat (se anexează).” se substituie cu textul „Se aprobă Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat (se anexează).”;

c) articolele 1, 3, 4 și 5 se abrogă.

Articolul 59. Dispoziții tranzitorii

(1) Până la aprobarea Registrului național al monumentelor istorice, prevăzut de prezenta lege, precum și a Registrului mormintelor și operelor comemorative de război, prevăzut de Legea nr. 161/2017 privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război, rămâne în vigoare Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993.

(2) Guvernul, în termen de 12 luni de la data publicării prezentei legi în Monitorul Oficial al Republicii Moldova:

a) va revizui și adapta actele sale normative la dispozițiile prezentei legi;

b) va prezenta Parlamentului proiectul de lege privind aprobarea Registrului național al monumentelor istorice;

c) va aduce actele sale normative în concordanță cu prevederile prezentei legi;

d) va aproba actele normative necesare pentru aplicarea prezentei legi.

(3) Până la aprobarea actelor normative subsecvente prevăzute de prezenta lege, actele normative adoptate în temeiul Legii nr. 1530/1993 privind ocrotirea monumentelor se aplică în continuare, în măsura în care nu contravin prezentei legi.

Președintele Parlamentului

NOTA DE FUNDAMENTARE
la proiectul de lege privind protejarea monumentelor istorice

1. Denumirea sau numele autorului și, după caz, a/al participanților la elaborarea proiectului actului normativ

Proiectul de lege privind protejarea monumentelor istorice a fost elaborat de Ministerul Culturii (în continuare - MC), cu consultarea instituțiilor subordonate, cu consultarea prealabilă a Ministerului Finanțelor, a specialiștilor în domeniul patrimoniului cultural, precum și a unui expert juridic în domeniul patrimoniului cultural, desemnat de Biroul Regional UNESCO pentru Știință și Cultură în Europa (UNESCO)

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ

2.1. Temeiul legal sau, după caz, sursa proiectului actului normativ

Elaborarea proiectului de lege derivă din Programul Național de Aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2026-2029, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 818/2025 (în continuare – PNA), (Clusterul 3. Competitivitate și creștere incluzivă, Capitolul 26. Educație și cultură, Anexa A - acțiunea nr. 32); Strategia națională pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 623/2025

Cadrul normativ actual aplicabil raporturilor analizate constă din:

Cadrul normativ primar care include:

Legea nr. 1530/1993 privind ocrotirea monumentelor (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 326-333, art. 624) cu modificările ulterioare, precum și alte acte normative conexe:

Legea culturii nr. 413/1999;

Legea privind Fondul național al culturii nr. 12/2024;

Legea cadastrului bunurilor imobile nr. 1543/1998;

Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002;

Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008;

Codul urbanismului și construcțiilor nr. 434/2023.

Cadrul normativ secundar include:

Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993 pentru punerea în aplicare a Legii privind ocrotirea monumentelor (aprobarea Registrului monumentelor RM ocrotite de stat);

Hotărârea Guvernului nr. 147/2021 cu privire la organizarea și funcționarea MC;

Hotărârea Guvernului nr. 1114/2006 cu privire la crearea Agenției de Inspectare și

Restaurare a Monumentelor, care urmează a fi abrogată prin proiectul hotărârii de Guvern cu privire la organizarea și funcționarea Agenției de Inspectare a Monumentelor (nr. unic 33/MC/2026);

Hotărârea Guvernului nr. 116/2025 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Național al Monumentelor Istorice;

Hotărârea Guvernului nr. 485/2022 cu privire la reorganizarea prin fuziune (absorbție) a unor instituții din domeniile educației, cercetării și inovării și modificarea unor hotărâri ale Guvernului.

2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative

Urmare analizei efectuate, în baza evaluării situației actuale în domeniul monumentelor istorice din Republica Moldova, precum și a studierii politicilor, cadrului normativ și instituțional de protecție și valorificare, se constată următoarele probleme fundamentale:

1) un domeniu al protejării monumentelor istorice cu funcționalitate redusă;

2) abordare fragmentară și nesistemică în protejarea monumentelor istorice;

3) un nivel insuficient de protejare a monumentelor istorice, parte a patrimoniului cultural național.

Probleme specifice care necesită soluționare pentru îmbunătățirea situației sunt:

- 1) carențe legislative și dificultăți în aplicarea normelor existente;
- 2) fragmentarea și ineficiența sistemelor de evidență și gestiune a informațiilor despre monumentele istorice;
- 3) insuficiența și fragmentarea cadrului instituțional pentru protejarea patrimoniului cultural, precum și eficiența limitată a instituțiilor statului cu atribuții în domeniul protejării monumentelor istorice;
- 4) resurse financiare insuficiente și lipsa unui mecanism eficient de gestionare a finanțării pentru protejare, intervenții și valorificare a monumentelor istorice;
- 5) educație, cercetare și formare profesională necorelate cu necesitățile specifice ale domeniului;
- 6) implicarea redusă a societății în activitățile de protejare a monumentelor istorice;
- 7) vulnerabilitatea monumentelor istorice în fața riscurilor naturale, schimbărilor globale, climatice și a dezvoltării necontrolate;
- 8) degradarea și pierderea monumentelor istorice din cauza intervențiilor inadecvate.

1) Carențe legislative și dificultăți în aplicarea normelor existente

Domeniul se confruntă cu probleme generate de insuficiența sau ambiguitatea normelor privind protejarea și restaurarea monumentelor istorice, norme fundamentale pentru aplicarea eficientă a legislației.

Insuficiența normelor de proiectare, autorizare și restaurare a monumentelor prejudiciază procesul de protejare a patrimoniului construit.

Prin urmare, se constată că atât cadrul normativ primar, cât și cel secundar în domeniul protejării patrimoniului construit sunt depășite, incomplete și neactualizate, ceea ce impune necesitatea elaborării prezentului proiect de lege, în scopul instituirii unui cadru legislativ coerent și calitativ, care să constituie baza pentru actualizarea și perfecționarea reglementărilor secundare din domeniu.

2) Fragmentarea și ineficiența sistemelor de evidență și gestiune a informațiilor despre monumentele istorice

Cadrul legal actual nu reglementează clar care bunuri imobile pot fi supuse procedurii de clasare, nici modalitatea de desfășurare a acestei proceduri.

Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat (în continuare – Registrul monumentelor) a fost aprobat de Parlament în baza unei liste elaborate de Academia de Științe a Moldovei, fără prezentarea, la momentul clasării, a dosarelor individuale, care să includă date precum numărul cadastral, adresa exactă, starea tehnică sau descrierea aspectului arhitectonic a fiecărui bun imobil etc. Lista a fost alcătuită pe baza Listei monumentelor de istorie și cultură de importanță națională și locală, publicată în 1981, întocmită în temeiul Hotărârii Guvernului RSSM nr. 211 din 23.06.1975, precum și în baza deciziilor autorităților executive raionale și orașenești, fiind completată ulterior cu monumente nou identificate în urma cercetării fondului construit istoric.

Până în anul 2018 Registrul monumentelor includea categorii precum „arhitectură”, „artă”, „arheologie” și „istorie”. Ulterior, monumentele de „artă” și „arheologie” au fost excluse și înscrise, respectiv, în Registrul național al monumentelor de for public (2018) și Registrul național arheologic (2024). Este important de menționat că, monumentele înscrise în Registrul monumentelor nu au fost inventariate în mod sistematic de la momentul aprobării acestuia. Actualizările ulterioare s-au limitat la introducerea unor monumente nou clasate, eliminarea celor declasate sau corectarea unor erori de redactare.

În prezent, Registrul monumentelor include peste 1800 de monumente de arhitectură de categorie națională și locală - un număr care însă nu reflectă fidel situația reală din teren. La acestea se adaugă și alte bunuri istorice protejate prin registrele aprobate de autoritățile publice locale. Astfel, numărul total al monumentelor istorice clasate și luate sub protecție este semnificativ mai mare, incluzând monumente, ansambluri și situri.

Nepublicarea Registrului monumentelor până în anul 2010 a generat un vid normativ privind regimul de protejare a patrimoniului cultural imobil. Astfel, timp de 17 ani monumentele istorice au fost private de protecția statului, întrucât Legea nr. 1530/1993 privind ocrotirea monumentelor prevede expres că statutul de monument ocrotit se aplică doar obiectelor înscrise în Registrul monumentelor.

În prezent, informațiile privind monumentele istorice sunt greu accesibile, neactualizate și nedigitalizate, ceea ce limitează considerabil eficiența gestiunii și a procesului decizional. De asemenea, volumul mare de informații din arhive, îngreunează identificarea rapidă și exactă a datelor relevante pentru un anumit monument istoric, ceea ce afectează eficiența activităților de cercetare, documentare și protejare a patrimoniului construit.

3) Insuficiența și fragmentarea cadrului instituțional pentru protejarea patrimoniului cultural, precum și eficiența limitată a instituțiilor statului cu atribuții în domeniul protejării monumentelor istorice

Fragmentarea responsabilităților instituționale și eficiența redusă a mecanismelor organizaționale și procedurale afectează în mod direct capacitatea de protejare a monumentelor istorice. Problemele identificate includ lipsa unui cadru instituțional consolidat, insuficiența personalului calificat, fluctuația ridicată a resurselor umane, nivelul scăzut de motivare și capacitatea administrativă limitată a instituțiilor implicate. Mai multe studii, rapoarte și strategii relevă faptul că lipsa unui cadru instituțional adecvat pentru protejarea patrimoniului cultural, alături de insuficiența resurselor umane specializate în conservare, restaurare și managementul patrimoniului cultural, reprezintă una dintre cele mai grave și persistente vulnerabilități ale sectorului.

4) Resurse financiare insuficiente și lipsa unui mecanism eficient de gestionare a finanțării pentru protejarea și valorificarea monumentelor istorice

Potrivit Strategiei de dezvoltare a culturii „Cultura 2020”¹, analiza cheltuielilor publice arată că peste 50% din resursele bugetare din domeniu sunt direcționate spre întreținerea edificiilor aflate în gestiunea instituțiilor din subordinea MC și spre salarizarea personalului. În schimb, pentru activități privind protejarea monumentelor, precum inventarierea, evidența, restaurarea și reabilitarea, sunt alocate fonduri extrem de limitate sau chiar inexistente. Problema finanțării sectorului este una sistemică și este determinată, în principal, de un model bugetar care nu încurajează performanța și nici dezvoltarea durabilă. În aceste condiții, componenta legată de protejare a patrimoniului construit, rămâne stagnată.

Totodată, subprogramul prioritar „Protejarea patrimoniului cultural național”, care dispune de un potențial semnificativ de dezvoltare, beneficiază în mod constant de o finanțare necorespunzătoare, aproape simbolică - 0,2% din PIB-ul Republicii Moldova, ceea ce limitează capacitatea de intervenție și planificare strategică.

Legea nr. 1530/1993 privind ocrotirea monumentelor prezintă deficiențe de coerență și claritate în ceea ce privește delimitarea responsabilităților autorităților publice centrale și locale în protejarea, conservarea și restaurarea monumentelor istorice. Astfel, art. 11 prevede la alin. (1) că, „de competența Parlamentului țin: [...] aprobarea programului de stat privind ocrotirea, conservarea și restaurarea monumentelor; finanțarea acestui program și acordarea de subvenții nerambursabile de la bugetul de stat.”, iar la alin. (2) „de competența Guvernului țin: [...], întocmirea programului de stat privind ocrotirea, conservarea și restaurarea monumentelor; finanțarea acestui program de la bugetul de stat.”. La alin. (3) este stabilit că, „de competența consiliilor raionale, municipale, orășenești și comunale țin: [...]; întocmirea programelor privind ocrotirea, conservarea și restaurarea monumentelor de importanță locală, finanțarea acestor programe și acordarea de subvenții nerambursabile de la bugetele locale. Autoritățile publice locale de nivelul întâi și al doilea contribuie, în condițiile legii, la ocrotirea monumentelor incluse în Registrul monumentelor situate pe teritoriul administrat.”. Mai mult ca atât, prin art. 31, Legea păstrează Ministerul Culturii în calitate de intermediar pentru

¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=60253&lang=ro

finanțarea de la bugetul de stat a restaurărilor; art. 31 alin. (2) stipulează că „*Organele de stat pentru ocrotirea monumentelor se prezintă în calitate de beneficiari ai lucrărilor de conservare, restaurare sau reparație prin împuterniciții lor, acordând deținătorilor de monumente ajutor cu specialiști, precum și cu materiale și ajutor financiar.*” Totodată, prin modificările legislative operate în 2007 (LP nr. 177-XVI din 20.07.2007), au fost abrogate prevederile care obligau Guvernul să prevadă anual în bugetul de stat fonduri pentru restaurare, a căror repartizare se făcea prin Ministerul Culturii. În prezent, câteva programe de susținere a protejării monumentelor istorice sunt incluse în Fondul național al culturii (Legea nr. 12/2024, modificată prin LP142/2025), care acoperă studii de fezabilitate, proiectare, efectuarea intervențiilor asupra monumentelor, precum și activități de documentare, inventariere, digitalizare și promovare. Totuși, integrarea acestor măsuri într-un fond cu obiective foarte largi, destinat întregului sector cultural, reduce eficiența și vizibilitatea intervențiilor asupra patrimoniului construit. Pentru a asigura o gestionare unitară și transparentă a resurselor, noua lege privind protejarea monumentelor istorice propune crearea *Fondului național al patrimoniului cultural* - un instrument financiar care să acopere integral aspectele legate de protejarea și valorificarea patrimoniului cultural. Acesta va include activitățile de identificare, cercetare, documentare, inventariere, clasare, stabilire a zonelor de protecție, prevenire a distrugerii sau mutilării, elaborare a studiilor de fezabilitate, proiectare și realizare a lucrărilor de restaurare, conservare și intervenții de urgență, precum și digitalizarea, promovarea și punerea în valoare a monumentelor în contextul istorico-arhitectural și urbanistic. Prevederile referitoare la patrimoniul imobil introduse în Fondul național al culturii vor fi transferate integral în noul fond, pentru a evita suprapunerile și pentru a consolida resursele financiare dedicate exclusiv protejării patrimoniului cultural. Totodată, prin acest demers, se recuperează mecanismele pierdute prin modificările din 2007, adaptându-le la nevoile actuale de gestionare și intervenție.

5) Educație, cercetare și formare profesională necorelate cu necesitățile specifice ale domeniului

Cercetarea în domeniul protejării monumentelor istorice este slab dezvoltată și insuficient conectată la nevoile practice, iar inovarea și interdisciplinaritatea sunt sprijinite într-o măsură limitată.

Oferta educațională și programele de formare profesională nu corespund cerințelor reale ale domeniului, ceea ce generează un deficit de specialiști calificați în proiectarea și executarea intervențiilor asupra monumentelor istorice.

Lipsa cadrelor specializate determină consecințe grave, precum admiterea necondiționată la proiectarea lucrărilor de intervenție (conservare, restaurare, adaptări etc.) a unor arhitecți și ingineri care nu dețin cunoștințe teoretice și experiență practică în domeniul patrimoniului construit. La fel de problematică este și acordarea dreptului de executare a acestor lucrări unor firme de construcție fără experiență specifică și fără angajați calificați (muncitori, șefi de șantier etc.).

În plus, sistemul de atestare profesională nu acoperă toate ocupațiile necesare pentru restaurarea și conservarea monumentelor istorice, accentuând lipsa resurselor umane specializate.

Principalele cauze ale acestor carențe sunt:

- absența instituțiilor specializate care să ofere formare și perfecționare pentru arhitecți și ingineri pentru intervențiile asupra monumentelor istorice;
- existența unei oferte educaționale în domeniul construcțiilor care nu acoperă integral formarea muncitorilor calificați în tehnici tradiționale și în lucrări specifice de conservare și restaurare a monumentelor istorice;
- deficiența atestării proiectanților în domeniu și licențierii operatorilor economici specializați pe executarea lucrărilor de intervenție la monumente;
- atribuirea responsabilității privind atestarea proiectanților unei autorități publice centrale care nu deține competențe funcționale în domeniul protejării monumentelor istorice.

6) Implicarea redusă a societății în activitățile de protejare a monumentelor istorice

Promovarea insuficientă a patrimoniului cultural în plan educațional, social, turistic și economic contribuie la o slabă conștientizare a rolului și importanței monumentelor istorice atât pentru dezvoltarea spirituală a societății, cât și pentru dezvoltarea economică a țării. Este important ca societatea să conștientizeze necesitatea protejării monumentelor.

Interesul și nivelul de înțelegere a publicului cu privire la valoarea patrimoniului cultural, în special a monumentelor istorice, sunt limitate, iar inițiativele de educare, informare și sensibilizare sunt sporadice și insuficiente.

Colaborarea intersectorială este dificilă, iar numărul programelor și proiectelor care implică comunitatea, autoritățile locale sau sectorul privat în activități de protejare și valorificare a patrimoniului este redus.

7) Vulnerabilitatea monumentelor istorice în fața riscurilor naturale, schimbărilor globale, climatice și a dezvoltării necontrolate

Monumentele istorice sunt insuficient protejate în fața cataclismelor naturale (cutremure, inundații), a schimbărilor climatice și a dezvoltării urbanistice necontrolate, în principal din cauza lipsei unui sistem funcțional de evaluare a vulnerabilităților și a riscurilor la care sunt expuse.

Probleme legate de administrarea defectuoasă a dezvoltării teritoriale

În conformitate cu legislația în domeniul protejării monumentelor, urbanismului și amenajării teritoriului, documentația de urbanism și amenajare a localităților urbane și rurale trebuie să includă un compartiment dedicat protejării monumentelor, cu delimitarea zonelor de protecție și stabilirea reglementărilor specifice. Cu toate acestea, în practica anterioară, la elaborarea documentației de urbanism a localităților din Republica Moldova, în majoritatea cazurilor, nu se ținea cont de componenta patrimoniu cultural.

Astfel, s-a constatat că 85 de edificii cu statut protejat sunt demolate (44 între 1995-2006, 41 între 2006-2012), 155 de edificii cu statut protejat au suferit intervenții structurale care au afectat autenticitatea și integritatea acestora și a zonelor de protecție. În același timp, 20 de edificii se află în proces avansat de degradare/ruinare. În total 260 de edificii au fost deteriorate sau demolate.

O problemă suplimentară este *administrarea ineficientă a dezvoltării teritoriale*, care generează efecte negative asupra calității vieții urbane. Autoritățile locale administrează și valorifică teritoriul din jurisdicția sa prin reglementare, adică prin atribuirea funcțiilor terenurilor conform strategiilor de dezvoltare adoptate. Lipsa instrumentelor de control al teritoriilor și al datelor exacte despre dezvoltarea orașului afectează creșterea și extinderea echilibrată a orașului.

Dezvoltarea urbanistică necontrolată, în absența unor reglementări clare privind conservarea caracterului istoric al zonelor protejate, contribuie direct la pierderea autenticității și degradarea peisajului cultural.

8) Degradarea și pierderea monumentelor istorice din cauza intervențiilor inadecvate

Starea precară de conservare a monumentelor istorice este accentuată de lipsa unor politici investiționale coerente și a unor reglementări clare care să asigure calitatea intervențiilor de restaurare și conservare.

Aplicarea necorespunzătoare a măsurilor de eficiență energetică conduce la mutilări și distrugerii ireversibile ale clădirilor istorice.

Abandonul, vandalismul și intervențiile neautorizate afectează grav integritatea patrimoniului construit, conducând adesea la pierderi ireversibile.

Legea nr. 1530/1993 privind ocrotirea monumentelor nu reglementează o serie de aspecte fundamentale pentru un sistem eficient de protejare a patrimoniului construit, printre care:

- clasarea, declasarea și inventarierea monumentelor (legea stabilește doar printr-un alineat că evidența monumentelor se ține prin Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat);

- autorizarea/avizarea intervențiilor asupra monumentelor (legea doar menționează eliberarea avizului CNMI pentru proiectele de intervenții la monumente și în zonele lor de protecție, examinate conform etapelor de execuție (schiță de proiect și proiect de execuție), fără a fi stabilite prevederi procedurale pentru obținerea acestuia);

- nu asigură monitorizarea și condiționarea tranzacțiilor de înstrăinare a monumentelor, de obligativitate a includerii în actele de proprietate, cumpărare-vânzare, acest aspect fiind reglementat în linii generale, fără a fi stabilite prevederi procedurale pentru notificarea dreptului de preemțiune sau specificarea instituțiilor responsabile de implementare.

Reglementările Legii nr. 1530/1993 prevăd un sistem instituțional insuficient pentru exercitarea sarcinilor care ar asigura protejarea monumentelor. Se prevede doar crearea Agenției de Inspectare a Monumentelor și investirea acesteia cu atribuții de inspectare, control și supraveghere, la caz, controlul urmând însă a fi efectuat doar în comun cu Inspectoratul Național pentru Supraveghere Tehnică. Atribuțiile ce țin de identificarea bunurilor imobile pasibile de clasare, inventarierea monumentelor, cercetarea și promovarea monumentelor, precum și alte atribuții importante pentru protejarea și valorificarea acestora rămânând neatribuite nici unei instituții din subordine.

Reglementările actuale privind finanțarea protejării monumentelor sunt vagi și necorelate cu cadrul financiar actual. Prin Legea nr. 12/2024 privind Fondul național al culturii au fost introduse programe de sprijin pentru monumente, însă acesta rămâne parte dintr-un fond generalist, fără a oferi un mecanism coerent și dedicat patrimoniului cultural.

În lipsa intervenției normative, aceste deficiențe generează costuri economice și administrative semnificative pentru sectorul public și privat (întârzieri investiționale, litigii, intervenții neconforme, pierderea valorii economice și turistice), precum și riscuri crescute de degradare/distrugere ireversibilă a monumentelor istorice. Proiectul urmărește reducerea acestor costuri și riscuri prin reguli clare, mecanisme de control și instrumente de evidență/monitorizare, asigurând proporționalitatea cerințelor pentru intervenții cu impact diferit.

3. Obiectivele urmărite și soluțiile propuse

3.1. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Obiectivele legii sunt:

a) eficientizarea sistemului de evidență, documentare, întreținere, conservare, restaurare și punere în valoare a monumentelor istorice;

b) asigurarea protejării monumentelor istorice ca resurse esențiale pentru dezvoltarea durabilă, pentru consolidarea identității culturale, indicatori ai nivelului de democratizare a societății și expresii ale rădăcinilor culturale comune europene;

c) asigurarea cadrului normativ necesar desfășurării activităților de protejare a monumentelor istorice;

d) consolidarea cadrului instituțional pentru implementarea eficientă a măsurilor de protejare a monumentelor istorice;

e) stabilirea obligațiilor și responsabilităților autorităților publice, proprietarilor și deținătorilor cu orice titlu ai monumentelor istorice;

f) crearea unui sistem funcțional de finanțare a activităților de protejare a monumentelor istorice.

Proiectul de lege este structurat în 12 capitole:

Capitolul I. DISPOZIȚII GENERALE

Capitolul II. CADRUL GENERAL AL PROTEJĂRII MONUMENTELOR ISTORICE

Capitolul III. EVIDENȚA ȘI CLASAREA MONUMENTELOR ISTORICE

Capitolul IV. INTERVENȚII LA MONUMENTELE ISTORICE ȘI ÎN ZONA LOR DE PROTECȚIE

Capitolul V. ORGANIZAREA INSTITUȚIONALĂ ȘI COMPETENȚELE
AUTORITĂȚILOR PUBLICE ÎN DOMENIUL PROTEJĂRII MONUMENTELOR
ISTORICE

Capitolul VI. ATRIBUȚIILE AUTORITĂȚILOR ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE
ÎN DOMENIUL PROTEJĂRII MONUMENTELOR ISORICE

Capitolul VII. OBLIGAȚIILE PROPRIETARILOR DE MONUMENTE ISTORICE

Capitolul VIII. REPARAREA PREJUDICIULUI ADUS MONUMENTELOR ISTORICE

Capitolul IX. FINANȚAREA ACTIVITĂȚILOR DE PROTEJARE A MONUMENTELOR
ISTORICE

Capitolul X. COOPERAREA ÎN DOMENIUL PROTEJĂRII MONUMENTELOR
ISTORICE ȘI APLICAREA CONVENȚIILOR INTERNAȚIONALE

Capitolul XI. RĂSPUNDEREA PENTRU ÎNCĂLCAREA PREZENTEI LEGI

Capitolul XII. DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Elemente noi ale proiectului:

Proiectul de lege privind protejarea monumentelor istorice introduce o serie de reforme structurale și conceptuale menite să modernizeze cadrul normativ național, să consolideze capacitățile instituționale și să asigure o abordare integrată, conformă standardelor și practicilor europene în domeniul patrimoniului cultural.

Un element de noutate esențial constă în consacrarea expresă a Institutului Patrimoniului Cultural (IPC) ca instituție publică de specialitate, aflată în subordinea Ministerului Culturii, cu rol de cercetare, documentare, expertiză, formare profesională și coordonare metodologică în domeniul protejării monumentelor istorice. Până în prezent, legislația națională privind patrimoniul cultural nu a reglementat activitatea IPC. Reorganizarea IPC se va realiza prin aprobarea unei structuri, aliniată practicilor instituționale din statele membre ale Uniunii Europene. Prin această reformă se urmărește consolidarea unei echipe profesionale, capabile să coordoneze activitățile de cercetare fundamentală și aplicativă și să contribuie la implementarea coerentă a politicilor culturale și de protejare a monumentelor istorice.

Un alt element de noutate constă în redenumirea Agenției de Inspectare a Monumentelor în Inspectoratul Național al Monumentelor, în vederea corelării denumirii instituției cu atribuțiile exercitate în domeniul supravegherii și controlului de stat asupra respectării regimului de protecție a monumentelor istorice.

O altă inovație substanțială o constituie instituirea Fondului național al patrimoniului cultural, conceput ca un mecanism unic și transparent de finanțare a activităților de protejare, conservare și valorificare a monumentelor istorice. Fondul va permite gestionarea unitară a tuturor surselor financiare destinate acestui domeniu. Prin această măsură, se depășește fragmentarea actuală a surselor de finanțare și se aliază Republica Moldova modelelor europene de bună practică, unde finanțarea patrimoniului cultural este asigurată prin mecanisme publice dedicate, gestionate la nivel național, precum în cazul României prin Institutul Național al Patrimoniului (<https://patrimoniu.ro>) și programele finanțate din fonduri publice, precum și al Poloniei prin National Institute of Cultural Heritage (<https://nid.pl>), care asigură o distribuție coordonată și eficientă a resurselor pentru protejarea patrimoniului cultural.

Totodată, proiectul instituie un sistem integrat de prevenire a degradării și a intervențiilor ilegale asupra monumentelor istorice, prin consolidarea instrumentelor de control și aplicarea principiului răspunderii patrimoniale. Aceste măsuri sunt aliniată Recomandărilor Consiliului Europei (2020/C 186/01) privind gestionarea riscurilor și protecția patrimoniului cultural în situații de urgență.

În același timp, proiectul introduce obligația expresă de inventariere, actualizare și digitalizare a evidenței monumentelor istorice, prin dezvoltarea și consolidarea Sistemului informațional „Inventarul monumentelor”, administrat de Ministerul Culturii prin intermediul Institutului Patrimoniului Cultural. Digitalizarea patrimoniului cultural imobil va contribui la transparență, accesibilitate și interoperabilitate între bazele de date naționale, oferind o imagine

completă asupra stării patrimoniului construit și facilitând deciziile privind intervențiile prioritare. Această componentă este în deplină concordanță cu obiectivele Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu 2035, precum și cu inițiativele europene „Digital Europe” și „Cultural Heritage in the Digital Age”, care promovează utilizarea tehnologiilor digitale în gestionarea și valorificarea patrimoniului cultural.

Prin ansamblul acestor măsuri, proiectul de lege asigură modernizarea integrală a sistemului de protejare a monumentelor istorice.

3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerare

Menținerea cadrului legislativ actual, fără adoptarea unei noi reglementări, ar perpetua riscuri majore pentru monumentele istorice, printre care:

- lipsa mecanism financiar dedicat, ceea ce ar continua fragmentarea și insuficiența finanțărilor pentru restaurări și intervenții de urgență;
- suprapunerea și neclaritatea atribuțiilor între autoritățile centrale și locale, generând blocaje administrative și lipsă de responsabilitate;
- creșterea vulnerabilității monumentelor istorice în fața degradării, a intervențiilor ilegale și a factorilor de risc naturali sau antropici;
- imposibilitatea alinierii Republicii Moldova la practicile europene și la convențiile internaționale la care este parte (UNESCO, Consiliul Europei etc.);
- pierderea oportunităților de valorificare socio-economică a patrimoniului cultural (turism cultural, investiții locale, dezvoltare durabilă);
- imposibilitatea de a realiza inventarierea completă a monumentelor, elaborarea dosarelor monumentelor istorice, elaborarea dosarelor de clasare și actualizarea Registrului monumentelor, ceea ce ar menține lipsa unei baze de date credibile și operative.

4. Analiza impactului de reglementare

4.1. Impactul asupra sectorului public

Proiectul de lege stabilește un sistem complet și coerent de protecție a monumentelor istorice prin determinarea procedurilor de înscriere în Registrul național al monumentelor istorice, cu notarea statutului de monument în registrul bunurilor imobile, reglementarea intervențiilor asupra monumentelor istorice și în zonele lor de protecție, reglementarea procedurilor de emitere a actelor administrative și permissive privind intervențiile, administrarea și circuitul civil al bunurilor imobile cu statut de monument istoric, stabilirea unui sistem instituțional pentru punerea în aplicare a prevederilor legii, asigurarea condițiilor de sprijin financiar pentru protecția patrimoniului cultural.

4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative

Implementarea prezentei legi implică atât costuri directe și indirecte pentru stat, cât și beneficii economice și sociale, inclusiv prin prevenirea și recuperarea prejudiciilor aduse patrimoniului cultural.

1. Costuri directe

1.1. Reorganizarea Institutului Patrimoniului Cultural

Opțiunea recomandată presupune consolidarea sistemului instituțional în domeniul patrimoniului cultural prin reorganizarea Institutului ca instituție bugetară în subordinea MC, finanțată din bugetul de stat, venituri colectate și alte surse neinterzise de legislație.

Stabilirea efectivului-limită este determinată de restructurarea atribuțiilor instituționale, inclusiv prin integrarea funcțiilor de cercetare, elaborare a documentațiilor de protecție, digitalizare a patrimoniului și implementare a programelor europene, ceea ce necesită formarea unei echipe multidisciplinare capabile să răspundă cerințelor complexe ale domeniului.

Finanțarea activității IPC va fi asigurată din:

- alocații de la bugetul de stat prin intermediul MC (pentru 43 unități de personal, dintre care 30 unități de specialitate, 3 unități de conducere și 10 unități de suport);

- alocații din Programul de finanțare instituțională a organizațiilor de drept public din domeniile cercetării și inovării (pentru 7 unități de cercetare și inovare);
- proiecte finanțate din surse externe de asistență;
- venituri colectate din prestarea serviciilor;
- donații, sponsorizări și alte surse legale.

Veniturile colectate vor proveni din:

- realizarea studiilor, cercetărilor și expertizelor de specialitate în domeniul protejării patrimoniului cultural;
- prestarea serviciilor tehnice și științifice de specialitate;
- editarea și comercializarea materialelor științifice;
- exploatarea fondurilor documentare și arhivistice;
- participarea la proiecte și programe culturale și științifice.

Mijloacele financiare vor fi utilizate pentru asigurarea funcționării instituției, dezvoltarea infrastructurii materiale și digitale, remunerarea și perfecționarea personalului, organizarea activităților științifice și de promovare a patrimoniului cultural, realizarea cercetărilor de teren, dezvoltarea și mentenanța sistemelor informaționale privind patrimoniul cultural, organizarea programelor de formare profesională, precum și pentru dotarea logistică necesară.

În contextul reorganizării, începând cu anul 2028, va fi necesară acoperirea cheltuielilor salariale ale IPC în sumă totală de 10.194,5 mii lei, dintre care, estimativ, 1.543,8 mii lei reprezintă cheltuieli aferente celor 7 unități de cercetare, care urmează a fi acoperite prin intermediul Ministerului Educației și Cercetării, în cadrul Programului de finanțare instituțională a organizațiilor de drept public din domeniile cercetării și inovării pentru anii 2028 - 2031.

Totodată, pentru asigurarea funcționalității instituției reorganizate, vor fi necesare resurse financiare în sumă estimativă de 1.200,0 mii lei, destinate dotării tehnice:

- procurare dronă și achiziționare a mijloacelor de transport necesare activităților de inventariere, cercetare și documentare în teritoriu a monumentelor istorice, fondului construit, elementelor de patrimoniu imaterial;
- procurării mobilierului, tehnicii de calcul și altor bunuri necesare dotării unităților suplimentare,

precum și pentru cheltuieli aferente:

- contractarea personalului auxiliar (curățenie, pază, mentenanță)
- dezvoltarea și mentenanța sistemelor informaționale;
- deplasări de serviciu pentru cercetări în teren.

Prin urmare, impactul financiar estimat al reorganizării IPC pentru anul 2028 va constitui 11.394,5 mii lei.

Ministerul Culturii a solicitat alocații bugetare pentru Cadrul bugetar pe termen mediu 2026–2028, la subprogramul 8503 „Protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național”, în vederea reorganizării și consolidării capacităților instituțiilor din domeniul patrimoniului cultural.

1.2. Sistemul informațional „Inventarul Monumentelor” - pentru dezvoltarea platformei, în Legea bugetului de stat pentru anul 2026 nr. 322/2025 sunt prevăzute alocații în sumă de 1000,0 mii lei.

2. Costuri indirecte și prevenirea prejudiciilor

Demolarea, degradarea sau mutilarea monumentelor istorice generează prejudicii majore statului (costuri de documentație tehnică și de proiect, demolarea construcțiilor ridicate ilegal, intervenții de urgență, restaurare/reconstituire, pierderi economice și de imagine pentru comunități și turismul cultural). Prin aplicarea legii se instituie mecanisme de prevenire, constatare, evaluare și recuperare a prejudiciilor, iar sumele recuperate de la persoanele responsabile se utilizează exclusiv pentru reabilitarea monumentelor afectate.

3. Surse de finanțare

- Bugetul de stat;

- Cofinanțări, proiecte naționale și internaționale, contribuții private și parteneriate public-privat/public-civic;

Odată cu instituirea Fondului național al patrimoniului cultural, sursele financiare destinate protejării și valorificării monumentelor istorice vor putea fi gestionate unitar prin acest fond, asigurând eficiență, transparență și sustenabilitate financiară.

4. Beneficii economice și sociale

Prevenirea prejudiciilor și mecanismul de recuperare a acestora reduc presiunea asupra bugetului public și cresc sustenabilitatea financiară a sistemului de protejare a monumentelor, cu efecte pozitive asupra dezvoltării locale și turismului cultural.

4.3. Impactul asupra sectorului privat

Proiectul de lege stabilește un cadru clar și previzibil privind regimul juridic al monumentelor istorice și al zonelor lor de protecție, cu implicații asupra obligațiilor de conformare, procedurilor administrative aplicabile și condițiilor de desfășurare a unor activități economice.

Categoriile de subiecți vizați

Prevederile proiectului se aplică, după caz, următoarelor categorii de persoane fizice și juridice din sectorul privat:

- a) proprietari și/sau deținători (posesori, chiriași/locatari, administratori, concesionari) ai monumentelor istorice;
- b) investitori și beneficiari ai lucrărilor (inclusiv dezvoltatori imobiliari) în zonele de protecție ale monumentelor;
- c) operatori economici și specialiști/prestatori de servicii implicați în intervenții (proiectare, expertizare tehnică, restaurare, conservare, reabilitare), inclusiv persoane supuse atestării;

Obligații și cerințe de conformare

Proiectul clarifică și, după caz, instituie obligații și proceduri relevante, în special:

- respectarea regimului de protecție și a obligațiilor de întreținere, precum și prevenirea degradării/mutilării/demolării ori a intervențiilor neautorizate;
- obținerea avizelor/actelor permissive aferente intervențiilor la monumente și în zonele lor de protecție, înainte de inițierea lucrărilor;
- respectarea principiilor și cerințelor tehnice/metodologice aplicabile intervențiilor;
- aplicarea mecanismelor procedurale asociate tranzacțiilor (inclusiv notificarea și exercitarea dreptului de preemțiune al statului, în condițiile legii);
- consemnarea în evidențele oficiale (inclusiv notarea calității de monument în Registrul bunurilor imobile), în scopul securității juridice și al transparenței.

Costuri de conformare și sarcini administrative

Aplicarea proiectului poate presupune, după caz, costuri de conformare și sarcini administrative, variabile în funcție de tipul activității și de natura/complexitatea intervențiilor, inclusiv:

- elaborarea documentațiilor (expertize tehnice, documentații de proiect, memorii/studii de fundamentare ș. a.) și timp aferent procedurilor de avizare;
- taxe aferente prestării unor servicii publice/administrative (emitere avize, atestare ș.a.);
- lucrări de întreținere periodică și conservare pentru prevenirea degradării.

Totodată, proiectul contribuie la reducerea costurilor generate de incertitudine și risc (litigii, opriri de șantier, demolări ulterioare, pierderi financiare din intervenții neconforme), prin standardizarea procedurilor, clarificarea competențelor și instituirea unor instrumente metodologice și digitale de evidență și monitorizare.

Răspundere și riscuri

Proiectul consolidează cadrul privind constatarea, evaluarea și repararea prejudiciilor cauzate monumentelor prin degradare, mutilare, demolare sau omisiunea lucrărilor de

întreținere, în condițiile legii. Evaluarea prejudiciului se realizează potrivit ghidului metodologic aprobat de Ministerul Culturii.

Beneficii și măsuri de reducere a poverii

Proiectul sporește predictibilitatea pentru proprietari, investitori și prestatori de servicii și contribuie la aplicarea uniformă a regulilor, inclusiv prin reducerea practicilor neconforme.

4.4. Impactul social

Proiectul de lege are un impact social preponderent pozitiv, prin consolidarea protecției monumentelor istorice ca bunuri de interes public și repere identitare ale comunităților. Implementarea prevederilor va contribui la păstrarea memoriei colective și la transmiterea valorilor culturale către generațiile viitoare, inclusiv prin introducerea unor mecanisme mai eficiente de prevenire a degradării și de intervenție în situații de risc.

Prin instituirea procedurilor de evidență, monitorizare și control, precum și prin clarificarea responsabilităților autorităților și ale deținătorilor/proprietarilor, se reduc vulnerabilitățile care duc la pierderea patrimoniului construit și se îmbunătățește calitatea mediului de viață în localități, în special în centre istorice și zone protejate. Totodată, reglementarea intervențiilor asupra monumentelor și în zonele lor de protecție va diminua conflictele sociale generate de dezvoltarea necontrolată, va spori transparența decizională și va întări încrederea publicului în aplicarea regulilor de protecție.

Legea creează premise pentru creșterea participării comunitare și a educației patrimoniale, prin promovarea punerii în valoare a monumentelor și prin dezvoltarea instrumentelor de informare publică (inclusiv evidențe digitale). Pe termen mediu și lung, restaurarea și valorificarea responsabilă a monumentelor pot genera efecte sociale indirecte, precum revitalizarea zonelor urbane și rurale, dinamizarea vieții culturale locale, crearea de oportunități de ocupare (în special în domenii tradiționale și servicii conexe) și consolidarea coeziunii comunitare.

În ansamblu, proiectul sprijină dezvoltarea durabilă și reziliența socială, prin protejarea patrimoniului cultural ca resursă strategică pentru identitate, educație, coeziune și calitatea vieții.

4.5. Impactul asupra mediului

Protejarea și valorificarea monumentelor istorice contribuie indirect la protecția mediului prin promovarea reutilizării și întreținerii fondului construit existent, reducând presiunea asupra resurselor naturale și asupra extinderii necontrolate a zonelor urbane. Restaurarea și conservarea clădirilor de patrimoniu se bazează, de regulă, pe utilizarea materialelor tradiționale și a tehnicilor cu impact redus asupra mediului, încurajând principiile economiei circulare și eficienței energetice.

Dezvoltarea sustenabilă a zonelor istorice favorizează totodată mobilitatea pietonală, turismul cultural responsabil și protecția peisajului cultural, contribuind la menținerea echilibrului între patrimoniul construit și mediul natural. Prin aceste măsuri, patrimoniul cultural imobil devine parte integrantă a strategiilor naționale de adaptare la schimbările climatice și de reducere a amprente ecologice.

4.6. Alte impacturi și informații relevante

Nu este aplicabil.

5. Compatibilitatea proiectului actului normativ cu legislația UE

5.1. Măsuri normative necesare pentru transpunerea actelor juridice ale UE în legislația națională

Implementarea prevederilor proiectului va contribui la alinierea la prioritățile, standardele și bunele practici în domeniul protejării patrimoniului cultural, stabilite în actele UE atribuite, după cum urmează:

- *Concluziile Consiliului privind Cultura, arhitectura de înaltă calitate și mediul construit ca elemente-cheie ale inițiativei Noul Bauhaus European (2021/C 501 I/03)²*;
- *Recomandarea Comisiei Europene din 26 aprilie 2010 privind inițiativa de programare în comun a cercetării „Patrimoniul cultural și schimbările globale: o nouă provocare pentru Europa” (2010/238/UE)³*;
- *Cadrul de acțiune European pentru Patrimoniul cultural (document de lucru al Serviciilor Comisiei), 2018⁴*;
- *Concluziile Consiliului Uniunii Europene privind gestionarea riscurilor în domeniul patrimoniului cultural (2020/C 186/01)⁵*;
- *Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor. Spre o abordare integrată a patrimoniului cultural european, 2014⁶*.

5.2. Măsuri normative care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE

Nu este aplicabil.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ

În scopul respectării prevederilor Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, anunțul privind inițierea procesului de elaborare a proiectului hotărârii a fost plasat pe pagina web oficială a Ministerului Culturii www.mc.gov.md directoriul *transparența* secțiunea *inițierea elaborării deciziilor* și pe portalul guvernamental, la adresa: <https://particip.gov.md/ro/document/stages/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-a-proiectului-de-lege-privind-protejarea-monumentelor/11861>). Proiectul urmează a fi avizării și consultării publice conform art. 32 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.

7. Concluziile expertizelor

Proiectul de lege urmează a fi supus expertizei anticorupție și juridice conform art. 36 și 37 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.

8. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent

Intrarea în vigoare

(1) Prezenta lege intră în vigoare la expirarea termenului de 6 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) Prevederile art. 38 și art. 52 se aplică din data de 1 ianuarie 2028

(3) La data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă Legea nr. 1530/1993 privind ocrotirea monumentelor (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 15–17, art. 21).

(4) La data intrării în vigoare a prezentei legi, la Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 15–17, art. 24), cu modificările ulterioare, se operează următoarele modificări:

a) în titlu, sintagma „pentru punerea în aplicare a Legii privind ocrotirea monumentelor” se substituie cu sintagma „cu privire la Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat”;

b) „Art.2. – Se aprobă Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat (se anexează).” va avea următoarea redacție: „Se aprobă Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat (se anexează).”;

c) articolele 1, 3, 4 și 5 se abrogă.

² [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XG1213\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XG1213(03))

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010H0238>

⁴ <https://op.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1>

⁵ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XG0605\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XG0605(01))

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0477>

Dispoziții tranzitorii

(1) Până la aprobarea Registrului național al monumentelor istorice, prevăzut de prezenta lege, precum și a Registrului mormintelor și operelor comemorative de război, prevăzut de Legea nr. 161/2017 privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război, rămâne în vigoare Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531/1993.

(2) La propunerea Ministerului Culturii, în termen de 12 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Guvernul:

a) va prezenta Parlamentului propuneri de modificare a legislației în vederea armonizării cu prevederile prezentei legi;

b) va prezenta Parlamentului, proiectul de lege privind aprobarea Registrului național al monumentelor istorice;

c) va aduce actele sale normative în concordanță cu prevederile prezentei legi;

d) va aproba actele normative necesare pentru aplicarea prezentei legi;

(3) Până la aprobarea actelor normative subsecvente prevăzute de prezenta lege, actele normative adoptate în temeiul Legii nr. 1530/1993 privind ocrotirea monumentelor se aplică în continuare, în măsura în care nu contravin prezentei legi.

9. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ

Implementarea proiectului de lege va fi organizată de MC, în special prin intermediul instituțiilor de specialitate din subordine (Institutul Patrimoniului Cultural și Inspectoratul Național al Monumentelor), precum și al Consiliului Național al Monumentelor Istorice.

Supportul în implementare va fi asigurat de Guvernul Republicii Moldova, autoritățile publice centrale responsabile de domenii aferente domeniului protejării patrimoniului cultural național, autoritățile administrației publice locale.

Pentru implementarea prevederilor proiectului de lege va fi necesară revizuirea, modificarea și completarea cadrului normativ subordonat, inclusiv a actelor normative care reglementează domeniul protejării patrimoniului cultural, în vederea asigurării conformității acestora cu noile dispoziții legale.

Cristian JARDAN
Ministru

**MINISTERUL FINANTELOR
AL REPUBLICII MOLDOVA**

data aplicării

semnăturii electronice nr. 07/1-03/22/214

La nr. 04/1-09/248 din 2 februarie 2026

*Referitor la proiectul de lege privind protejarea
monumentelor istorice*

Ministerul Culturii

e-mail: cancelaria@mc.gov.md

Copie: Cancelaria de Stat

e-mail: cancelaria@gov.md

Ministerul Finanțelor, la solicitarea Ministerului Culturii, nr.04/1-09/248 din 2 februarie curent, a examinat proiectul de lege *privind protejarea monumentelor istorice*, remis spre consultare prealabilă, și comunică următoarele.

De ordin conceptual

Ministerul Finanțelor apreciază efortul Ministerului Culturii în elaborarea unei legi noi în contextul consolidării sistemului național de protejare a monumentelor istorice și integrării acestora în politicile de dezvoltare durabilă.

Totodată, atenționăm că, în prezent, domeniul de protejare a monumentelor este fragmentat și reglementat în mai multe legi, precum: Legea privind ocrotirea monumentelor nr.1530/1993, Legea culturii nr.413/1999, Legea monumentelor de for public nr.192/2011, Legea privind Fondul național al culturii nr.12/2024. Drept urmare, întru a evita dispersarea prevederilor legale ce țin de monumentele istorice, considerăm oportun de a examina posibilitatea unificării bazei normative prin elaborarea unui singur act normativ, care va integra toate prevederile cu privire la acest domeniu.

În același timp, analiza prevederilor proiectului relevă unele lacune de ordin conceptual, tehnic și financiar, în special în ceea ce privește cadrul normativ în domeniul finanțelor publice și politicilor fiscale, care pot afecta echitatea, predictibilitatea și corelarea alocărilor bugetare cu procesul anual de planificare bugetară.

Referitor la lacunele privind respectarea cadrului normativ în promovarea actelor normative.

Potrivit autorului, implementarea proiectului de lege va avea impact financiar asupra bugetului care nu este prezentat conform cerințelor stabilite de actele normative. Astfel, constatăm că *Nota de fundamentare* nu este însoțită de fișa financiară. În acest context, subliniem că în baza art.17 alin.(1¹) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014, Ministerul Finanțelor este în drept să restituie proiectul fără avizare.

Subsidiar, în conformitate cu Programul Național de Aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.306/2025, proiectul de lege urma să fie adoptat în martie 2026. Astfel, implementarea acesteia ar urma să

aibă loc deja în anul curent, ceea ce contravine art.17 alin.(2) din Legea nr.181/2014, *luând în considerare lipsa surselor de finanțare a măsurilor prevăzute în proiect.*

Referitor la lacunele privind depășirea cadrului normativ în domeniul finanțelor publice.

Proiectul de lege reglementează *crearea Fondului național al patrimoniului cultural* (în continuare – Fond), care reieșind din sursele de finanțare, urmează a fi constituit ca un fond special. Prin urmare, în partea ce ține de instituirea acestuia, comunicăm că propunerea respectivă nu se susține, reieșind din următoarele argumente:

- cadrul normativ în vigoare nu prevede reglementări distincte privind fondurile speciale, deoarece prin crearea acestora se încalcă principiul universalității bugetului, reglementat de art.8 din Legea nr.181/2014. În plus, existența fondurilor speciale creează impedimente în procesul de planificare strategică și de stabilire a priorităților, precum și afectează disciplina bugetară, ceea ce poate constitui un risc pentru sustenabilitatea bugetului;

- sursele de formare ale Fondului, prevăzute la *art.51 alin.(3) lit.(e)-(l)* au caracter variabil și imprevizibil, fiind dificil de a fi estimate la etapa de planificare și, de asemenea, de a fi administrate. Concomitent, vă informăm că administrarea veniturilor propuse drept surse pentru constituirea acestui fond, urmează a fi realizată de instituția bugetară responsabilă de gestionarea acestuia. Astfel, instituția bugetară care va administra veniturile Fondului va avea obligativitatea de a asigura colectarea, evidența și restituirea acestor tipuri de venituri, precum și corectitudinea calculării și încasării acestora.

- prin art. 6 alin.(1) din Legea nr.142/2025 pentru modificarea Legii nr.12/2024 privind Fondul național al culturii, au fost extinse domeniile de intervenție finanțate din mijloacele Fondului, prin posibilitatea alocării mijloacelor financiare pentru protejarea și ocrotirea monumentelor, după cum urmează:

- g) programe de susținere pentru elaborarea studiilor de fezabilitate și *pentru proiectarea intervențiilor asupra monumentelor;*
- h) *programe de susținere pentru efectuarea intervențiilor asupra monumentelor;*
- i) programe de susținere pentru identificarea, cercetarea, documentarea, *inventarierea, stabilirea zonei de protecție, prevenirea distrugerii sau mutilării, digitalizarea și promovarea monumentelor.*

În acest sens, nu sunt aduse argumente plauzibile privind necesitatea creării unui Fond special separat, care prevede intervenții similare în domeniul patrimoniului național.

De asemenea, prin proiectul de lege, *în sarcina Serviciului Fiscal de Stat* (în continuare – SFS) se stabilesc noi atribuții de administrare (într-un mod similar celui pentru administrarea impozitelor și taxelor, conform legislației fiscale) a unor plăți specifice care vor constitui surse de venit ale Fondului (*art.51 alin.(5)*).

În acest sens, subliniem că, în conformitate cu prevederile art.132 din Codul fiscal nr.1163/1997, sarcina de bază a SFS constă în asigurarea administrării fiscale, prin crearea condițiilor necesare pentru conformarea contribuabililor la respectarea legislației, aplicarea uniformă a politicii și reglementărilor în domeniul fiscal.

Subsecvent, potrivit prevederilor art.132⁴ alin.2) din Codul fiscal, SFS îndeplinește funcția de administrare, conform legii, a impozitelor, taxelor și altor venituri la bugetul public național date în competența sa, inclusiv expunerea poziției oficiale a SFS referitoare la aplicarea legislației fiscale.

Adițional, menționăm că, în conformitate cu prevederile pct.1.1 din Modul de achitare și evidență a plăților la bugetul public național prin sistemul trezorerial al Ministerului Finanțelor în anul 2026, aprobat în Anexă la Ordinul ministrului finanțelor nr.149/2025, încasările la bugetele componente ale bugetului public național constituie totalitatea impozitelor, taxelor, contribuțiilor și primelor de asigurare obligatorie, precum și alte încasări stabilite prin legile/deciziile bugetare anuale.

Prin prisma normelor legale citate supra, plățile obligatorii (contribuțiile) în Fond, conform proiectului de lege, nu constituie venituri ale bugetului public național, or administrarea plăților specificate exced competența SFS. Drept urmare, se consideră inoportun promovarea prevederilor stipulate în proiectul de lege și atribuirea competenței de administrare de către SFS a unor plăți, care nu constituie venituri la bugetul public național și care vor reveni Institutului Patrimoniului Cultural (*art.51 alin.(1).*)

În acest sens, prevederile **art.51** urmează a fi excluse în totalitate, cu efectuarea modificărilor corespunzătoare în tot setul de materiale.

Referitor la lacunele pe aspecte fiscale.

Codul fiscal al Republicii Moldova nr.1163/1997 (în continuare - Cod) constituie actul normativ-cadru în materie de impozite și taxe, stabilind, potrivit art.1 alin.(1), principiile generale ale impozitării în Republica Moldova, statutul juridic al contribuabililor, al SFS și al altor participanți la relațiile reglementate de legislația fiscală, principiile de determinare a obiectului impunerii.

Elementele esențiale ale impozitelor și taxelor – inclusiv subiecții, obiectul impunerii, cotele, scutirile și facilitățile – țin de domeniul reglementării fiscale și sunt guvernate de principiul legalității fiscale. În consecință, instituirea sau modificarea scutirilor de impozite și taxe poate fi realizată doar prin intervenții directe și explicite în legislația fiscală, respectiv prin modificarea Codului, și nu prin acte normative sectoriale. Introducerea unor scutiri fiscale într-o lege, cu obiect principal - protecția monumentelor istorice, ar crea o reglementare paralelă cu risc sporit de incoerență normativă și dificultăți în aplicare.

Suplimentar, acordarea de scutiri de impozit pe bunurile imobiliare și de taxe locale are impact direct asupra veniturilor bugetelor unităților administrativ-teritoriale. Orice diminuare a bazei fiscale locale trebuie analizată în corelație cu principiile autonomiei financiare a autorităților publice locale și cu necesitatea asigurării echilibrului bugetar.

Totodată, atribuirea printr-o lege specială *a unei competențe suplimentare autorităților administrației publice locale de nivelul I de a stabili măsuri de suport fiscal*, în afara cadrului general stabilit de Cod, ar genera suprapuneri normative și riscul unei practici neuniforme la nivel național. Competența de stabilire a cotelor taxelor locale și de acordare a eventualelor facilități fiscale este deja reglementată în mod exhaustiv de legislația fiscală, în limitele și condițiile expres prevăzute de aceasta. Crearea unei competențe „paralele” într-o lege sectorială ar putea conduce la interpretări divergente și la un tratament fiscal diferențiat și nejustificat al contribuabililor.

De asemenea, se menționează că regimul scutirilor de impozit aplicabil monumentelor istorice este deja reglementat de Cod. Astfel, potrivit art.283 alin.(4) lit. e) din Cod, sunt scutiți de impozitul pe bunurile imobiliare (terenuri, loturi de pământ) proprietarii și beneficiarii ale căror terenuri și loturi sunt ocupate de instituții de cultură, artă, cinematografie, învățământ, ocrotire a sănătății, de complexe sportive și de agrement (cu excepția celor ocupate de instituțiile balneare), precum și de monumente ale naturii, istoriei și culturii, a căror finanțare se realizează din bugetul

de stat sau din mijloacele sindicatelor. În aceste condiții, introducerea unor scutiri suplimentare prin proiectul de lege ar conduce la dublarea reglementărilor existente în materie fiscală.

Totodată, art.296 din Cod reglementează expres scutirea de taxe locale și înlesnirile ce pot fi acordate de autoritatea administrației publice locale, prevăzând că aceasta, cu condiția efectuării modificărilor corespunzătoare în bugetul local, are dreptul, dar nu și obligația, să acorde scutiri suplimentare față de cele prevăzute la art.295, amânări la plata taxelor locale sau înlesniri pentru categoriile social-vulnerabile ale populației.

Prin urmare, cadrul legal existent conferă autorităților administrației publice locale o competență discreționară în acest domeniu, exercitată în funcție de prioritățile locale și de capacitatea bugetară, fără a fi necesară instituirea prin lege sectorială a unor facilități fiscale cu caracter obligatoriu.

În contextul celor expuse, normele proiectului de lege ce vizează adoptarea unor măsuri stimulative cu caracter fiscal urmează a fi excluse din proiectul de lege, în mod corespunzător.

La proiectul de lege

Proiectul de lege se va ajusta, ținând cont de obiecțiile de ordin conceptual.

La **art.4** se propune de exclus **lit. a)**, deoarece acest enunț poartă un caracter declarativ și nu reprezintă un principiu general pentru domeniul reglementat. Sau, după caz, acesta trebuie definit clar pentru a nu confunda/limita „garantarea de către stat” cu mecanisme financiare de aplicare.

La **art.5:**

- după noțiunea „*peisaj cultural*” de completat cu o noțiune „*Programul național de restaurare a monumentelor istorice (în continuare - Programul național de restaurare)*” este documentul care conține lista monumentelor istorice aflate în proprietate publică, propuse pentru lucrări de conservare și/sau restaurare, însoțită de termenele și de repartizarea resurselor financiare pe obiecte;” cu excluderea concomitentă a **alin.(4)** din **art.10;**

- la noțiunea „*protejare*” cuvintele „financiar, fiscal și” de exclus, ținând cont de obiecțiile expuse de ordin conceptual, precum și având în vedere că „măsuri cu caracter financiar” și „măsuri cu caracter fiscal” nu sunt definite în Legea nr.181/2014 și în Codul fiscal. Mai mult, facilitățile fiscale nu pot reprezenta subiect de reglementare a proiectului de lege prezentat.

La **art.10:**

- la **alin.(1)** propoziția a doua, cuvântul „elaborează” de substituit cu cuvântul „aprobă”, iar la final de completat cu textul „, , Programul național de restaurare”;

- **alin.(2)-(3)** de exclus, întrucât documentele de politici publice sunt definite prin Hotărârea Guvernului cu privire la planificarea strategică nr.386/2020;

- **alin.(5)** de exclus, cu includerea concomitentă la **art.35 alin.(2) lit. e)**. Suplimentar, de dezvoltat ideea *privind condițiile de executare a lucrărilor finanțate;*

- **alin.(6)** de exclus, deoarece dublează prevederile **art.35 alin.(2) lit. c)-e)** privind aprobarea documentelor de politici;

- **alin.(7)** de exclus, deoarece prima propoziție dublează **alin.(1)**, iar conținutul propoziției a doua nu coincide cu titlul articolului. Subsidiar, finanțarea programelor din contul bugetelor autorităților publice locale (în continuare – APL) este reglementată la **art.50**.

Potrivit prevederilor **art.12 alin.(1)**, monumentele istorice pot aparține domeniului public sau privat al statului, al unităților administrativ-teritoriale (în continuare – UAT) de nivelul I și II, al UTA Găgăuzia, ori pot fi proprietatea persoanelor fizice sau juridice de drept privat. Respectiv,

art.14-15 reglementează circuitul civil al monumentelor istorice aflate în proprietate publică, precum și a celor aflate în proprietate privată, cu norme privind dreptul de preemțiune asupra monumentelor. Drept urmare, atenționăm că în proiect *nu se regăsesc norme ce ar reglementa circuitul civil al monumentelor istorice care aparțin domeniului privat al statului sau UAT (ambele nivele și UTA Găgăuzia)* și s-ar impune completarea proiectului cu completări clare în acest sens.

Art.16 statuează că localitățile istorice (centre istorice urbane și rurale) sunt administrate prin intermediul unor subdiviziuni sau structuri specializate, create în acest scop de către autoritatea administrației publice locale în cadrul aparatului primăriei, gestionarea cărora se bazează pe prevederile Planului de management al localității istorice.

Obligativitatea normelor în cauză va genera un impact financiar asupra APL, care nu este reflectat în *Nota de fundamentare*. Mai mult, sursele de acoperire a costurilor implicate (sursele de finanțare) nu sunt stabilite în corespundere cu prevederile art.131 alin.(6) din Constituția Republicii Moldova.

Mai mult ca atât, reieșind din prevederile art.6 din Legea privind descentralizarea administrativă nr.435/2006, atribuirea competenței date APL poate fi tratată ca și o delegare de competențe efectuată de către Parlament, la propunerea Guvernului. Delegarea de competențe este însoțită obligatoriu de asigurarea resurselor financiare necesare și suficiente realizării acestora și această delegare este efectivă doar din momentul în care a avut loc transferul resurselor financiare și materiale necesare și suficiente realizării acestora.

În consecință, impactul financiar asupra APL ar putea necesita acoperirea din bugetul de stat.

Reglementări similare se regăsesc și la **art.23-25** (notarea în registrul bunurilor imobile, inventarierea, însemnul distinctiv), cu impact financiar asupra APL, prin obligativitatea normelor juridice prevăzute, dar fără acoperire financiară efectivă către bugetele locale.

La **art.17:**

- la **alin.(1)** cuvintele „la propunerea Guvernului, prin lege adoptată de Parlament, inclusiv prin legi speciale” de substituit cu cuvintele „conform legii speciale”;

- la **alin.(3)** cuvintele „prin hotărâre de Guvern, la propunerea Ministerului Culturii” de substituit cu cuvintele „de Guvern”;

La **art.18:**

- la **alin.(3)** la prima propoziție, de exclus cuvintele „ , la propunerea Guvernului, în baza proiectului elaborat de Ministerul Culturii”, iar la propoziția a doua, după cuvintele „se aprobă” de completat cu cuvintele „ , cu avizul Ministerului Culturii,” și de exclus cuvintele „ , în baza proiectului elaborat de subdiviziunile structurale responsabile de domeniul patrimoniului cultural, avizat de Ministerul Culturii”;

- **alin.(4)** de expus în următoarea redacție:

„(4) Registrul național și registrele locale, în caz de necesitate, se actualizează conform procedurilor similare celor pentru aprobare.”.

La **art.19:**

- la **alin.(1)** de exclus cuvintele „din oficiu”. Obiecția valabilă și la **art.21 alin.(2)**. Totodată, nu este clar dacă procedura privind includerea bunurilor în Registrul național poate fi inițiată și la propunerea APL de nivelul întâi. Obiecția valabilă și în cazul registrelor locale, prevăzute la **alin.(6)**, precum și în cazurile clasărilor de urgență, stipulate la **art.21 alin.(3)**;

- la **alin.(6)** de exclus cuvintele „ , în baza avizului pozitiv al Ministerului Culturii”.

Art.23 alin.(2) statuează că notarea în registrul bunurilor imobile se efectuează la solicitarea autorităților publice locale *competente teritorial*, pentru bunurile înscrise în registrele locale ale monumentelor istorice. Totodată, potrivit **art.18 alin.(3)**, registrul local al monumentelor istorice este deținut de către APL de nivelul al doilea. Drept urmare, nu este clar cine face notarea în registrul bunurilor imobile și suportă cheltuielile, APL de nivelul întâi unde este amplasat monumentul istoric sau APL de nivelul al doilea în calitate de deținător al registrului. Considerăm imperativ clarificarea acestei ambiguități de interpretare pentru a evita eventuale conflicte de competență între nivelurile APL. Similar, atenționăm că o astfel de reglementare ambiguă se regăsește și la **art.24 alin.(3)**.

La **art.24 alin.(9)**, cuvintele „realizează din bugetul alocat anual” de substituit cu textul „efectuează în limita bugetului”. Totodată, cu titlu de recomandare, considerăm oportun excluderea **alin.(5)** și **alin. (7)-(9)** și incorporarea acestora în Regulamentul aprobat de Guvern.

Titlul **Capitolului V** și **al art.35** de revizuit, luând în considerare că, conform Constituției Republicii Moldova, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova.

La **art.35, alin.(2) lit. f)** va avea următorul cuprins:

„f) acordarea sprijinului financiar pentru implementarea Programului național de restaurare.”.

Menționăm că, din punct de vedere a bugetării și a sensului economic al cheltuielilor, *subvenția nerambursabilă* nu se încadrează la noțiunea *subvenția* stabilită prin Clasificația bugetară, aprobată prin Ordinul ministrului finanțelor nr.208/2015.

La **art.36** se propun următoarele modificări:

- la **alin.(2)** cuvintele „Instituțiile și organismele naționale de specialitate” de substituit cu cuvintele „Autoritățile, instituțiile și alte organe”;

- la **alin.(3)** se propun următoarele:

- la **lit. b)** textul „face propuneri pentru includerea în proiectul bugetului de stat a sumelor necesare în vederea finanțării acestora” de substituit cu textul „prezintă propuneri pentru elaborarea Cadrului bugetar pe termen mediu și a proiectului legii bugetului de stat”;

- la **lit. d)** la final de completat cu cuvintele „, precum și nomenclatorul și mărirea tarifelor la serviciile prestate contra plată”;

- **lit. g)** de exclus, întrucât crearea Fondului nu se susține, argumentările fiind expuse la obiecții de ordin conceptual.

La **art.37:**

- la **alin.(1)** cuvintele „o instituție publică” de substituit cu cuvintele „o instituție bugetară”, iar cuvintele „din venituri proprii provenite din activități specifice domeniului de competență” de substituit cu „mijloace provenite din alte surse conform legislației”. Potrivit Legii nr.181/2014, modificată prin Legea nr.327/2025, începând cu 01.01.2027 instituția publică finanțată din buget va fi considerată ca instituție bugetară și, respectiv, gestionarea finanțelor publice va fi efectuată conform principiilor, regulilor și procedurilor stabilite prin legea de bază în domeniul finanțelor publice;

- la **alin.(3)** cuvântul „statut” de substituit cu cuvântul „regulament”;

- **alin.(4)** de expus în următoarea redacție:

„(4) Institutul poate presta contra plată servicii conexe atribuțiilor sale.”

La **art.38 alin.(4) lit. i** cuvintele „din fonduri publice alocate de Ministerul Culturii” de substituit cu cuvintele „în limita alocațiilor prevăzute în acest scop în bugetul Ministerului Culturii”.

Art.39 prevede statutul Consiliului Național al Monumentelor Istorice – *un organism de specialitate* fără personalitate juridică, care exercită rolul de autoritate științifico-metodică în domeniul protejării monumentelor istorice și funcționează pe lângă Ministerul Culturii, numărul de unități de personal, atribuțiile, remunerarea.

În același timp, potrivit prevederilor Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Consiliului Național al Monumentelor Istorice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.116/2025, Consiliul este un *organ consultativ*, fără personalitate juridică, care activează pe lângă Ministerul Culturii și reprezintă autoritatea științifico-metodică în domeniul protejării monumentelor cu remunerarea lunară pentru participarea la ședințele Consiliului.

Astfel, statutul de *organism de specialitate* nu este recunoscut în actele normative naționale, de regulă, se utilizează – organ consultativ/colegial.

Totodată, constatăm că Nota de fundamentare nu explică necesitatea funcționării permanente a Consiliului și, respectiv, retribuirea membrilor acestora și impactul asupra bugetului în cazul dat.

În această ordine de idei, statutul urmează să fie revizuit cu precizarea redacției propuse la *art.36 alin.(2)*. Suplimentar, la **art.39 alin.(6)** urmează să fie menționat concret actul normativ în baza căruia va fi efectuată remunerarea. Astfel, doar după ajustarea prevederilor prenotate, Ministerul Finanțelor poate să se expună asupra necesității reglementării remunerării membrilor Consiliului în proiectul vizat.

La **Capitolul VI** se impun reglementări exhaustive și fără echivoc.

Menționăm că, potrivit reglementărilor Legii privind administrația publică locală nr.436/2006, la nivel de orice UAT, inclusiv cea cu statut juridic special (UTA Găgăuzia), în cadrul autorităților administrației publice locale se cuprind autoritățile *deliberative* (consiliile locale/comunale/orășenești/municipale/raionale și Adunarea Populară) și autoritățile *executive* (primarii, președinții de raion, Guvernator și Comitetul executiv).

Din acest considerent, pentru a exclude orice interpretare eronată a prevederilor prezentului Capitol sau eventuale ambiguități (în special în contextul **art.42** privind atribuțiile primarului, care, în calitate de autoritate executivă, face parte din categoria APL de nivelul I, prevăzuta la **art.41**), este imperios necesară instituirea unor reglementări distincte pentru autoritățile deliberative și respectiv, executive, diferențiate pentru APL de nivelul I și II (inclusiv cu statut special), pentru fiecare autoritate în parte.

La **art.40 alin.(1) lit. f** cuvintele „naționale și” de exclus, iar cuvintele „și pot acorda subvenții nerambursabile din” de substituit cu cuvintele „în limita alocațiilor prevăzute în acest scop în”.

La **art.41 lit. f** de exclus cuvintele „bugetare ori fiscale speciale”, ținând cont de obiecțiile expuse de ordin conceptual.

La **art.43:**

- la **lit. e** cuvântul „elaborează” de substituit cu cuvântul „aprobă”;
- la **lit. f** cuvintele „de atragere a finanțărilor naționale și” de exclus, ca fiind neconforme cadrului normativ aferent finanțelor publice.

La **art.48 alin.(5)** textul „Sumele încasate ca urmare a hotărârii judecătorești” de substituit cu textul „Plățile achitate cu titlu de reparare a prejudiciului cauzat monumentului”.

La **art.49**:

- la **alin.(2)** de exclus cuvintele „naționale sau”, cuvintele „și prin” de substituit cu cuvântul „din”, iar cuvintele „alte forme legale de finanțare externă” de substituit cu cuvintele „alte surse prevăzute de legislație”.

- **alin.(3)** de exclus ca urmare a modificărilor propuse la **alin.(4)**;

- **alin.(4)** de expus în *două aliniate distincte* cu următorul cuprins:

„(4) Finanțarea Programului național de restaurare poate fi acoperită parțial sau total din bugetul de stat în limita alocațiilor aprobate în acest scop în legea bugetară anuală.

(5) Finanțarea lucrărilor aferente elaborării studiilor tehnice, documentațiilor de proiect, precum și, după caz, a lucrărilor de conservare, consolidare, restaurare sau reabilitare a monumentelor istorice efectuate de autoritățile administrației publice locale, UTA Găgăuzia, în condițiile prezentei legi, se acoperă parțial sau total din bugetele locale în limita alocațiilor aprobate în acest scop.”;

- **alin.(5)** va deveni **alin.(6)**.

Drept urmare, **art.52** de exclus, iar prevederile **alin.(2)** din acest articol de încorporat la **art.49** în calitate de **alin.(7)**.

Subsidiar, se propune la **art.49** de prevăzut ca finanțarea activităților de protejare a monumentelor istorice se efectuează din contul Fondului național al culturii, cu indicarea direcțiilor de utilizare.

La **art.50 alin.(1)-(2)** de comasat într-un alineat cu următorul cuprins:

„Autoritățile administrației publice centrale și locale, UTA Găgăuzia, prevăd în bugetele proprii alocații destinate protejării monumentelor istorice aflate în proprietatea, administrarea sau gestiunea lor economică”.

Art.51 de exclus, în contextul obiecțiilor expuse de ordin conceptual.

Art.53 de asemenea urmează a fi exclus, ținând cont de obiecțiile expuse de ordin conceptual. Mai mult ca atât, scutițiile de impozite, reducerea taxelor pentru monumentele istorice pot fi asimilate unor venituri ratate legate de implementarea politicilor publice în accepțiunea reglementărilor art.10 alin.(1¹) din Legea nr.397/2003 privind finanțele publice locale, fapt pentru care APL pot solicita transferuri de compensare. În general, potrivit art.10 alin.(3) din Legea nr.436/2006, autoritățile administrației publice centrale nu pot să stabilească ori să impună competențe autorităților publice locale fără o evaluare prealabilă a impactului financiar pe care aceste competențe le-ar putea genera, fără o consultare a autorităților publice locale de nivelul corespunzător și fără ca colectivitățile locale să fie asigurate cu mijloacele financiare necesare. Astfel, facilitățile fiscale nu pot reprezenta subiect de reglementare a proiectului de lege examinat.

Subsecvent, atenționam că nu este clară sursa de achitare a dobânzilor aferente creditelor rambursabile menționate la **alin.(7)** din **art.53**, iar un risc înalt de neperformanță în recuperarea acestor credite va genera prejudicii statutului, cu un impact direct asupra bugetului de stat.

Cu titlu de recomandare, la **art.58 alin.(2)** cuvintele „de plată a acestor costuri” se propune de substituit cu cuvintele „acoperirii prejudiciului”.

La **art.59**:

- la **alin.(1)** referitor la intrarea în vigoare a **art.37 alin.(3) lit. d)** de corelat cu termenul care va fi stabilit, ca urmare a adoptării legii cu privire la modificarea unor acte normative (cadru normativ conex legii privind instituțiile publice) – proiectul este înregistrat în Parlament sub nr.166 din 14.05.2025 și aprobat în prima lectură la 22.05.2025;

- la **alin.(2)** după cuvintele „se aplică etapizat” este preferabil de completat cu un termen limită, întru evitarea perioadei îndelungate de implementare a art.37, iar cuvântul „Statutului” de substituit cu cuvântului „Regulamentului”, în contextul propunerii la *art.37 alin.(3)* din proiect;

- **alin.(3)** de exclus.

La **art.60 alin.(2)**:

- *dispoziția* se va expune în următorul cuprins:

„Guvernul, în termen de 12 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova :”;

- **lit. c)** de exclus.

La Nota de fundamentare

Nota de fundamentare se va ajusta, ținând cont de obiecțiile expuse la proiect.

Potrivit *compartimentului 4.2* implementarea proiectului de lege implică costuri directe și indirecte, după cum urmează:

- **5.545,3 mii lei** pentru fortificarea/reorganizarea Agenției de Inspectare a Monumentelor, dintre care **1.500,0 mii lei** reprezintă cheltuieli pentru asigurarea condițiilor de muncă și dotarea Agenției cu echipamente necesare activității de bază. În acest sens, constatăm că nu sunt aduse argumente plauzibile privind necesitatea acestor procurări, precum și **nu este indicată sursa de acoperire a cheltuielilor respective**. Totodată, cheltuielile salariale au fost estimate în volum de **2.750.8 mii lei**, dintre care **915,2 mii lei nu au sursă de acoperire**. Menționăm că Ministerul Finanțelor și-a expus opinia prin demersul nr.07/1-03/9/106 din 3 februarie curent (număr unic 33/MC/2026), care urmează a fi luată în considerare la ajustarea Notei de fundamentare la proiectul de lege;

- **1.000,0 mii lei** pentru Sistemul Informațional „Inventarul Monumentelor”, **costuri acoperite** din bugetul de stat;

- **10.000,0 mii lei** - fortificarea Institutului Patrimoniului Cultural, reprezintă **costuri neacoperite**. În acest sens, menționăm că argumentul autorului *că la etapa elaborării Cadrului bugetar pe termen mediu pentru anii 2026-2028 au fost solicitate mijloace financiare, în volum de 13.650,0 mii lei*, nu asigură și nu reprezintă sursă de finanțare a măsurii date. Mai mult ca atât, autorul nu oferă informații detaliate asupra calculelor confirmative aferente costurilor estimate.

Drept urmare, comunicăm că promovarea prevederilor, care presupun un impact financiar impunător, fără fundamentarea corespunzătoare a acestuia și fără asigurarea surselor de finanțare, poate conduce la adoptarea unui act normativ lipsit de acoperire financiară, care încalcă principiul de sustenabilitate financiară. Astfel, în contextul finanțării prudente a cheltuielilor publice, considerăm necesar ca Ministerul Culturii să efectueze o analiză amplă a resurselor publice alocate domeniului culturii, în scopul asigurării distribuirii alocațiilor pentru realizarea eficientă a măsurilor prenotate.

În concluzie, Ministerul Finanțelor își exprimă deschiderea în examinarea repetată a proiectului legii, doar după considerarea observațiilor și propunerilor formulate.

Secretară de stat

Maia Savva

Executor: Olga Casianova,
tel.: 022 26 27 23
e-mail: olga.casianova@mf.gov.md

SINTEZA

obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor) la proiectul de lege *privind protejarea monumentelor istorice*
(număr unic/MC/2026)

Nr. d/o	Participantul la avizare, consultare publică, expertizare	Nr. pct.	Conținutul obiecției, propunerii, recomandării, concluziei	Argumentarea autorului proiectului
CONSULTARE PREALABILĂ				
1.	Ministerul Finanțelor Aviz prealabil nr. 07/1-03/22/214 din 23.02.2026 (intrare MC nr. 1175 din 23.02.2026)	De ordin conceptual	Ministerul Finanțelor apreciază efortul Ministerului Culturii în elaborarea unei legi noi în contextul consolidării sistemului național de protejare a monumentelor istorice și integrării acestora în politicile de dezvoltare durabilă. Totodată, atenționăm că, în prezent, domeniul de protejare a monumentelor este fragmentat și reglementat în mai multe legi, precum: Legea privind ocrotirea monumentelor nr.1530/1993, Legea culturii nr.413/1999, Legea monumentelor de for public nr.192/2011, Legea privind Fondul național al culturii nr.12/2024. Drept urmare, întru a evita dispersarea prevederilor legale ce țin de monumentele istorice, considerăm oportun de a examina posibilitatea unificării bazei normative prin elaborarea unui singur act normativ, care va integra toate prevederile cu privire la acest domeniu.	Se ia act

	<p>De ordin conceptual, referitor la lacunele privind respectarea cadrului normativ în promovarea actelor normative</p>	<p>Potrivit autorului, implementarea proiectului de lege va avea impact financiar asupra bugetului care nu este prezentat conform cerințelor stabilite de actele normative. Astfel, constatăm că Nota de fundamentare nu este însoțită de fișa financiară. În acest context, subliniem că în baza art.17 alin.(11) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014, Ministerul Finanțelor este în drept să restituie proiectul fără avizare.</p> <p>Subsidiar, în conformitate cu Programul Național de Aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.306/2025, proiectul de lege urma să fie adoptat în martie 2026. Astfel, implementarea acesteia ar urma să aibă loc deja în anul curent, ceea ce contravine art.17 alin.(2) din Legea nr.181/2014, luând în considerare lipsa surselor de finanțare a măsurilor prevăzute în proiect.</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Ministerul Culturii a elaborat fișa financiară pentru organizarea și funcționarea Instituției Publice Institutul Patrimoniului Cultural, iar datele relevante au fost incluse în Nota de fundamentare. Totodată, în paralel, a fost elaborat și promovat proiectul hotărârii de Guvern cu privire la organizarea și funcționarea Instituției Publice Institutul Patrimoniului Cultural.</p> <p>Adoptarea proiectului de lege nu presupune, în mod automat, realizarea imediată a tuturor acțiunilor în anul curent. Prevederile acestuia urmează să intre în vigoare la o dată ulterioară, iar implementarea măsurilor cu impact bugetar se va realiza etapizat și în limita alocațiilor aprobate prin legea bugetară anuală.</p>
--	---	--	---

De ordin conceptual, referitor la lacunele privind depășirea cadrului normativ în domeniul finanțelor publice

Proiectul de lege reglementează crearea Fondului național al patrimoniului cultural (în continuare – Fond), care reieșind din sursele de finanțare, urmează a fi constituit ca un fond special.

Prin urmare, în partea ce ține de instituirea acestuia, comunicăm că propunerea respectivă nu se susține, reieșind din următoarele argumente:

- cadrul normativ în vigoare nu prevede reglementări distincte privind fondurile speciale, deoarece prin crearea acestora se încalcă principiul universalității bugetului, reglementat de art.8 din Legea nr.181/2014. În plus, existența fondurilor speciale creează impedimente în procesul de planificare strategică și de stabilire a priorităților, precum și afectează disciplina bugetară, ceea ce poate constitui un risc pentru sustenabilitatea bugetului;

- sursele de formare ale Fondului, prevăzute la art.51 alin.(3) lit.(e)-(1) au caracter variabil și imprevizibil, fiind dificil de a fi estimate la etapa de planificare și, de asemenea, de a fi administrate. Concomitent, vă informăm că administrarea veniturilor propuse drept surse pentru constituirea acestui fond, urmează a fi realizată de instituția bugetară responsabilă de gestionarea acestuia. Astfel, instituția bugetară care va administra veniturile Fondului va avea obligativitatea de a asigura colectarea, evidența și restituirea acestor tipuri de venituri, precum și corectitudinea calculării și încasării acestora.

- prin art. 6 alin.(1) din Legea nr.142/2025 pentru modificarea Legii nr.12/2024 privind Fondul național al culturii, au fost extinse domeniile de intervenție finanțate din mijloacele Fondului, prin posibilitatea alocării mijloacelor financiare pentru protejarea și ocrotirea monumentelor, după cum urmează:

Se acceptă parțial

În urma obiecțiilor formulate, conceptul Fondului a fost revizuit, iar în proiectul revizuit acesta este reglementat la art. 52. Acesta nu mai este reglementat ca fond special, ci ca mecanism financiar bugetar constituit în cadrul bugetului de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, finanțat exclusiv din alocații aprobate anual prin legea bugetului de stat.

Totodată, au fost excluse prevederile privind constituirea Fondului din surse variabile și atribuirea competențelor de administrare Serviciului Fiscal de Stat, pentru a asigura conformitatea cu cadrul normativ în domeniul finanțelor publice și cu principiul universalității bugetului.

Instituirea Fondului rămâne justificată prin necesitatea unui mecanism dedicat finanțării activităților de protejare a patrimoniului cultural. În acest context, se remarcă faptul că, la nivelul altor sectoare, au fost acceptate mecanisme financiare distincte, inclusiv pentru domenii sau componente sectoriale mai restrânse. De exemplu, prin Legea nr. 329 din 29.12.2025 a fost instituit Fondul național de dezvoltare a sistemului de documente normative în construcții. În aceste condiții, nu se justifică pe deplin respingerea unui mecanism financiar dedicat unui domeniu de interes public de asemenea amploare, cum este protejarea patrimoniului cultural.

Fondul propus are caracter bugetar, funcționează în limita alocațiilor aprobate și nu creează obligații financiare suplimentare în afara cadrului bugetar anual, asigurând

- g) programe de susținere pentru elaborarea studiilor de fezabilitate și pentru proiectarea intervențiilor asupra monumentelor;
- h) programe de susținere pentru efectuarea intervențiilor asupra monumentelor;
- i) programe de susținere pentru identificarea, cercetarea, documentarea, inventarierea, stabilirea zonei de protecție, prevenirea distrugerii sau mutilării, digitalizarea și promovarea monumentelor.

În acest sens, nu sunt aduse argumente plauzibile privind necesitatea creării unui Fond special separat, care prevede intervenții similare în domeniul patrimoniului național.

De asemenea, prin proiectul de lege, în sarcina Serviciului Fiscal de Stat (în continuare – SFS) se stabilesc noi atribuții de administrare (într-un mod similar celui pentru administrarea impozitelor și taxelor, conform legislației fiscale) a unor plăți specifice care vor constitui surse de venit ale Fondului (art.51 alin.(5)). În acest sens, subliniem că, în conformitate cu prevederile art.132 din Codul fiscal nr.1163/1997, sarcina de bază a SFS constă în asigurarea administrării fiscale, prin crearea condițiilor necesare pentru conformarea contribuabililor la respectarea legislației, aplicarea uniformă a politicii și reglementărilor în domeniul fiscal. Subsecvent, potrivit prevederilor art.1324 alin.2) din Codul fiscal, SFS îndeplinește funcția de administrare, conform legii, a impozitelor, taxelor și altor venituri la bugetul public național date în competența sa, inclusiv expunerea poziției oficiale a SFS referitoare la aplicarea legislației fiscale. Adicional, menționăm că, în conformitate cu prevederile pct.1.1 din Modul de achitare și

totodată transparența și controlul utilizării resurselor publice.

evidență a plăților la bugetul public național prin sistemul trezorerial al Ministerului Finanțelor în anul 2026, aprobat în Anexă la Ordinul ministrului finanțelor nr.149/2025, încasările la bugetele componente ale bugetului public național constituie totalitatea impozitelor, taxelor, contribuțiilor și primelor de asigurare obligatorie, precum și alte încasări stabilite prin legile/deciziile bugetare anuale. Prin prisma normelor legale citate supra, plățile obligatorii (contribuțiile) în Fond, conform proiectului de lege, nu constituie venituri ale bugetului public național, or administrarea plăților specificate exced competența SFS. Drept urmare, se consideră inoportun promovarea prevederilor stipulate în proiectul de lege și atribuirea competenței de administrare de către SFS a unor plăți, care nu constituie venituri la bugetul public național și care vor reveni Institutului Patrimoniului Cultural (art.51 alin.(1).) În acest sens, prevederile art.51 urmează a fi excluse în totalitate, cu efectuarea modificărilor corespunzătoare în tot setul de materiale.

De ordin conceptual, referitor la lacunele pe aspecte fiscale.

Codul fiscal al Republicii Moldova nr.1163/1997 (în continuare - Cod) constituie actul normativ-cadru în materie de impozite și taxe, stabilind, potrivit art.1 alin.(1), principiile generale ale impozitării în Republica Moldova, statutul juridic al contribuabililor, al SFS și al altor participanți la relațiile reglementate de legislația fiscală, principiile de determinare a obiectului impunerii.

Elementele esențiale ale impozitelor și taxelor – inclusiv subiecții, obiectul impunerii, cotele, scutirile și facilitățile – țin de domeniul reglementării fiscale și sunt guvernate de principiul legalității fiscale. În consecință, instituirea sau modificarea scutirilor de impozite și taxe poate fi realizată doar prin intervenții directe și explicite în legislația fiscală, respectiv prin modificarea Codului, și nu prin acte normative sectoriale. Introducerea unor scutiri fiscale într-o lege, cu obiect principal - protecția monumentelor istorice, ar crea o reglementare paralelă cu risc sporit de incoerență normativă și dificultăți în aplicare.

Suplimentar, acordarea de scutiri de impozit pe bunurile imobiliare și de taxe locale are impact direct asupra veniturilor bugetelor unităților administrativ-teritoriale. Orice diminuare a bazei fiscale locale trebuie analizată în corelație cu principiile autonomiei financiare a autorităților publice locale și cu necesitatea asigurării echilibrului bugetar.

Totodată, atribuirea printr-o lege specială a unei competențe suplimentare autorităților administrației publice locale de nivelul I de a stabili măsuri de suport fiscal, în afara cadrului general stabilit de Cod, ar genera suprapuneri normative și riscul unei practici neuniforme la

Se acceptă

În vederea asigurării conformității cu cadrul normativ fiscal și evitării paralelismelor normative, normele proiectului de lege care vizau instituirea unor măsuri stimulative cu caracter fiscal au fost excluse din proiect.

nivel național. Competența de stabilire a cotelor taxelor locale și de acordare a eventualelor facilități fiscale este deja reglementată în mod exhaustiv de legislația fiscală, în limitele și condițiile expres prevăzute de aceasta. Crearea unei competențe „paralele” într-o lege sectorială ar putea conduce la interpretări divergente și la un tratament fiscal diferențiat și nejustificat al contribuabililor.

De asemenea, se menționează că regimul scutirilor de impozit aplicabil monumentelor istorice este deja reglementat de Cod. Astfel, potrivit art.283 alin.(4) lit. e) din Cod, sunt scutiți de impozitul pe bunurile imobiliare (terenuri, loturi de pământ) proprietarii și beneficiarii ale căror terenuri și loturi sunt ocupate de instituții de cultură, artă, cinematografie, învățământ, ocrotire a sănătății, de complexe sportive și de agrement (cu excepția celor ocupate de instituțiile balneare), precum și de monumente ale naturii, istoriei și culturii, a căror finanțare se realizează din bugetul de stat sau din mijloacele sindicatelor. În aceste condiții, introducerea unor scutiri suplimentare prin proiectul de lege ar conduce la dublarea reglementărilor existente în materie fiscală.

Totodată, art.296 din Cod reglementează expres scutirea de taxe locale și înlesnirile ce pot fi acordate de autoritatea administrației publice locale, prevăzând că aceasta, cu condiția efectuării modificărilor corespunzătoare în bugetul local, are dreptul, dar nu și obligația, să acorde scutiri suplimentare față de cele prevăzute la art.295, amânări la plata taxelor locale sau înlesniri pentru categoriile social-vulnerabile ale populației.

	<p>Prin urmare, cadrul legal existent conferă autorităților administrației publice locale o competență discreționară în acest domeniu, exercitată în funcție de prioritățile locale și de capacitatea bugetară, fără a fi necesară instituirea prin lege sectorială a unor facilități fiscale cu caracter obligatoriu.</p> <p>În contextul celor expuse, normele proiectului de lege ce vizează adoptarea unor măsuri stimulative cu caracter fiscal urmează a fi excluse din proiectul de lege, în mod corespunzător.</p>	
<p>La proiectul de lege <i>Proiectul de lege se va ajusta, ținând cont de obiecțiile de ordin conceptual.</i> Art. 4 lit. a)</p>	<p>La art.4 se propune de exclus lit. a), deoarece acest enunț poartă un caracter declarativ și nu reprezintă un principiu general pentru domeniul reglementat. Sau, după caz, acesta trebuie definit clar pentru a nu confunda/limita „garantarea de către stat” cu mecanisme financiare de aplicare.</p>	<p>Se acceptă Urmare a modificărilor operate, art. 4 lit. a) a fost reformulat</p>
<p>Art. 5.</p>	<p>- după noțiunea „peisaj cultural” de completat cu o noțiune „Programul național de restaurare a monumentelor istorice (în continuare - Programul național de restaurare)” este documentul care conține lista monumentelor istorice aflate în proprietate publică, propuse pentru lucrări de conservare și/sau restaurare, însoțită de termenele și de repartizarea resurselor financiare pe obiecte;” cu excluderea concomitentă a alin.(4) din art.10;</p> <p>- la noțiunea „protejare” cuvintele „financiar, fiscal și” de exclus, ținând cont de obiecțiile expuse de ordin conceptual, precum și având în vedere că „măsuri cu caracter financiar” și „măsuri cu caracter fiscal” nu sunt definite în Legea nr.181/2014 și în Codul fiscal. Mai mult, facilitățile fiscale nu pot reprezenta subiect de reglementare a proiectului de lege prezentat.</p>	<p>Se acceptă Modificările au fost operate</p>

Art. 10 alin. (1)	la alin.(1) propoziția a doua, cuvântul „elaborează” de substituit cu cuvântul „aprobă”, iar la final de completat cu textul „ , Programul național de restaurare”	Se acceptă parțial Cuvântul a fost substituit, iar textul „, Programul național de restaurare” nu a fost completat la finalul alineatului, întrucât acesta reprezintă un program de stat, iar referirea la programele de stat este deja prevăzută în partea introductivă a alineatului.
Art. 10 alin. (2)-(3)	alin.(2)-(3) de exclus, întrucât documentele de politici publice sunt definite prin Hotărârea Guvernului cu privire la planificarea strategică nr.386/2020	Se acceptă Alin.(2)-(3) au fost excluse
Art. 10 alin. (5)	alin.(5) de exclus, cu includerea concomitentă la art.35 alin.(2) lit. e). Suplimentar, de dezvoltat ideea privind condițiile de executare a lucrărilor finanțate	Se acceptă parțial Alin. (5) a fost reformulat, urmare a modificărilor operate a devenit alin. (2)
Art. 10 alin. (6)	alin.(6) de exclus, deoarece dublează prevederile art.35 alin.(2) lit. c)-e) privind aprobarea documentelor de politici;	Se acceptă Alin. (6) a fost exclus
Art. 10 alin. (7)	alin.(7) de exclus, deoarece prima propoziție dublează alin.(1), iar conținutul propoziției a doua nu coincide cu titlul articolului. Subsidiar, finanțarea programelor din contul bugetelor autorităților publice locale (în continuare – APL) este reglementată la art.50.	Se acceptă Art. 10 alin (7) a fost exclus
Art. 12 alin. (1) Art. 14 Art. 15	Potrivit prevederilor art.12 alin.(1), monumentele istorice pot aparține domeniului public sau privat al statului, al unităților administrativ-teritoriale (în continuare – UAT) de nivelul I și II, al UTA Găgăuzia, ori pot fi proprietatea persoanelor fizice sau juridice de drept privat. Respectiv, art.14-15 reglementează circuitul civil al monumentelor istorice aflate în proprietate publică, precum și a celor aflate în proprietate privată, cu norme privind dreptul de preemțiune asupra monumentelor. Drept urmare, atenționam că în proiect nu se regăsesc norme	Se acceptă Completările au fost operate. Art. 12 a devenit art. 13, cu renumerotarea corespunzătoare a articolelor ulterioare.

	<p>ce ar reglementa circuitul civil al monumentelor istorice care aparțin domeniului privat al statului sau UAT (ambele nivele și UTA Găgăuzia) și s-ar impune completarea proiectului cu completări clare în acest sens.</p>	
<p>Art. 16 Art. 23-25</p>	<p>Art.16 statuează că localitățile istorice (centre istorice urbane și rurale) sunt administrate prin intermediul unor subdiviziuni sau structuri specializate, create în acest scop de către autoritatea administrației publice locale în cadrul aparatului primăriei, gestionarea cărora se bazează pe prevederile Planului de management al localității istorice. Obligatorietatea normelor în cauză va genera un impact financiar asupra APL, care nu este reflectat în Nota de fundamentare. Mai mult, sursele de acoperire a costurilor implicate (sursele de finanțare) nu sunt stabilite în corespundere cu prevederile art.131 alin.(6) din Constituția Republicii Moldova. Mai mult ca atât, reieșind din prevederile art.6 din Legea privind descentralizarea administrativă nr.435/2006, atribuirea competenței date APL poate fi tratată ca și o delegare de competențe efectuată de către Parlament, la propunerea Guvernului. Delegarea de competențe este însoțită obligatoriu de asigurarea resurselor financiare necesare și suficiente realizării acestora și această delegare este efectivă doar din momentul în care a avut loc transferul resurselor financiare și materiale necesare și suficiente realizării acestora. În consecință, impactul financiar asupra APL ar putea necesita acoperirea din bugetul de stat. Reglementări similare se regăsesc și la art.23-25 (notarea în registrul bunurilor imobile, inventarierea, însemnul distinctiv), cu impact financiar asupra APL, prin obligativitatea</p>	<p>Se acceptă parțial Prevederile au fost revizuite, iar art. 16 a fost reformulat, devenind art. 17, în vederea clarificării modului de organizare și a eliminării caracterului imperativ privind crearea unor structuri noi. În redacția revizuită, administrarea localităților istorice se realizează de către autoritățile administrației publice locale prin intermediul subdiviziunilor existente din cadrul aparatului acestora, potrivit competențelor stabilite de legislația privind administrația publică locală. Astfel, nu se instituie obligația de creare a unor structuri noi și nu se generează costuri bugetare suplimentare. Totodată, prevederile nu constituie o delegare de competențe în sensul Legii nr. 435/2006, ci reglementează modul de exercitare a unor atribuții deja existente. Implementarea se va realiza în limita resurselor disponibile și a alocațiilor aprobate prin bugetele autorităților administrației publice locale.</p> <p>Prevederile referitoare la notare au fost menținute, întrucât nu instituie obligații noi cu impact financiar asupra autorităților administrației publice locale, ci dezvoltă mecanisme deja reglementate de legislația în vigoare. Astfel, art. 24 din proiect (anterior art. 23) reglementează notarea statutului de protecție în registrul bunurilor imobile în condițiile legislației cadastrale. Potrivit Legii</p>

	normelor juridice prevăzute, dar fără acoperire financiară efectivă către bugetele locale.	nr. 1543/1998 cadastrului bunurilor imobile (art. 46 ⁹ și art. 46 ¹⁰), notarea se efectuează la cererea autorității competente, iar costurile aferente sunt suportate de autoritatea solicitantă. Prin urmare, prevederile nu generează impact financiar suplimentar, ci asigură corelarea și clarificarea regimului juridic aplicabil monumentelor istorice în cadrul sistemului cadastral existent. Totodată, prevederile art. 25–26 (anterior art. 24-25) nu instituie obligații noi pentru autoritățile administrației publice locale, ci dezvoltă atribuții deja prevăzute de Legea nr. 1530/1993 privind ocrotirea monumentelor, care stabilește competențe ale APL în domeniul evidenței, gestionării, protejării și finanțării măsurilor privind monumentele istorice.
Art. 17 alin. (1)	la alin.(1) cuvintele „la propunerea Guvernului, prin lege adoptată de Parlament, inclusiv prin legi speciale” de substituit cu cuvintele „conform legii speciale”	Se acceptă Cuvintele au fost excluse, totodată art. 17 a devenit art. 18
Art. 17 alin. (3)	la alin.(3) cuvintele „prin hotărâre de Guvern, la propunerea Ministerului Culturii” de substituit cu cuvintele „de Guvern”	Se acceptă Modificarea a fost operată
Art. 18 alin (3)	- la alin.(3) la prima propoziție, de exclus cuvintele „ , la propunerea Guvernului, în baza proiectului elaborat de Ministerul Culturii”, iar la propoziția a doua, după cuvintele „se aprobă” de completat cu cuvintele „ , cu avizul Ministerului Culturii,” și de exclus cuvintele „ , în baza proiectului elaborat de subdiviziunile structurale responsabile de domeniul patrimoniului cultural, avizat de Ministerul Culturii”	Se acceptă Modificările au fost operate. Art. 18 a devenit art. 19

Art. 18 alin. (4)	- alin.(4) de expus în următoarea redacție: „(4) Registrul național și registrele locale, în caz de necesitate, se actualizează conform procedurilor similare celor pentru aprobare.”	Se acceptă Modificarea a fost operată
Art. 19 alin. (1) Art. 21 alin. (2) Art. 21 alin. (3) Art. 21 alin. (6)	- la alin.(1) de exclus cuvintele „din oficiu”. Obiecția valabilă și la art.21 alin.(2). Totodată, nu este clar dacă procedura privind includerea bunurilor în Registrul național poate fi inițiată și la propunerea APL de nivelul întâi. Obiecția valabilă și în cazul registrelor locale, prevăzute la alin.(6), precum și în cazurile clasărilor de urgență, stipulate la art.21 alin.(3); - la alin.(6) de exclus cuvintele „, în baza avizului pozitiv al Ministerului Culturii”.	Se acceptă Modificările au fost operate. Art. 19 a devenit art. 20, iar art. 21 a devenit art. 22
Art. 23 alin. (2) Art. 24 alin. (3)	Art.23 alin.(2) statuează că notarea în registrul bunurilor imobile se efectuează la solicitarea autorităților publice locale competente teritorial, pentru bunurile înscrise în registrele locale ale monumentelor istorice. Totodată, potrivit art.18 alin.(3), registrul local al monumentelor istorice este deținut de către APL de nivelul al doilea. Drept urmare, nu este clar cine face notarea în registrul bunurilor imobile și suportă cheltuielile, APL de nivelul întâi unde este amplasat monumentul istoric sau APL de nivelul al doilea în calitate de deținător al registrului. Considerăm imperativ clarificarea acestei ambiguități de interpretare pentru a evita eventuale conflicte de competență între nivelurile APL. Similar, atenționăm că o astfel de reglementare ambiguă se regăsește și la art.24 alin.(3).	Se acceptă Prevederile au fost revizuite pentru eliminarea ambiguității. Astfel, se stabilește expres că notarea se efectuează la solicitarea autorității executive a APL de nivelul II, în calitate de deținător al registrului local, care inițiază procedura și suportă costurile aferente, în condițiile legislației cadastrale. Art. 23 a devenit art. 24, iar art. 24 a devenit art. 25

<p>Art. 24 alin. (5) Art. 24 alin. (7)-(9)</p>	<p>La art.24 alin.(9), cuvintele „realizează din bugetul alocat anual” de substituit cu textul „efectuează în limita bugetului”. Totodată, cu titlu de recomandare, considerăm oportun excluderea alin.(5) și alin. (7)-(9) și incorporarea acestora în Regulamentul aprobat de Guvern.</p>	<p>Se acceptă Cuvintele au fost substituite. Art. 24 a devenit art. 25</p>
<p>Capitolul V Art. 35</p>	<p>Titlul Capitolului V și al art.35 de revizuit, luând în considerare că, conform Constituției Republicii Moldova, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova.</p>	<p>Se acceptă Titlurile au fost revizuite. Art. 35 a devenit art. 36</p>
<p>Art. 35 alin. (2) lit. f)</p>	<p>La art.35, alin.(2) lit. f) va avea următorul cuprins: „f) acordarea sprijinului financiar pentru implementarea Programului național de restaurare.”. Menționăm că, din punct de vedere a bugetării și a sensului economic al cheltuielilor, subvenția nerambursabilă nu se încadrează la noțiunea subvenția stabilită prin Clasificația bugetară, aprobată prin Ordinul ministrului finanțelor nr.208/2015.</p>	<p>Se acceptă Modificarea a fost operată</p>
<p>Art. 36 alin. (2)</p>	<p>La art.36 se propun următoarele modificări: - la alin.(2) cuvintele „Instituțiile și organismele naționale de specialitate” de substituit cu cuvintele „Autoritățile, instituțiile și alte organe”</p>	<p>Se acceptă parțial Modificarea a fost operată. Art. 36 a devenit art. 37</p>
<p>Art. 36 alin. (3) lit. b)</p>	<p>- la alin.(3) se propun următoarele: - la lit. b) textul „face propuneri pentru includerea în proiectul bugetului de stat a sumelor necesare în vederea finanțării acestora” de substituit cu textul „prezintă propuneri pentru elaborarea Cadrului bugetar pe termen mediu și a proiectului legii bugetului de stat”</p>	<p>Se acceptă Modificarea a fost operată</p>
<p>Art. 36 alin. (3) lit. d)</p>	<p>- la lit. d) la final de completat cu cuvintele „, , precum și nomenclatorul și mărimea tarifelor la serviciile prestate contra plată;”</p>	<p>Se acceptă Modificarea a fost operată</p>

Art. 36 alin. (3) lit. g)	- lit. g) de exclus, întrucât crearea Fondului nu se susține, argumentările fiind expuse la obiecții de ordin conceptual.	Nu se acceptă Instituirea Fondului se menține, argumentarea fiind prezentată mai sus.
Art. 37 alin. (1)	La art.37: - la alin.(1) cuvintele „o instituție publică” de substituit cu cuvintele „o instituție bugetară”, iar cuvintele „din venituri proprii provenite din activități specifice domeniului de competență” de substituit cu „mijloace provenite din alte surse conform legislației”. Potrivit Legii nr.181/2014, modificată prin Legea nr.327/2025, începând cu 01.01.2027 instituția publică finanțată din buget va fi considerată ca instituție bugetară și, respectiv, gestionarea finanțelor publice va fi efectuată conform principiilor, regulilor și procedurilor stabilite prin legea de bază în domeniul finanțelor publice;	Se acceptă Modificările au fost operate. Art. 37 a devenit art. 38
Art. 37 alin. (3)	- la alin.(3) cuvântul „statut” de substituit cu cuvântul „regulament”	Se acceptă Modificarea a fost operată
Art. 37 alin. (4)	- alin.(4) de expus în următoarea redacție: „(4) Institutul poate presta contra plată servicii conexe atribuțiilor sale.”	Se acceptă Modificarea a fost operată
Art. 38 alin. (4) lit. i)	La art.38 alin.(4) lit. i) cuvintele „din fonduri publice alocate de Ministerul Culturii” de substituit cu cuvintele „în limita alocațiilor prevăzute în acest scop în bugetul Ministerului Culturii”.	Se acceptă Modificarea a fost operate. Art. 38 a devenit art. 39
Art. 39 alin. (6)	Art.39 prevede statutul Consiliului Național al Monumentelor Istorice – un organism de specialitate fără personalitate juridică, care exercită rolul de autoritate științifico-metodică în domeniul protejării monumentelor istorice și funcționează pe lângă Ministerului Culturii, numărul de unități de personal, atribuțiile, remunerarea. În același timp, potrivit prevederilor Regulamentului cu privire la	Se acceptă parțial Prevederile au fost revizuite, iar art. 39 a fost reformulat, devenind art. 40, în vederea alinierii terminologiei și conținutului cu cadrul normativ existent, în special cu Hotărârea Guvernului nr. 116/2025 cu privire la organizarea și funcționarea Consiliului Național al Monumentelor Istorice.

	<p>organizarea și funcționarea Consiliului Național al Monumentelor Istorice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.116/2025, Consiliul este un organ consultativ, fără personalitate juridică, care activează pe lângă Ministerul Culturii și reprezintă autoritatea științifico-metodică în domeniul protejării monumentelor cu remunerarea lunară pentru participarea la ședințele Consiliului. Astfel, statutul de organism de specialitate nu este recunoscut în actele normative naționale, de regulă, se utilizează – organ consultativ/colegial. Totodată, constatăm că Nota de fundamentare nu explică necesitatea funcționării permanente a Consiliului și, respectiv, retribuirea membrilor acestora și impactul asupra bugetului în cazul dat. În această ordine de idei, statutul urmează să fie revizuit cu precizarea redacției propuse la art.36 alin.(2). Suplimentar, la art.39 alin.(6) urmează să fie menționat concret actul normativ în baza căruia va fi efectuată remunerarea. Astfel, doar după ajustarea prevederilor prenotate, Ministerul Finanțelor poate să se expună asupra necesității reglementării remunerării membrilor Consiliului în proiectul vizat.</p>	<p>În redacția revizuită, Consiliul este definit ca organ consultativ, fără personalitate juridică, iar prevederile privind organizarea, funcționarea și remunerarea membrilor au fost corelate expres cu actul normativ în vigoare. Astfel, proiectul nu introduce reglementări noi privind remunerarea, aceasta fiind realizată în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 116/2025 și în limita alocațiilor bugetare aprobate. Prin urmare, prevederile au fost ajustate în sensul solicitărilor formulate, fără a genera impact financiar suplimentar..</p>
--	---	--

Capitolul VI	<p>Menționăm că, potrivit reglementărilor Legii privind administrația publică locală nr.436/2006, la nivel de orice UAT, inclusiv cea cu statut juridic special (UTA Găgăuzia), în cadrul autorităților administrației publice locale se cuprind autoritățile deliberative (consiliile locale/comunale/orășenești/municipale/raionale și Adunarea Populară) și autoritățile executive (primarii, președinții de raion, Guvernator și Comitetul executiv).</p> <p>Din acest considerent, pentru a exclude orice interpretare eronată a prevederilor prezentului Capitol sau eventuale ambiguități (în special în contextul art.42 privind atribuțiile primarului, care, în calitate de autoritate executivă, face parte din categoria APL de nivelul I, prevăzuta la art.41), este imperios necesară instituirea unor reglementări distincte pentru autoritățile deliberative și respectiv, executive, diferențiate pentru APL de nivelul I și II (inclusiv cu statut special), pentru fiecare autoritate în parte.</p>	Se ia act
Art. 40 alin. (1) lit. f)	La art.40 alin.(1) lit. f) cuvintele „naționale și” de exclus, iar cuvintele „și pot acorda subvenții nerambursabile din” de substituit cu cuvintele „în limita alocațiilor prevăzute în acest scop în”.	Se acceptă Art. 40 a devenit art. 41, iar modificările au fost operate la lit. f) și lit. g)
Art. 41 lit. f)	La art.41 lit. f) de exclus cuvintele „bugetare ori fiscale speciale”, ținând cont de obiecțiile expuse de ordin conceptual.	Se acceptă Art. 41 a devenit art. 42
Art. 43 lit. e)	La art.43: - la lit. e) cuvântul „elaborează” de substituit cu cuvântul „aprobă”	Se acceptă Modificarea a fost operată. Art. 43 a devenit art. 44
Art. 43 lit. f)	- la lit. f) cuvintele „de atragere a finanțării naționale și” de exclus, ca fiind neconforme cadrului normativ aferent finanțelor publice.	Se acceptă

Art. 48 alin. (5)	La art.48 alin.(5) textul „Sumele încasate ca urmare a hotărârii judecătorești” de substituit cu textul „Plățile achitate cu titlu de reparare a prejudiciului cauzat monumentului”.	Se acceptă Modificarea a fost operată Art. 48 a devenit art. 49
Art. 49 alin. (2)	- la alin.(2) de exclus cuvintele „naționale sau”, cuvintele „și prin” de substituit cu cuvântul „din”, iar cuvintele „alte forme legale de finanțare externă” de substituit cu cuvintele „alte surse prevăzute de legislație”.	Se acceptă Modificările au fost operate. Art. 49 a devenit art.50
Art. 49 alin. (3)	- alin.(3) de exclus ca urmare a modificărilor propuse la alin.(4)	Se acceptă
Art. 49 alin. (4) Art. 49 alin. (5)	- alin.(4) de expus în două aliniate distincte cu următorul cuprins: „(4) Finanțarea Programului național de restaurare poate fi acoperită parțial sau total din bugetul de stat în limita alocațiilor aprobate în acest scop în legea bugetară anuală. (5) Finanțarea lucrărilor aferente elaborării studiilor tehnice, documentațiilor de proiect, precum și, după caz, a lucrărilor de conservare, consolidare, restaurare sau reabilitare a monumentelor istorice efectuate de autoritățile administrației publice locale, UTA Găgăuzia, în condițiile prezentei legi, se acoperă parțial sau total din bugetele locale în limita alocațiilor aprobate în acest scop.”; - alin.(5) va deveni alin.(6). Drept urmare, art.52 de exclus, iar prevederile alin.(2) din acest articol de încorporat la art.49 în calitate de alin.(7). Subsidiar, se propune la art.49 de prevăzut ca finanțarea activităților de protejare a monumentelor istorice se efectuează din contul Fondului național al culturii, cu indicarea direcțiilor de utilizare.	Se acceptă parțial Alin. (4) a devenit alin. (3), iar alin. (5) a devenit alin. (4) Art. 52 a fost menținut, în proiectul revizuit devenind art. 53, întrucât reglementează distinct acoperirea costurilor lucrărilor asupra monumentelor istorice incluse în programe aprobate prin hotărâri ale Guvernului. Totodată, propunerea privind finanțarea din contul Fondului național al culturii nu a fost preluată, întrucât proiectul revizuit menține crearea Fondului dedicat patrimoniului cultural.
Art. 50 alin. (1) Art. 50 alin. (2)	La art.50 alin.(1)-(2) de comasat într-un alineat cu următorul cuprins:	Se acceptă Art. 50 a devenit art. 51

	„Autoritățile administrației publice centrale și locale, UTA Găgăuzia, prevăd în bugetele proprii alocații destinate protejării monumentelor istorice aflate în proprietatea, administrarea sau gestiunea lor economică”.	
Art. 51	Art.51 de exclus, în contextul obiecțiilor expuse de ordin conceptual.	Nu se acceptă Instituirea Fondului se menține, argumentarea fiind prezentată mai sus. Art. 51 a devenit art. 52.
Art. 53	Art. 53 de asemenea urmează a fi exclus, ținând cont de obiecțiile expuse de ordin conceptual. Mai mult ca atât, scutirile de impozite, reducerea taxelor pentru monumentele istorice pot fi asimilate unor venituri ratate legate de implementarea politicilor publice în accepțiunea reglementărilor art.10 alin.(11) din Legea nr.397/2003 privind finanțele publice locale, fapt pentru care APL pot solicita transferuri de compensare. În general, potrivit art.10 alin.(3) din Legea nr.436/2006, autoritățile administrației publice centrale nu pot să stabilească ori să impună competențe autorităților publice locale fără o evaluare prealabilă a impactului financiar pe care aceste competențe le-ar putea genera, fără o consultare a autorităților publice locale de nivelul corespunzător și fără ca colectivitățile locale să fie asigurate cu mijloacele financiare necesare. Astfel, facilitățile fiscale nu pot reprezenta subiect de reglementare a proiectului de lege examinat. Subsecvent, atenționam că nu este clară sursa de achitare a dobânzilor aferente creditelor rambursabile menționate la alin.(7) din art.53, iar un risc înalt de neperformanță în recuperarea acestor credite va genera prejudicii statutului, cu un impact direct asupra bugetului de stat.	Se acceptă

Art. 58 alin. (2)	Cu titlu de recomandare, la art.58 alin.(2) cuvintele „de plată a acestor costuri” se propune de substituit cu cuvintele „acoperirii prejudiciului”.	Se acceptă parțial Art. 58 a fost reformulat ținându-se cont de recomandare. Art. 58 a devenit art. 57
Art. 59 alin. (1)	- la alin.(1) referitor la intrarea în vigoare a art.37 alin.(3) lit. d) de corelat cu termenul care va fi stabilit, ca urmare a adoptării legii cu privire la modificarea unor acte normative (cadrul normativ conex legii privind instituțiile publice) – proiectul este înregistrat în Parlament sub nr.166 din 14.05.2025 și aprobat în prima lectură la 22.05.2025;	Se ia act Art.59 a devenit art.58
Art. 59 alin. (2)	- la alin.(2) după cuvintele „se aplică etapizat” este preferabil de completat cu un termen limită, întru evitarea perioadei îndelungate de implementare a art.37, iar cuvântul „Statutului” de substituit cu cuvântului „Regulamentului”, în contextul propunerii la art.37 alin.(3) din proiect;	Se acceptă Modificările au fost operate
Art. 59 alin. (3)	- alin.(3) de exclus.	Nu se acceptă Prevederea referitoare la Fond a fost menținută, fiind inclusă în forma revizuită la alin. (2).
Art. 60 alin. (2)	La art.60 alin.(2): - dispoziția se va expune în următorul cuprins: „Guvernul, în termen de 12 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova :”	Se acceptă Modificarea a fost operată Art. 60 a devenit art. 59
Art. 60 alin. (2) lit. c)	- lit. c) de exclus.	Se acceptă parțial Prevederea „c) va prezenta Parlamentului proiectul legii cu privire la Fondul național al patrimoniului cultural” a fost exclusă, iar instituirea Fondului se realizează prin hotărâre a Guvernului. Art. 60 a devenit art. 59
La Nota de fundamentare	Nota de fundamentare se va ajusta, ținând cont de obiecțiile expuse la proiect.	Se acceptă

		<p>Potrivit compartimentului 4.2 implementarea proiectului de lege implică costuri directe și indirecte, după cum urmează:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 5.545,3 mii lei pentru fortificarea/reorganizarea Agenției de Inspectare a Monumentelor, dintre care 1.500,0 mii lei reprezintă cheltuieli pentru asigurarea condițiilor de muncă și dotarea Agenției cu echipamente necesare activității de bază. În acest sens, constatăm că nu sunt aduse argumente plauzibile privind necesitatea acestor procurări, precum și nu este indicată sursa de acoperire a cheltuielilor respective. Totodată, cheltuielile salariale au fost estimate în volum de 2.750.8 mii lei, dintre care 915,2 mii lei nu au sursă de acoperire. Menționăm că Ministerul Finanțelor și-a expus opinia prin demersul nr.07/1-03/9/106 din 3 februarie curent (număr unic 33/MC/2026), care urmează a fi luată în considerare la ajustarea Notei de fundamentare la proiectul de lege; - 1.000,0 mii lei pentru Sistemul Informațional „Inventarul Monumentelor”, costuri acoperite din bugetul de stat; - 10.000,0 mii lei - fortificarea Institutului Patrimoniului Cultural, reprezintă costuri neacoperite. În acest sens, menționăm că argumentul autorului că la etapa elaborării Cadrului bugetar pe termen mediu pentru anii 2026-2028 au fost solicitate mijloace financiare, în volum de 13.650,0 mii lei, nu asigură și nu reprezintă sursă de finanțare a măsurii date. Mai mult ca atât, autorul nu oferă informații detaliate asupra calculelor confirmative aferente costurilor estimate. <p>Drept urmare, comunicăm că promovarea prevederilor, care presupun un impact financiar</p>	<p>Prevederile privind reorganizarea Agenției de Inspectare a Monumentelor au fost excluse din Nota de fundamentare, întrucât proiectul de hotărâre a Guvernului aferent este promovat separat și deja se află în promovare la Guvern. Proiectul de lege prevede doar modificarea denumirii instituției în Inspectoratul Național al Monumentelor.</p> <p>În ceea ce privește Institutul Patrimoniului Cultural, cheltuielile aferente sunt reflectate în Nota de fundamentare, iar proiectul hotărârii de Guvern privind organizarea și funcționarea acestuia, împreună cu Nota de fundamentare și fișa financiară, au fost transmise Cancelariei de Stat pentru înregistrare.</p>
--	--	---	---

		<p>impunător, fără fundamentarea corespunzătoare a acestuia și fără asigurarea surselor de finanțare, poate conduce la adoptarea unui act normativ lipsit de acoperire financiară, care încalcă principiul de sustenabilitate financiară. Astfel, în contextul finanțării prudente a cheltuielilor publice, considerăm necesar ca Ministerul Culturii să efectueze o analiză amplă a resurselor publice alocate domeniului culturii, în scopul asigurării distribuirii alocațiilor pentru realizarea eficientă a măsurilor prenotate.</p> <p>În concluzie, Ministerul Finanțelor își exprimă deschiderea în examinarea repetată a proiectului legii, doar după considerarea observațiilor și propunerilor formulate.</p>	
--	--	--	--

Nr. 04/1-07/ 1011 din 03.04.2026

Cancelaria de Stat

În temeiul pct. 197 din Regulamentul Guvernului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 610/2018, Ministerul Culturii prezintă spre înregistrare și examinare în cadrul ședinței secretarilor generali ai ministerelor, *proiectul de lege privind protejarea monumentelor istorice*.

CERERE
privind înregistrarea de către Cancelaria de Stat a proiectelor de acte ale Guvernului

Nr. crt.	Criterii de înregistrare	Nota autorului
1.	Categoria și denumirea proiectului	Proiect de lege privind protejarea monumentelor istorice
2.	Autoritatea care a elaborat proiectul	Ministerul Culturii
3.	Justificarea depunerii cererii	Proiectul de lege este elaborat în vederea remedierii curenților cadrului normativ și instituțional în domeniul protejării monumentelor istorice, asigurării unui sistem coerent de evidență, finanțare și intervenție, precum și prevenirii degradării și pierderii patrimoniului cultural imobil
4.	Referința la documentul de planificare care prevede elaborarea proiectului (<i>PNA, PND, PNR, alte documente de planificare sectoriale</i>)	Elaborarea proiectului de lege derivă din Programul Național de Aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2026-2029, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 818/2025 (Clusterul 3. Competitivitate și creștere economică, Capitolul 26. Educație și cultură, Anexa A - acțiunea nr. 32); Strategia pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 623/2025
5.	Lista autorităților și instituțiilor a căror avizare este necesară	Cancelaria de Stat Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Ministerul Educației și Cercetării Ministerul Finanțelor Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Ministerul Finanțelor Congresul Autorităților Locale din Moldova Agenția Proprietății Publice Agenția Geodezie, Cartografie și Cadastru Instituția Publică Cadastrul Bunurilor Imobile
6.	Termenul -limită pentru depunerea avizelor/expertizelor	15 zile
7.	Persoana responsabilă de promovarea proiectului	Alina Ostapov, DPC, tel. 022 823 814, 079917277 e-mail: alina.ostapov@mc.gov.md
8.	Anexe	1. Proiectul de lege – 38 file; 2. Nota de fundamentare – 13 file.
9.	Data și ora depunerii cererii	Conform semnăturii electronice
10.	Semnătura	Semnat electronic

Cristian JARDAN
Ministru